

Kazetaritza eta Dokumentazioa, informazioaren sarbide irekiaren eta sare sozialen bidegurutzean

Periodismo y Documentación en la encrucijada del acceso abierto a la información y las redes sociales

Teresa Agirreazaldegi Berriozabal
(koord./coord.)

eman la zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

ARGITALPEN
ZERBITZUA
SERVICIO EDITORIAL

**Kazetaritza eta dokumentazioa,
informazioaren sarbide irekiaren
eta sare sozialen bidegurutzean**

*Periodismo y documentación en la encrucijada
del acceso abierto a la información
y las redes sociales*

**Kazetaritza eta dokumentazioa,
informazioaren sarbide irekiaren
eta sare sozialen bidegurutzean**

*Periodismo y documentación
en la encrucijada del acceso abierto
a la información y las redes sociales*

Teresa Agirreazaldegí Berriozabal
(koord./coord.)

emari la zabal azar
Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

ARGITALPEN
ZERBITZUA
SERVICIO EDITORIAL

© Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua
ISBN: 978-84-9860-725-3
Depósito legal/Lege gordailua: BI - 1.834-2012

Aurkibidea/Índice

Aurkezpena	9
Presentación	13
I. 11 kazetaria (Periodistas de hoy) <i>Iban Arantzabal Arrieta</i>	17
II. Euskaraz komunikatzea Interneteko uholdearen garaian: erronkak eta eredu aldaketa (Comunicación en euskara en la era de Internet: retos y cambio de modelos) <i>Idurre Eskisabel</i>	25
III. <i>VilaWeb</i> . 16 años de prensa digital y una nueva revolución (<i>VilaWeb</i> : 16 urteko komunikabide digitala eta beste iraultza bat) <i>Vicent Partal</i>	31
IV. Unibertsitateetako bibliotekak: informazio zientifiko eta akademikorako sarbide irekiaren aldeko konpromisoa (Bibliotecas universitarias: compromiso por el acceso libre a la información científica y académica) <i>Paula Quintano</i>	41
V. Teknologiaren eragina erabiltzaile, profesional eta liburutegi-estrukturetan. Nora doaz gure betiko liburutegiak? Hausnarketa arin bat (Influencia de la tecnología en los usuarios, los profesionales y en las estructuras de las bibliotecas. ¿Hacia dónde se dirigen nuestras bibliotecas tradicionales? Una reflexión irreflexiva) <i>Fernando Juárez Urquijo</i>	67

VI. Koldo Mitxelena: liburutegiaren esparruak eta zerbitzuak zabaltzen (Koldo Mitxelena: abriendo los servicios y los espacios de la biblioteca) <i>Susana Araiz</i>	75
VII. Los archivos y la gestión de los documentos hoy. Tendencias y retos (Artxihoak eta dokumentuen kudeaketa gaur egun. Joerak eta erronkak) <i>Joaquim Llansó Sanjuan</i>	85
VIII. Efemerideak irratian: nola pertsonalizatu denon eskura dauden datuak (Las efemérides en la radio: cómo personalizar datos que se encuentran al alcance de todos) <i>Joseba Martín</i>	101
IX. Redes sociales profesionales. Mi experiencia en LinkedIn (<i>Sare sozial profesionalak. Nire esperientzia LinkedIn-en</i>) <i>Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga</i>	107
X. Aplicaciones prácticas de los códigos QR (QR kodeen aplikazio praktikoak) <i>Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga</i>	117

Aurkezpena

Esku artean duzun lan hau bederatzi adituren esperientziaren, ikerketaren eta hausnarketaren emaitza da; ikertzaile edota profesional horiek bi ardatzen inguruan jardun dute: lehenbiziko ardatza Kazetaritza eta Komunikazioa da; bigarrena, Dokumentazioa, Liburutegiak eta Artxiboak. Helburua hauxe izan da: azken urteetan esparru horietan Interneten bidez gure gizartean eta gure kulturen gertatzen ari diren aldaketak aztertzea eta horiei buruz hausnartzea, besteak beste, informazioaren sarbide irekia, sare sozialak, telefonia mugikorraren garapena, etab.

Gogoeta hori guztia hizkuntza erraz eta ulerterraz batean eskaintzen saiatu gara. Lana arlo horietako ikasleengan pentsatuta dago batez ere, baina baita iker-tzaile, profesional eta, oro har, gure unibertso hurbilean informazio- eta komunikazio-gestioan izaten ari diren joerak eta aldaketak ezagutu nahi dituen pertsona ororen gain ere.

Hiru atalek eta hamar kapituluk osatzen dute liburua. Lehenbiziko atalean, Kazetaritzari buruzko lau txosten bildu dira: aurreneko hirurak hiru komunikazio enpresaren jardunari buruzkoak dira: *Goiena* Debagoieneko komunikazio-taldea, *Berria* euskal egunkaria eta *VilaWeb* Kataluniako agerkari elektronikoa.

Komunikazio esparrua asko aldatu da azken hamarkadan, baliabideak zabaldu egin dira eta baita hartzaileen eskakizunak ere. Zelakoa izan behar da komunikazio talde bat 2011. urtean? Eta zelako kazetariak behar dituzte enpresek? Galdera horiei erantzuten saiatu da Iban Arantzabal *Goienako* ikus-entzunezkoen zuzendaria, lehenengo kapituluan, *11 kazetaria* izenburupean. Informazio-gizarteak lan-ereduaren aldaketa eta espezialisten beharra ekarri ditu; gai konkretuak sakonki landu eta mimatzeko beharra, eta baita teknologiak menperatzeko premia ere, multimedia izan behar diren kazetariekin. Eredu-aldaketak hamaika lan eta komeria eragin ditu, baina helburua argi daukate *Goienakoek*: lehen baino zerbitzu hobe ematea ikus-entzuleei eta irakurleei.

Bigarren kapituluan, Idurre Eskisabel *Berriako* Interneteko eta multimediako arduradunak *Euskaraz komunikatzea Interneteko uholdearen garaian: erronkak eta eredu aldaketa* azaldu du. Interneten hedapenak iraultza ekarri dio komunikazioaren alorrari, eta horrek jokaleku aldakor eta zailean jarri ditu komunikabide tradizionalak oro har, eta, prentsa bereziki. Are gehiago hizkuntza minorizatu batean aritzen diren komunikabide txikiak. Baina *Berrian* komunikatzeko aukera berriak ikusi dituzte, itsaso globalean hartzaileari erabiltzaile izateko bidea egiten laguntzeko, eta horren emaitza dira *berria.info* berriua, *hitza-info*-en ekosistema berria eta *berriketan.info* informazioaren euskarazko sare soziala.

Hirugarren kapituluan, *VilaWeb: 16 urteko komunikabide digitala eta beste iraultza bat*, gaur egun Interneten gertatzen ari den iraultza azaldu du Vicent Partalek, *VilaWeb* egunkari elektronikoaren zuzendariak. Kataluniako egunkari elektronikoko hori aitzindaria izan da, baina orain arte ikusitako guztia goitik behera aldatu da sare sozial eta telefono mugikorren eraginez. Erronka berri horiek direla eta, egunkari elektronikoak berriz planteatu behar dira, zaharkituta geratu direlako. Partalen hitzetan, Interneteko oraingo iraultza aurrekoa baino biziagoa eta zabalagoa izango da, besteak beste, mugikorren eraginez pertsona oro harrapatuko duelako.

Liburuaren bigarren atalean Dokumentazioa, Liburutegiak eta Artxiboak hartu dira kontuan, lau kapitulutan. *Unibertsitateetako bibliotekak: informazio zientifikoa eta akademikorako sarbide irekiaren aldeko konpromisoa* kapituluak zabaltzen du atala, Paula Quintano Mondragon Unibertsitateko Goi Eskola Politeknikoko liburuzainaren eskutik. Unibertsitate-liburutegiek bilakaera handia izan dute, eredu tradizional eta estatikoak ziren, eta gaur egun, berriz, Ikasteko eta Ikertzeko Baliabideen Zentro (IIBZ), jakintza lortzeko eta zabaltzeko beharrezkoak diren zerbitzu eta baliabide guztiak integratzen dituzten zentro dinamikoak. Kontzeptu berria barneratzeak bultzada indartsua ekarri du Unibertsitateak OA *Open Access* mugimenduari duen erlazioarentzat, kontuan izanda OA ekinbideak informazio zientifikorako eta akademikorako sarbide digital irekia aldarrikatzen duela. Kapitulu horretan OA informazio-produktu nagusiak aztertu dira, erakunde-biltegiak eta «zientzia irekiaren biltzaileak», sarbide irekiko aldizkariaren plataformak (OAJ) eta ikaskuntzarako materialen biltegiak (OCW). Eta, noski, sarbide irekiko informazioaren arloan egile-eskubideak eta jabetza intelektuala nola kudeatzen diren, adibidez, *Copyleft* eta *Creative Commons* lizentzien ekimenen bidez.

Susana Araiz Koldo Mitxelena Liburutegiko liburuzain-buruak, *Liburutegiaren esparruak eta zerbitzuak zabaltzen* titulupean, Koldo Mitxelena liburutegiko zereginak azaldu ditu bostgarren kapituluan. Egileak dioenez, liburutegi horren nortasuna tradizioaren eta modernizazioaren arteko orekan datza, eta horren berri emateko liburutegiaren bilakaera aztertu du, esparru eta zerbitzuak zabaltzeko egin diren ahaleginak azpimarratuz, eta liburutegiaren proiektuak, kezkek eta erronkak aurkeztuz.

Seigarren kapituluan, Muskizko liburuzain eta udalaren webgunearen arduradun Fernando Juárez Urquijok liburutegien etorkizunaren inguruan egindako gogoeta ageri da: *Teknologiaren eragina erabiltzaile eta profesionalengan eta liburutegi egituretan. Nora doa gure betiko liburutegiak? Hausnarketa arin bat.*

Liburuak, apalak, papera, isiltasuna... horiek dira, batik bat, burura datozkigun irudiak *liburutegi* hitza entzuten dugunean, baita *jakintza* ere. Informazioa non topatzen den galdetzen bada, ordea, burura datorkiguna pantaila da. Hori horrela bada, nola egokitzen ari dira liburuzainok informazio eta komunikazio teknologien garapenera? Zer nolako zerbitzuak prestatzen dituzte? Zer egiten da gaur egun liburutegietan informazioaren eta erabiltzaileen artean zubi-lana egiteko? Galdera horiei eta beste batzuei erantzuten saiatu da egilea.

Zazpigarren kapituluan, Joaquim Llansó Nafarroako Unibertsitate Publikoko (NUP) Dokumentuak kudeatzeko ataleko eta Artxibo Orokorreko buruak esparru horretan izaten ari diren joerak eta erronkak aztertu ditu: *Artxiboak eta dokumentuen kudeaketa gaur egun*. Artxiboen eta horien tratamendu teknikoen bilakaera erakundeen eguneroko premia administratiboaren eta informazio teknologien eta jendearen arteko komunikazioaren eraginaren arabera gertatu da. Hala, gizartearen eragina dela eta, artxiboen arloko profesionalak «artxibozain» ez ezik, «dokumentu kudeatzaile» ere badira. Aldatzeko hainbat arrazoi izan dituzte, bai premien aldetik, bai orientazio profesionalaren aldetik. Joera berriek erronka agerian jartzen dituzte erronka berriak, zeinak oso desberdinak izan arren elkarri lotuta dauden arloetatik datozen: legeria, nazioarteko normalizazioa, gizartearen premien bilakaera, gaitasun profesionala (prestakuntza) eta aurrerakuntza teknologikoa. Txostenaren asmoa da lotura horiek dagozkien testuinguruan jartzea eta etorkizuna antolatzea, kontuan hartuta gizartearen zerbitzura dauden dokumentu eta artxiboen gestioa nola bilakatuko den.

Hirugarren atalean, hiru eginkizun oso espezifiko aztertu dira. Zortzigarren kapituluan, Joseba Martín Radio Euskadi-ko «La jungla sonora» saioko zuzendari eta UPV/EHU Euskal Herriko Unibertsitateko irakasleak *Efemerideak irratian: nola pertsonalizatu denon eskura dauden datuak* lana ekarri digu. Dakigun moduan, gero eta webgune gehiago ditugu efemerideen datuekin eta, era berean, zenbait arlotako datuak bereziki bide honetatik landu dira (zientzia, musika, meteorologia, kirolak...). Baina kazetariarentzat gakoa zera izango da: balio berriak sortzea informazio hori guztia pertsonalizatuz.

Azken kapituluak Odei SAko dokumentazio-aholkulari den Fernando Fernández de Aranguiz Urteagaren eskutik datoz: lehena *Sare sozial profesionalak. Nire esperientzia LinkedIn-en*, eta bigarrena, *QR kodeen aplikazio praktikoak*. Gaur egun, LinkedIn da sare profesional ezagunena. Sare sozial hori pertsonak ezagutzeko eta lanaren inguruko esperientziak trukatzeko tresna ona da, eta elementu hauek biltzen ditu: ezaugarri profesionalak, kontaktuen sarea eta debate-taldeak; azken horiek esperientziak elkarrekin partekatzeko balio dute.

QR kodeen aplikazio praktikoak kapituluarekin bukatzen da liburua. Kode horiei esker, objektu fisikoetan estekak ipintzen dira, eta erabiltzaileek ez dute tekleatu behar beren aparatu mugikorrean informazioa aurkitzeko. QR kode bat sortzea erraza eta doan da, eta duten erabilgarritasunagatik asko hedatzen ari dira hainbat esparrutan: publizitatean, museoetan, liburutegietan, hezkuntzan... Horien erabilera interesgarri batzuk azaltzen dira kapitulu horretan.

Presentación

El presente trabajo es fruto de la experiencia, la investigación y la reflexión de nueve autores —profesores, investigadores y profesionales— en torno a dos grandes ejes: el primero, el Periodismo y la Comunicación; y el segundo, la Documentación, las Bibliotecas y los Archivos. El objetivo es analizar y reflexionar sobre los grandísimos cambios que están experimentando estos sectores en nuestra sociedad y en nuestra cultura, de la mano de Internet, con la expansión de los movimientos de acceso abierto a la información, las redes sociales, el desarrollo del acceso desde el móvil, etc. Se ha tratado de ofrecer esta reflexión en un lenguaje sencillo y comprensible para todos. En primer lugar, para los estudiantes en estas áreas de conocimiento, que son los destinatarios principales del libro; pero también para investigadores, profesionales y cualquier persona, en general, interesada en conocer las grandes tendencias y cambios en la gestión de la información y la comunicación en nuestro universo más cercano.

El libro está compuesto de tres partes y diez capítulos. En la primera parte se agrupan tres trabajos en torno al Periodismo, que tratan la actividad de otras tantas empresas de comunicación: *Goiena*, del grupo de comunicación Debagoiena, el periódico en lengua vasca *Berria* y el periódico electrónico catalán *VilaWeb*.

El espacio de la comunicación ha cambiado mucho en la última década, los recursos se han ampliado y también lo han hecho las expectativas de la audiencia. ¿Cómo debe ser un grupo de comunicación en el año 2011? ¿Qué tipo de periodista necesitan las empresas? Iban Arantzabal, director de audiovisuales del grupo *Goiena*, tratará de responder a estas preguntas en el primer capítulo. El título, que hemos traducido como *Periodista de hoy*, quiere señalar que en el nuevo contexto un periodista ha de ser más que un «periodista diez». La sociedad de la información ha traído un cambio en el modelo de trabajo y la necesidad de especialistas, ya que se hace preciso profundizar y tratar con mimo temas concretos; pero, tam-

bién es necesario dominar diferentes tecnologías, con periodistas multimedia. Estos cambios de modelo suponen mucho trabajo y enredos, pero en *Goiena* el objetivo es claro: dar un mejor servicio a espectadores y lectores.

En el segundo capítulo, Idurre Eskisabel encargada de Internet y medios multimedia de *Berria* presenta *La comunicación en euskara en la era de Internet: retos y cambio de modelos*. La llegada e implantación masiva de Internet en nuestra sociedad ha traído una auténtica revolución al mundo de la comunicación, llevando así a los medios de comunicación tradicionales (especialmente a la prensa escrita) a constantes retos y cambios de modelos. La situación de los pequeños medios en euskara, u otras lenguas minorizadas como la nuestra, es aún más desequilibrada. Pero toda esta revolución también tiene su cara amable: conlleva nuevas formas de comunicarse. Es necesario implantar el concepto multimedia, la búsqueda de lo nuestro en todo el mar global, y enseñar al receptor el camino para llegar a ser usuario. Éstas son las apuestas que hace *Berria* en la renovada web *berria.info*, en el nuevo ecosistema *hitza.info* o *berriketan.info*, la red social de la información en euskara.

En el tercer capítulo, bajo el título *VilaWeb. 16 años de prensa digital y una nueva revolución*, Vicent Partal director del periódico electrónico catalán *VilaWeb* explica la revolución que se está produciendo en Internet. Todo lo visto hasta ahora está cambiando radicalmente de la mano de las redes sociales y de los teléfonos móviles y, frente a estos nuevos retos, es necesario replantear los diarios electrónicos porque han quedado viejos. En palabras de Partal, la nueva revolución de Internet va a ser más rápida y amplia, ya que a través de los teléfonos móviles abarcará a toda la población.

La segunda parte del libro trata de Documentación, Bibliotecas y Archivos, en cuatro capítulos. El primero de ellos —el cuarto capítulo de la obra— tiene por título *Las bibliotecas universitarias: compromiso con el acceso abierto a la información científica y académica*, y es desarrollado por Paula Quintano, Bibliotecaria de la Escuela Politécnica Superior de la Universidad de Mondragón. El concepto de biblioteca universitaria ha evolucionado desde un modelo tradicional y estático hasta los actuales Centros de Recursos para el Aprendizaje y la Investigación (CRAI), centros dinámicos donde se integran todos los servicios y recursos necesarios para el acceso y la difusión del conocimiento. La adopción de este nuevo concepto supone un empuje esencial para la relación de la Universidad con el movimiento *Open Access*, el acceso digital libre a la información científica y académica. El capítulo analiza los principales productos de información OA, los repositorios institucionales y los recolectores de ciencia abierta, las plataformas de revistas de acceso libre (OAJ) y los repositorios de objetos de aprendizaje (OCW). Y, por supuesto, habla de la gestión de los derechos de autor y la propiedad intelectual en la información de acceso abierto, a través de iniciativas como *Copyleft* y licencias *Creative Commons*.

En el quinto capítulo, Susana Araiz, Jefa de bibliotecarios en la biblioteca Koldo Mitxelena, muestra cuál es la función de esta biblioteca emblemática, en una contribución que lleva por título *Dando a conocer los ámbitos y los servi-*

cios de la biblioteca Koldo Mitxelena. La identidad de esta biblioteca se basa en el equilibrio entre lo tradicional y lo moderno y, para explicarlo, la autora repasa su evolución, haciendo hincapié en las iniciativas encaminadas a ampliar el espacio y los servicios, y presentando sus proyectos, dudas y metas.

En el sexto capítulo Fernando Juárez Urquijo, Bibliotecario de Muskiz y responsable de la web del ayuntamiento de esa localidad, comparte con nosotros su reflexión sobre el futuro de la biblioteca, bajo el título *Influencia de la tecnología en los usuarios, los profesionales y en las estructuras de las bibliotecas. ¿Hacia dónde se dirigen nuestras bibliotecas tradicionales? Una reflexión irreflexiva*. Libros, estanterías, papel, silencio... son las imágenes que nos vienen a la mente cuando oímos la palabra biblioteca; y también conocimiento. Pero, si la pregunta fuera «¿dónde buscamos información?» enseguida se nos aparecerían las pantallas. Si esto es así, ¿cómo se están adaptando los bibliotecarios al desarrollo de las tecnologías de la información y comunicación? ¿Qué tipo de servicios prestan? ¿Qué se hace hoy en día en las bibliotecas para ser el puente entre la información y los usuarios? Responder a éstas y otras preguntas será el objetivo del capítulo.

Joaquim Llansó Jefe de Sección de Gestión de Documentos y Archivo General de la Universidad Pública de Navarra (UPNA) analiza, en el séptimo capítulo, las tendencias y retos que se están produciendo en esa área, bajo el título *Los archivos y la gestión de los documentos hoy: tendencias y retos*. Los archivos y su tratamiento técnico han evolucionado al compás de lo que lo han hecho las necesidades administrativas cotidianas de las organizaciones y del impacto generalizado de las tecnologías de la información y de las comunicaciones en las relaciones entre las personas. De hecho, este impacto en la sociedad explica que los profesionales de los archivos se hayan adaptado a los nuevos tiempos incorporando a su denominación de «archivero» la de «gestor de documentos». Varias han sido las razones para estos cambios, tanto de percepción de las necesidades como de orientación profesional. Las nuevas tendencias evidencian nuevos retos, que emanan de novedades en áreas tan dispares, pero a la vez interrelacionadas, como la legislación, la normalización internacional, la evolución de las necesidades de la sociedad, los requisitos de competencia profesional (formación) y la progresión tecnológica. El trabajo trata de contextualizar esas interrelaciones y trazar un horizonte sobre la previsible evolución de la gestión de los documentos y los archivos al servicio de la sociedad.

La tercera parte del libro examina actividades específicas. El capítulo octavo trata sobre cómo elaborar un producto informativo concreto: las efemérides. Joseba Martín, director del programa «La Jungla sonora» de Radio Euskadi y profesor de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea, presenta un trabajo bajo el título *Efemérides en la radio: cómo personalizar datos que están en manos de todos*. En Internet son abundantes las webs con datos de efemérides, y muchos servicios trabajan especialmente datos temáticos (ciencia, música, meteorología, deporte...). En este contexto de abundancia, para el periodista la cuestión será cómo producir valor a través de la personalización de toda esa información.

El libro termina con dos trabajos de Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga, consultor en documentación de la empresa Odei, S.A. En el capítulo noveno, *Las*

redes sociales profesionales. Mi experiencia en LinkedIn, sabremos que una red social profesional sirve para conocer personas de un ámbito de actividad y que es una buena herramienta para intercambiar experiencias profesionales. LinkedIn, la red profesional más conocida hoy en día, contiene los siguientes elementos: perfiles profesionales, redes de contactos y grupos de debate (estos últimos sirven para compartir experiencias y conocimientos).

Aplicaciones prácticas de los códigos QR es el último capítulo de la obra. Gracias a los códigos QR, se establecen hiperenlaces con los objetos físicos y, sin que los usuarios deban teclear nada, encontrarán información a través de los aparatos móviles. Crear códigos QR es sencillo y gratis y, merced a su utilidad, su uso se ha extendido a múltiples áreas: publicidad, museos, bibliotecas, educación... En el capítulo se presentarán algunas de estas interesantes aplicaciones.

I

11 kazetaria

Iban Arantzabal Arrieta

Goiena komunikazio-taldeko Hedabideen Kudeaketa-zuzendaria
Director de Gestión de Medios del Grupo de comunicación Goiena

Laburpena: Zelakoa izan behar da komunikazio talde bat 2011. urtean? Beraz, zelako kazetariak behar dituzte enpresek? Goienako esperientziaren berri izango dugu hemen, non aspalditik diharduten multimedia-kazetariekin lan egiten. Informazio-gizarteak lan-ereduaren aldaketa eta espezialisten beharra ekarri du; gai konkretuak sakonki landu eta mimatzeko beharra, modu egokiago batean. Eredu-aldaketak hamaika lan eta komeria eragin ditu, baina helburua argia da: lehen baino zerbitzu hobea ematea ikus-entzule-irakurleei.

Resumen: Periodistas de hoy ¿Cómo tiene que ser un grupo de comunicación en el año 2011? Por tanto, ¿qué tipo de periodistas necesitan las empresas? Conoceremos aquí la experiencia de Goiena, donde llevan mucho tiempo trabajando con periodistas multimedia. La sociedad de la información ha traído consigo un cambio en el modelo de trabajo y la necesidad de especialistas; la necesidad de elaborar y mimar temas concretos en profundidad, de la forma más adecuada. El cambio de modelo ha traído mucho trabajo y muchos enredos, pero el objetivo es claro: dar un mejor servicio a espectadores y lectores.

SARRERA

Zergatik 11 kazetaria? Besteak beste, gaur-gaurko kazetariari hamaika egiteko eskatzen zaizkiolako eta hamaika hori infinituan ere jar genezakeelako, zalantza barik. Multiataza esango dute hainbatek, 2011ko kazetaria dela diogu guk.

Ezin esan akabatu direnik bakarrik paperean edo bakarrik telebistarako idazten zuten kazetariak, baina gutxiengoan geratu dira hedabide bakarra dutenak langai. Kazetariaren lana aldatu da, mundua aldatu du Internetek. Internetek albistearen tratamendua eta ikuskera ere aldatu ditu. Ikusi besterik ez dago zenbat bat-bateko albistegi dauden sarean eta zein abiada hartzen duten informazioek eta iritziek ezein gertakizunen aurrean.

Hilabetekarietatik astekarietara, aldizkarietara, egunkarietara eta baita orainkarietara ere egin dugu salto. Horixe dira gaur egungo blogak, gertatzen dena gura besteko sakontasunarekin kontatzeko tresnak. Oraina kontatzen duten tresna hauek, gaur gaurkoz, gainera, badituzte ondoan gertatu ahala idazteko tresna ego-

kiagoak ere: Sare sozialak dira horiek, eta batez ere Twitter. Zeresan handia duena eta handiagoa izango duena.

1. KAZETARITZA BALIO ERANTSIA INTERNETEN

Gure bezeroek (irakurle-entzule-ikusleek) dagoeneko Internet informazio-tresna bat gehiago legetxe ikusten dute eta berak ere berriemaile bihurtuta daude aspalditik. Bezeroa konektatuta dagoen bitartean, milioika erabiltzaile diren bitartean, ezin gaitezke erredakzioetatik fenomeno hauei begira geratu, jarrita, lo. Gu izan behar gara fenomeno horren parte. Eta ez parte bakarrik, esango nuke fenomeno horri balio erantsia eman geniezaiokeen jendea garelako kazetari jendea, ikus-entzunezkoetako ikasleak, praktiketara etortzen zaizkigun gazteenak, odol berriz eta teknologia berriak bere eginda datozenak/zatozenak. Hamaika kazetaria, 2011. urteko kazetaria, kazetari multimedia da eta oinarrian izan behar du sareko parte ere kazetari horrek. 11 kazetaria Internet kazetaria da, ez dago bikaintasunaren nota jasotzerik Interneten abila izan barik, Interneten nor izan gabe. Gaur gaurkoz, gure enpresetako lankideen aukera egiterakoan sareko profilei begiratzen diegu ohiko curriculumei baino gehiago. Azkenengo bi lankideen aurkezpen-gutuna beren bloga izan da, esaterako.

2. GOIENAKO HEDABIDEEN MISIO ETA BISIOAK

Gure enpresetan ere gero eta multimediarako gara. UPV/EHU-n bertan multimediatasunaren gainean hitzaldiren bat emana naiz lehenago ere eta orduko hartan gehiago genbiltzan zer egingo genukeen asmatzen. Gaur, hedabide bakoitzarendako misio eta bisio bat idatzi ditugu eta horiek enpresako bazkideon artean idatzia izateak balioa ematen die:

2.1. **Goiena.net misioa**

Bertako informazioa eta bertakoei eragiten diena ematen dugu, objektiboa eta kontrastatua, eta ZERBITZU INFORMAZIO zehatza, eguneroko bizimodurako erabilgarria. Albistea gertatzen den momentuan eta hortik aurrera, gertaerak jarraipena eskatzen duen heinean osatua gure edo gureak ez diren baliabideekin.

Nagusiki debagoiendarrei zuzentzen gaitzaizkie, euskaraz, eta parte hartzeko bideak zabaltzen dizkiegu, esateko dutena konpartitzeko, eta iritziak sortu edo abarasteko konfiantzan oinarritutako komunitate sendoa eratuz. Loturen bidez, interesgarri jotzen ditugun beste eduki batzuk ere ipintzen dizkiegu eskura goiena.net-en erabiltzaileei: kulturakoak, aisialdikoak...

2.2. **Goiena.net bisioa**

Debagoieneko esparrura mugatzen den informaziotik haratago, debagoiendarrentzat garrantzitsuak izan daitezkeen gaiak identifikatzen daki eta seriotasunez eskaintzen ditu. Interaktibitatea lortzen du erabiltzaileen artean, kazetari eta erabiltzaile komunitate plural bateko kide bihurtuaz. Sasoiko euskarri berriez baliatzeko malgutasuna erakusten du mundu zabaleko toki guztietara iritsi ahal izateko. Erreferentziatzko hedabide elektroniko bat izatera ailegatu da bertan nahiz kanpoan bizi diren debagoiendarrentzat; eta interesgarria, gainerakoentzat ere. Euskarazko hedabide elektronikoetan aipatua da hizkuntzarekiko kalitate parametroengatik.

2.3. **Goiena telebista. Misioa**

Tokiko informazio egiazko eta kontrastatua oinarri duen eta adin tarte guztiei zuzentzen zaien telebista plural eta parte hartzailea egiten dugu gure profesional eta kolaboratzaile sare garrantzitsu baten bidez eta ikuskera desberdin guztiei tokia emanaz. Albistea emateaz gain, entretenitza, komunikatzea, informatzea eta heztea helburu duena. Barne programazioa oinarri izanda, beste euskarazko telebista batzuen saioekin osatzen dugu parrilla eskualdeko izateari Euskal herriko dimentsioa erantsiaz. Euskarri eta azpiegitura berriei irekia, uhinez eta kablez emititzen du, internet, telefonia eta beste hainbat bide erabiliaz.

2.4. **Goiena telebista. Bisioa**

Gure esparru naturala Debagoiena izanda ere, muga horiek gainditzen dituen euskarazko telebista, bereziki entretenigarria, baina era berean eduki kontrastatuak, osatuak, pluralak, modu erakargarrian aurkeztuta eskaintzen dituena. Ikus-entzuleekin, komunitatearekin, elkarreragilea izango den telebista da: bereziki, teknologia berriek, sareak, eskuko telefonoak eta abarrek, eskaintzen dituzten aukerak aprobetxatuz edo horiei esker, batik bat debagoiendarrei eskainitako eta debagoiendarrekin eginiko telebista izanda ere, beste batzuei ere irekia da. Telebista dinamikoa, teknologia berriei eta berritasunei irekia, eta uneoro hauek eskaintzen dituzten aukerak aprobetxatzen dakiena. Debagoiendarrek lehenesten duten telebisten artean dagoena.

Euskara, tokikoa nahiz batua egoki eta zuzentasunez landu eta erabiltzen ditu, eta beste hizkuntza batzuetan eman daitezkeen eduki interesgarriak errespetatzen ditu apztitulazioa eta bikoizketa erabiliaz eduki horiek euskarara itzultzeko.

2.5. **Goiena papera. Misioa**

Eduki egiazko, zehatz eta kontrastatuak dakartzan papereko euskarria, eskaintzen duten adin guztietako debagoiendarrei etxera banatzen zaiena. Batik bat, in-

formatzea eta heztea helburu duena: informazio hutsaz gain, aisialdikoak edota zerbitzu informazioak ere lekua duena. Plurala, profesional eta kolaboratzaile sare garrantzitsuaz egina. Iritzi edo ikuskera guztiei tokia egiten diena, pertsona eta taldeei parte hartzeko aukera eskainiaz. Modu erakargarrian aurkeztuta. Maiztasuna kontuan hartuta, eduki landuago, osatuago eta sakonagoak dakartzana eta analisiari eta iritziari tarte zabala eskaintzen diena. Debagoieneko herrietako informazioa oinarri duena. Euskara hutsean idatzia.

2.6. Goiena papera. Bisioa

Debagoiendarrek lehenesten duten papereko euskarria. Egunerokotasuna helburu izan barik, baina oinarri izanda, gaurkotasuneko edukiak beste modu batera lantzen eta aurkezten dituen, bai edukiz eta bai formaz: sakonago, analisi edota iritzi gehiagorekin, luzeago, patxada gehiagoz... Eduki aukeratuagoak, eskusibito edo bakarrak, beste inon irakurri ezin daitezkeenak jasotzen dituen. Eztabaida, gogoeta eta hausnarketa bultzatzen dituen. Kritikoa, plurala, ikuspuntu ezberdinei leihoak irekitzen dizkiena. Eta konprometitu komunitatearekin eta eskualdearen garapenarekin. Euskara zuzen, egoki, ulergarri eta aberatsean idatzia.

Gure hedabideetan misio eta bisioa definitzera heltzeko bidea egin behar izan dugu, bakoitzaren hizkuntza errespetatuta, bakoitzaren erabiltzaileak aztertuta, hainbat teoria mahai gaineratuta, eta batez ere, gure eguneko jardunera egokituta.

3. FORMAIZIOA NEGOZIO ALDAKORREAN

Bideak lehenengo formazioa eskatzen zuen, eta egin da: prestakuntza jaso dugu hizkuntza ezberdinetan, eta tresneria diferenteetan. Hau ez da erraza izan lehenengo kazetariak oso prestakuntza fokalizatua ekartzen zutelako. Kazetaria, gaur, jantziago dator tresnetan, baina ahalegin berezi bat egin behar izan da kazetaria bideokamera hartu eta erreparorik gabe joan dadin notiziaren bila, argazki-kamera ere eraman dezan eta han jasotakoa hedabide bakoitzari dagokion hizkuntza berezitan kontatu dezan. Erredaktoreak teknikoago izaten trebatu ditugu eta baita teknikariak lehen baino kazetariago izaten ere. Hor daude urtetan egindako ikastaroen zerrenda honen ebidentzia moduan. Sinesten dugu formakuntza jarraian eta are gehiago gu gabilzan negozioan. Aldakorra, eten barikoa eta azkarra.

Formazio prozesuak luzeak dira. Konbentzimendua eskatzen dute. Mesfidantzak gaintzea. Gaur, gure kazetarien % 80 gai da telebistako albiste baten alderdi guztiak edo gehienak lantzeko. Elkarrizketatzailearekin geratu, galderak prestatu, grabatu, bisionatu, transkribatu, korteak atera, editatu, ahotsa sartu, paperekorako prestatu, Internetera igo... Gaur, kopuru hori beste ebidentzia bat da.

Une honetan Erredakzio bakarrera jauzia egiteko moduan gaude eta aspalditik etorkizunaz idazten genuena sekula baino gertuago daukagu. Bulegoek banatzen gaituzte, eta bulego bakarra laster etorriko bada ere, dagoeneko leku bakarrean

egongo bagina moduan hasi gara lana egiten. Horretarako zuzendaritzak apustu handia egin du eta zuzendariok ere berkokatu behar izan dugu egitura berrian. Kazetariak egin duten esfortzu handiari emandako erantzun bat izan da. Gaur gaurkoz, 2011tik hasita, edukien zuzendari bakarra dugu hedabide guztietarako eta anabasa hori kudeatu eta antolatuko duen beste zuzendari bat, hedabideetako antolakuntza zuzendaria.

Badaukagu jakituria eta antolakuntza eredia ari gara lantzen. Falta zaigu oraindik, eta lanean ari gara, erredakzio bakarrari dagokion ekoizpen prozesua lantzen. Prozesua landu beharra dugu, eta hemendik sor daitezkeen hobekuntzak neurtu. Hobekuntzak baldin badaude, efizientzian irabazten badugu, orduan bakarrik esan ahal izango dugu enpresarentzat balio erantsi handi bat ekarri duen aldaketa bat izan dela. Momentuz ez dugu motiborik hanka sartzan ari garela esateko. Kazetariak irabazi dute autonomian, ari dira hainbat hedabidetan, baina gai bakarrenekin, edukiak sakonago lantzen ditugu, heldu gara hedabideetako hizkuntzak bereiztera, kazetari jantziagoak ditugu bai teknikan eta batez ere edukietan.

4. KAZETARI SENA

Eta gaurko 11 kazetaria enpresak eskatzen dion zurruntasun horretan geratu behar da? 11 kazetaria lotzen dut pasioarekin, kazetari senarekin, egiteko gogoarekin, profesioa maite duen hori da 11. Badira horrelakoak eta horrelakoak dira eskatzen direnak. Seguruenik gauza bera eskatuko dute abokatuen bulegoetan: 11 abokatua; edo automozioan 11 mekanikoa; edo Correosen 11 postaria. Egia da, baina guk dihardugun langintza hau, kazetaritza eta ikus-entzunezkoetako karreretan ikasten den langintza hau aldakorra da. Oso aldakorra da eta ez dauka zerikusirik orain 10 urte eskatzen zen kazetari tipoak eta gaurkoak. Gure enpresan azkenengo lanera etorriko diren bi ikasleak dira beraien bloga ondo elikatuta duten bi ikasle, idazten dakitela ikusi dugun bi, erremintak bere egin dituztela ikusten dugun ikasle bi. 2011n kazetarien aukeraketak ere beste era batera egiten dira eta bestela jardutea 2000. urtera begira jardutea litzateke.

11 kazetariak, hala ere, ardura handiena behar duen gaia edukiarena da. Hortik hasten da kazetari onaren definizioa eta kazetari onak behar du konpromisoa izan idazten edo esaten duen horrekiko. Eta zertan aldatu da 11 kazetaria 10 kazetari-tik?

- Behar dugu euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez (gutxienez) ondo komunikatzeko gai den kazetaria.
- Behar dugu mundu ikuskerarekin konpromisoa duena. Egiten duen edukiari ahalik eta zabalkunde handiena emateko prest dagoen kazetaria.
- Jantzia teknologia berrietan eta batez ere gaietan (zailagoa baita).
- Bere sinadura marka izatearekin amesten duen kazetaria.
- Mundu digitalerako prestatua dagoena.
- ...

5. 11 KAZETARIA EUSKARA GOOGLERATZEKO

Eta hau dena zertarako? ba gure enpresaren ikuspuntutik, behinik behin, behar dugulako euskarazko eduki osasuntsua munduan kokatzea. Gure txikitasunetik, baina aurrera begira. Gure txikitasunetik, baina maila globalean pentsatzen.

Gure edukiek balio behar dute euskara Google hizkuntzetako bat izateko eta horretarako edukiak sortu eta libre utzi behar dira, lizentzia egokiek.

Copyright-ak ez du balio helburu hauetarako. Gaur egun, artxibatzeke modua sarea da, Internet da. Argazkiak han ditugu, gure bezeroekin konpartitzen ditugu. Berdin bideoak, baita papereko edukiak ere. Libre daude, Creative Commons aitortu-partekatu lizentziapean. Horrek ere laguntzen du Google hizkuntza izan dadin. Egin genezake, ahala badugu, materiala badugu, hitzun kopurua ere badugu, gure hizkuntzak ez du estaturik, baina 8. probintzia hori irabaz genezake. Sarean jarri behar ditugu indarrak eta helburu horrekin jokatu behar dugu. Ingelesak, gaztelaniak, txinerak... bidea egin dute eta nagusi dira. Guk, ordea, «beti penetan» jardun beharrean egiteko garrantzitsu bat dugu, Google hizkuntza bihurtzea, hizkuntza globala izatea.

5.1. Zertarako hizkuntza globala?

- Ezer baino lehen ez dugulako gura euskara hizkuntza globala ez izatea.
- Nor izateko sarean ondo kokatuta egon behar dugulako.
- Globala izanda agerikoagoak garelako, eraginkoragoak.
- Globala izanda euskaldunak ez direnengana ere helduko garelako.
- Globala izanda itzulpen automatiko garatuagoetan pentsa genezakeelako.

5.2. Globalean lehiatu

Globalean lehiatu behar dugu euskaldunok eta horretan garrantzitsua da 11 kazetaria ere. 11 kazetariak behar du sortu euskaraz eta zabaldu. Zabaldu berriz eta zabaldu hirugarren aldiz.

Egiten duena sarean utzi lizentzia egokiaren pean, tuiteatu, sare sozialetan mugitu, blogean jarri... ekimenok norbanakoenak ere badira eta inoiz ezin dugu ikuspuntu hori galdu. Gaurko dokumentaziorako sarrera askea horixe da, askea izateko askotarikoa izan beharra dagoelako eta gutako bakoitzak egiten dugulako aniztasun hori. Mentalitate aldaketa bat eskatzen du honek. Tokikoan eragiten jarraitu behar dugu, gure arma nagusietako bat gertutasuna da eta, baina pentsatu, pentsatu globalean egin behar dugu.

Guk kultura jakin batetik edan dugu: edukiak sareratu, ageriko jari eta elkarbanatzeko kulturatik, eta horregatik daude Goienak sortzen dituen eduki guztiak bezeroen esku. Amaitu dira edukiak tiraderan gordetzeko egunak. Diru publikoz lagunduak izan eta ez dago sortutako edukiak berriz publikoari ez ematerik. Ze-

lanbait jasotakoa itzultzeko modu bat ere bada edukia sortu eta sareratzea eta baita lizentzia egokiekin sareratzea. Ez dugu ezer galtzeko eta euskaldunak ia edozer lortu ahal izango du euskaraz; bizi ahal izango da euskaraz sarean, baita euskaldunok sortu ez ditugun eduki horiek ere euskaraz kontsumitzeraino.

6. EUSKARATIK EMAN, JASOTZEKO

Gure lana ez dago dena itzuli eta dena sortu behar horretan. Pentsatu behar dugu asko dugula irabazteko eta egiten dugun guztia agerian jarrita bueltan ere etorriko dela euskarazko edukia. Edo oraindik pentsatzen dugu Hollywood-eko film guztiak euskarara itzultzen jardungo dugula estreinatu eta handik auskalo zenbat egunetara originala baino okerrago ikus-entzuteko? Zenbat film gehiagotan Dalas-eko JR-ren ahotsa? Ez, erabaki beharko dugu euskaratik zer eman genie-zaiokeen munduari. Asko dugu emateko eta gehiago jasotzeko.

Horregatik, Goienaren estrategia dokumentala sarean kokatua dago, eduki libreetan eta agerikoetan. Agente bat gehiago gara eta eduki kopurua da gure ekarria euskara globalago izan dadin. Hedabideetatik egin genezakeena unibertsitatetik egindakoaren osagarri behar du izan, enpresa teknologikoei egin dezaketenaren lagungarri eta gutako bakoitzak egingo dugunaren lagungarri. Izan ere, euskara globala izango bada euskaldunok egingo dugu global.

GALDERAK

1. Interneten dena doakoa baldin bada, dena irakurri, aldatu, kopiatu... ahal bada, nondik etorriko da finantziarioa?

—*Goiena* Taldean, publizitatea finantzabidearen ehuneko handi bat da. Iazko autofinantzaketa %67a izan zen, eta bestea diru-laguntzen bidez jaso zen. Baina guk ere, Partalek dioen bezala, aurrera begira dihardugu. Enpresa bat sortu dugu, Batura izena duena, eta aplikazio pilo bat egiten ari da mugikorretarako (adibidez, Bilboko jaietan txosna bakoitzaren kokagunearen berri ezagutzeko), eta ez Euskal Herrirako soilik. Lehengo egunean lankide bat Ekuadorrera joan zen aplikazio batzuk saltzera. Munduan saltzeko kapazak garela sinetsi behar dugu, eta posible da. Eta euskaratik posible da, eta itzulpenetik ere, orain ingelesetik egiten den moduan. Eta guk egiten ditugun produktuak besteek guretzat egiten dituzten modukoak dira. Eta badakigu saltzen; beno, gutxi dakigu saltzen, baina egiten badakigu, eta saldu egin beharko genuke hori ere. Gure enpresaren modukoak finantzatzeko bideak horiek dira; eta beste zati handi bat publizitatetik dator. Kanporako zerbitzu batzuk ere egiten ditugu, adibidez aldizkarigintzan: TU Lankide buletina, zeina kooperatibisten artean banatzen den; udal euskaltegien buletinak; udaletxeekin elkarlanean beste bat... Hainbat enpresarentzat *community manager* lanak ere egiten ditugu; eta azkena, lehen komentatu dudana, aplikazioak egiten dihardugu.

2. Nola ikusten duzu kazetaritza lanbidea?

—Hori saiatu naiz esaten lehen, «hamaika kazetari» horrek badaukala etorkizuna, baina «hamaika» izan beharra dago, eta tresnak kontrolatu beharko ditu. Bestaldetik, kazetari sena behar da —Partalek «pasioa» esan du—. Ez dakit hori unibertsitatean irakasten den, baina kazetaria izateko kazetari sena behar da. Kazetari sen barik ez dago kazetaririk. Eta gero neurria dago. Gure kasuan, ez zen posible herriz herri mantentzea halako proiektua, txikiegia zen; baina handiegia ere ez da gomeni, estrukturari eutsi beharra dago, neurtua izan behar da. Eta neurtua izanda, bilatu behar da bakoitzaren lekua. Gure esparrua lokala da, eskualdekoa, gu horretan espezializatuta gaude; hori guk baino hobeto inork ez du egiten. Gu mugitzen garen lekuan baten bat ibaira jausten bada —lehenengo egunean gertatu zen bezala—, gu segituan hor gaude informatzeko: lehenengo Twitterren; gero, telebista joango da; ondoren, galdeketak egingo dira kalean... Gu hori ari gara egiten. «Hamaika kazetaria», berezitasuna eta sena izanda, nik pentsatzen dut bada-goela etorkizuna.

II

Euskaraz komunikatzea Interneteko uholdearen garaian: erronkak eta eredu aldaketa

Idurre Eskisabel

Berriako Interneteko eta multimediako arduraduna
Responsable de Internet y multimedia de *Berria*

Laburpena: Interneten erabateko hedatzeak iraultza ekarri du komunikazioaren arlora, eta horrek jokaleku aldakor eta zailean jarri ditu komunikabide tradizionalak oro har, eta, bereziki prentsa. Are eta jokaleku ezegonkorragoan gu bezala hizkuntza gutxitu batean aritzen diren medio txikiak. Baina txanpon guztiek izaten dute aurkia bezala ifrentzua, eta iraultza horrek zailtasunak ez ezik komunikatzeko aukera berriak ekarri ditu berarekin. Multimedia kontzeptuaren txertaketa, itsaso globalean gure bereizgarrien bilaketa eta lanketa, eta hartzaileari erabiltzailerako bidea egiten laguntzea funtsezkoak dira. Horiek dira *Berriak* sarerako egin dituen apustuak, eta horren emaitza dira *berria.info* berriua, *hitza.info*-en ekosistema berria eta *berriketan.info* informazioaren euskarazko sare soziala.

Resumen: Comunicación en euskara en la era de Internet: retos y cambio de modelos. La llegada e implantación masiva de Internet en nuestra sociedad ha traído una auténtica revolución al mundo de la comunicación, llevando así a los medios de comunicación tradicionales (especialmente a la prensa escrita) a constantes retos y cambios de modelos. La situación de los pequeños medios en euskara u otras lenguas minorizadas como la nuestra es aún más desequilibrada. Pero toda esta revolución también tiene su cara amable: conlleva nuevas formas de comunicarse. La implantación del concepto multimedia, la búsqueda de lo nuestro en todo el mar global, y enseñar al receptor el camino para llegar a ser usuario son necesidades básicas. Éstas son las apuestas que hace *Berria* en su camino hacia la Red, que ya podemos probarlas en la renovada web *berria.info*, *hitza.info* o *berriketan.info*, la red social de la información en euskara.

1. IRAULTZA BATEN EGIAZTAPENA

Pernandoren egia batetik abiatuko naiz: Interneten hedapenak iraultza ekarri du hedabideetara. Komunikazio arloko teoriko adituak eta komunikazio arloko profesionalak ez ezik, jende arruntak ere badaki hori. Egun, sarri entzuten dugun zerbait da, eta iritzi publikoan hitzetik hortzera dabilen zerbait izateaz gain, egia da.

Baina, hala ere, baieztapen horretatik abiatu nahi dut, uste dudalako ohiko hedabideei kosta egin zaigula horretaz jabetzea, sareak ekarritako aldaketaren han-

diaz ohartzea. Jakina da: arotzaren etxean zotza burduntzi. Denboretan aitzakiatan ibili gara, Internet bidez zabaltzen denaren kalitatea gutxiesten, eta sarerako gure proposamena mugatzen: kasurik onenetan, lehenagoko euskarrietarako egiten genuen produktu bera —bere horretan, iraultzara egokitu gabe— txertatu nahi izan dugu euskarri berrietan. Zezena gain-gainean ikusi dugunean konturatu gara beste-lako logika batzuk nagusitu direla, eta gure eredua dinamika berriekin uztartzea ez dela hain sinplea.

Baina *mea culpa*-ren ostean, ikus dezagun Pernandoren egia horrek azpimarratzen duen iraultza zertan gauzatzen den. Interneten hedapenak, eta, bereziki, azkenaldiko harreman-sare eta gailu berrien zabalkundeak nola eragin duten komunikazioaren arloan.

Nire ustez, lau ezaugarri dira funtsezkoak:

- *Medioen hibridazioa. Kutxa itxietatik multimediarra.* Lehenago medioak ondo bereizita zeuden: prentsa idatziak bere esparru eta ezaugarriak zituen, bere narratiba propioa. Berdin irratiak eta telebistak. Orain, gune berean batten eta nahasten dira: testua eta irudi estatikoa ikus-entzunezkoarekin batera datoz, guztien ezaugarriak nahasten dira, eta narratiba berrietarako aukera sortzen da. Lehenagoko medio zurrunen kutxa itxiak atzean utzi eta multimediarra egin da jauzi.
- *Berehalakotasuna eta irisgarritasuna: etengabeko lotura.* Sarearen hedapenarekin, eta, batik bat, azken gailu eramangarrien zabalkundearekin (telefono adimendunak eta tabletak), etenik gabekoa da informazio-jarioa ez ezik, baita hura jasotzeko aukera ere. Gertatu ahala eman eta jaso daiteke informazioa hainbat formatutan —are, berehalakotasuna eskatzen da—, eta edozein momentutan har daiteke edonondik. Etengabe informazioaren jarioa lotuta dago erabiltzailea.
- *Hartzailearen esku-hartzea: erabiltzailearen hedapena.* Kazetariak informazioa eman eta herritarrak jaso, hori da, hainbat ñabardura gorabehera, orain arteko komunikazioaren paradigma. Internetekin lotutako azken ekarpenek, arestian aipatutako sare sozial eta gailuek, noranzko bakarreko fluxu horretan hartzailearen esku-hartzea ahalbidetu, erraztu eta bultzatu dute. Ondorioz, informazio emaile eta hedatzaile bihurtu da hartzailea bera ere, eta lehenago hitzaldiaren antza zuena solasaldi bilakatzen ari da. Gainera, emaile izateko gaitasuna ez ezik, jasotako informazioa norberaren galbahe-tik iragazteko eta nahi den erara antolatzeke aukera ematen dute tresna berriek: lehenengo hedabide zurrun eta itxien orde z bakoitzaren interes eta gustuen arabera moldatzen diren guneak ditugu orain, informazioaren eta astialdi eta entretenimenduaren artean bereizketa handirik egiten ez dutenak. Funtsean, hartzailea, gero eta gehiago, informazioaren eta sareen erabiltzaile da.
- *Doakotasuna.* Ohitu gara dena dohainik jasotzen: informazioa, entretenimendua, zerbitzuak... Behin aztura hori hartu eta gero zaila da inor ordaintzen jartzea.

2. ONDORIOAK: AURKIA ETA IFRENTZUA

Horiek, gutxi-asko, iraultzaren ezaugarriak. Eta ondorioak? Ez, ez izan zalantzarik: ez dira makalak. Hedabide tradizionalen artean, dudarik gabe, prentsa idatzia da uholdeak gehien erasan dion eremua. Paperaren desagertzea iragartzen duten apokaliptikoak gero eta gehiago dira eta ematen dituzten epeak gero eta laburragoak. Ez naiz sartuko profezia eta apustueta, baina paperezko egunkarien salmentak goitik behera doaz mundu osoan, eta gazteek, oro har, baztertzen duten produktu bat da. Zertarako erosi paperezko egunkaria han jasotako edukia —edo eduki horretatik niri interesatzen zaidana eta nik nahi dudana bezala antolatuta— ordenagailu, tablet edo telefonoan esku-eskura badut? Are eta gehiago testuinguru ekonomiko zailetan. Beraz, salmentak behera, eta, nola ez, baita paperaren diru iturri nagusi izan den publizitatea ere.

Orduan, batetik, prentsa idatzia kinka larrian. Eta telebista, eta irratia? Dudarik gabe, prentsaren kasuan baina astiroago bada ere, telebistaren kasuan hura ikusteko eta harekiko harremana izateko modu eta aukera berriak ari dira zabaltzen: telebista aparailutik askatu da edukia eta gailu berrietan nahi direnean eta nahi den tokitik ikus daitezke. Halaber, konbergentzia ari da gertatzen: pantaila bakarrean biltzea lehenago hainbat euskarritan jaso beharrekoak: telebistaren edukiak ikustea, nabigatzea, ohiko prentsatik eratorritako albistari digitalen kontsulta, hainbat zerbitzuren erabilera... Horren guztiaren ondorioz, telebista aparailuaren aurreko kontsumo orokor eta masiboa amaitzen ari da, eta telebista edukien kontsumo pertsonalizatu eta zatikatua gaintzen —kate baten programaziotik interesatzen zaidan gauza zehatz bat hartzen dut; are, programa horretatik intentsoena edo erakargarriena den zatia—.

Eta horri guztiari erantsi behar zaio lehen ez bezala teknologia berriei esker edonorentzat erraza dela ikus-entzunezko edukiak sortzea eta zabaltzea, eta erabiltzaile arruntek igotako edukiak behatzea gero eta zabalduago dagoela. Nolabait, lehiakide handi bat sortu zaio ohiko telebistari.

Ziurrenik, bere ezaugarriak tarteko irratia da, oraingoz orain, Interneten azken iraultzaren eragina gutxien nabaritu duena, baina medio horretan ere konbergentzia zein kontsumo pertsonalizatu eta zatikatua gero eta ohikoagoak dira.

Baina arestian aipatu bezala, euskarri idatziko hedabideak dira astinduenak, beren burua desagertzeko zorian ikusi dutenak: ez dezagun ahaztu, edukien sorkuntza eta banaketaz haratago, negozio eredu jarri du zalantzan iraultza honek. Horrez gain, lehiakideen kopurua esponentzialki hazi da: kioskoko dozena bat lehiakideren beharrean milaka eta milaka albistari digitalen eskaintza dago sarean, klik bakar batean. Pantaila aurreko erabiltzaile potentzialak asko, baina lehiakideen eskaintza ere itzela. Beraz, zelaia agor xamarra ohiko hedabideentzat, batik bat, prentsarentzat.

Eta gainera, euskara bezalako hizkuntza hedaduraz txiki eta estatus soziolinguistiko murriztukoan ari bazara, are eta agorragoa zelai. Izan ere, euskarazko prentsa beti izan da ur tanta hedabide handien itsasoan, baina kioskoko itxitura-tik kanpo oraindik eta ur tanta txikiagoa: egun, mundu guztiko albistari digitalak

ditugu etxeokoa bezain eskura, eta erabiltzaileak trebatuta daude edukiak *lingua francan*, hots, ingelesez, hartzeko.

Baina dena ez da aldapa, eta batetik desabantaila dena bestetik aukera ere bada. Gauza guztiek dute aurkia eta ifrentzua, eta bien arteko muga ikuspuntuaren ñabardurak ezar dezake. Izan ere, teknologiaren aurrerapenak eta edukiak sortzea eta komunikatzea errazten duten baliabideek ekarri dute iraultza. Bereziki, baliabide horiek eskura erraz xamar izateak. Ondorioz, horrek esan nahi du komunikatzeko aukera berriak sortu direla gurea bezalako hizkuntza txikientzat. Euskara oraingoan garaiz iritsi da komunikazioaren eredu aldaketara, zailtasunak zailtasun, harrapa dezake olatua; horretan ari da.

3. BURUHAUSTEAK: KOMUNIKAZIO EREDU BERRI BATERA

Egia esateko, Interneten azken uholdeko iraultza horrek buruhauste handiak sortu dizkigu eta sortzen dizkigu *Berria*-n, eta egoera berrira nola egokitu da ardua handienetako bat. Itsaso zabal horretan ur tanta txiki izanik nola jarraitu euskaraz komunikatzen, munduaren berri euskaratik ematen. Aurkiaz eta ifrentzuaz aritu garenean aipatutako olatua nola hartu dugu uneoro gogoetagai ez ezik ekintza asmo.

Hasieran esan dut hedabide tradizionaleri kosta egin zaigula iraultzaz jabetzea, baina horrek ez du esan nahi aldaketen aurrean ezer egin gabe egon garenik. Iraultzaren tamainaz konturatzea nekeza egin zaigun arren, joan gara aro digital berrira zertxobait moldatzen, eta ezari-ezarian, ohartu gabe komunikazio eredu berri baten aurrean gaudela, etxeko lan batzuk eginda eta beste asko egiteke.

Aurrerago aipatutakoaren ildotik, medioak multimedia egin zaizkigu: hedabideetan atari eta albistarietan testua, irudi estatikoa, audioa, ikus-entzunezkoa... dena elkarrekin datorkigu, eta informatzeko aukera berriak zabaldu dira. Baita narritiba berriak osatzekoa ere —dela hipertestuaren bidez, dela ikus-entzunezkoaren eta testuaren uztarketaren bidez...—. Halaber, berehala konta eta jaso daiteke gertatutakoa; are, baita aldi berean ere —gero eta ohikoagoa da zuzeneko kontaketa, bai ikus-entzunezko euskarrian, bai testu laburren segidaren bidez—. Horretara guztira egokitu gara nola edo hala, batzuetan gehiago asmatuz, bestetuetan gutxiago, baina egin ditugu multimediarako urratsak, besteak beste, *Berria* TBren bidez.

Baina, nire ustez, aldaketarik handiena ohiko emailerantzako ereduaren apurketan dago: sare sozialen ezteandaren ondotik aurreragoko hartzaille hutsa sortzaile eta emailerantzako bihurtu da, eta sarera informazio bila urreratzen direnek hedabideek eta kazetari profesionalak proposatutakoa adina estimatzen dute beste bide horietatik datorkiena. Hemen zaudeten gazteen adinkideen artean informazioa jasotzeko ohi-tuz galdetzen dudanean, gero eta gehiago erantzuten didate Tuenti, Facebook eta Twitter dituztela iturri, eta sare horietako mezu, lotura eta gomendioekin asetzen dutela beren informazio premia. Informazioarena eta entretenimenduarena, lotuta baitator guztia, gero eta bereizgaitzago.

Funtsean, gertatutakoa besteei kontatzea izan da egundaino kazetaritzaren funtsa, informazioaren eta hartzailearen arteko bitartekaritza egitea. Kontakizun bat zen komunikazioaren ardatza. Orain, gero eta gehiago, norberak kontatzen du gertatutakoa, galtzen ari da bitartekaritza. Horrenbestez, kontakizunaren ordeztu elkarriketa ari da bihurtzen komunikazioaren zutoin.

Hori guztia kontuan hartuta, *Berria*-n argi ikusten dugu etorkizuneko erronka nagusietako bat sarean dugula, etorkizunean euskaraz komunikatzen jarraituko badugu hor lehiatu behar dugula. Baina itsasoa hain zabala izanik eta gu hain ur tanta, nola egin? Bada, hain justu, uste dugu itsasoaren zabaltasuna balia dezakegula gure alde. Izan ere, aukeraren zabalak —komunikazioaren arlokoak ez ezik, bizitzaren eremu gehienetakoak— nora ezean jartzen du jendea, eta nortasunen lanketarako bideak eta komunitateak bilatzen eta eskatzen ditu. Geure ezaugarri eta bereizgarriak erantzun diezaioke premia horri: euskaraz aritzea dugu aldeko, euskararen oinarritutako kulturaren berri ematea, euskaratik abiatutako mundu ikuspegia. Eta gauza zehatzagoetara hurreratuta eremu geografiko hurbileko gertakari eta albisteen berri emateko gaitasuna. Boladan diren hitzak erabiliz, globala eta lokalak uztartzekoa. Informazioaren jarioan, kantitatean, ezin dugu lehiatu gure albo (edo gain) hizkuntzetako hedabide digitalekin: kalitatea eta bereizgarrien eskaintza ditugu erronka.

Bestalde, hartzailea gero eta erabiltzaileagoa den komunikazio-eredua gaina hartzen ari bada ere, fluxuaren aldebidetasuna parekoa izatetik urrun dago oraindik ere; gehiago, ez dut uste inoiz erabateko simetriara iritsiko garenik. Hau da, jendeak mila egiteko ditu egunerokoan, eta ezin du izan etengabeko sortzaile eta emaile. Jasotzaile huts izateko beharra eta zilegitasuna ere badu. Horregatik, beti beharko dira eduki sortzaile eta emaile diren pertsona eta guneak —beste eztabaida bat da zenbat izango diren eta zeintzuk haien lan baldintzak—. Areago, informazioaren erauntsia inoiz baino handiagoa izanik, eta norberarentzako astia hain eskas, erabiltzaileak gustuko edukien aurkikuntza erraztuko dioten gidariak ere behar ditu, eta, ildo horretatik, galbahe lan hori egitea ere bada gero eta gehiago kazetariaren egitekoa.

4. MULTIMEDIA, HURBILTASUNA ETA KOMUNITATEAREN LANKETA

Prentsearen itsaso zabala ez ezik ezegonkorra da gaurkoa. Egunero-egunero sortzen dira ekaitz eta olatu berriak, eta unean-unean horiei erantzuteaz gain, epe luzeagorako noranzkoak hartu behar dira. Hori egin du duela gutxi *Berria*-k: iraultza eta aldaketen inguruko hausnarketatik abiatu eta etorkizunera begirako noranzkoa hartu. Hona, laburbilduz, ardatz nagusiak:

- *Papereko erredakziotik multimediarara*. Euskaraz komunikatzen jarraituko badugu, eta hori da Berria Taldearen helburu eta egitekoa, sarearen aldeko apustua egin behar da. Ondorioz, paperera begirakoa izateari utzi eta erredakzio multimedia bihurtzeko urratsak egingo ditu *Berriak*. Kazetariak ez

dira aurrerantzean papereko kazetariak edo sarekoak izango, baizik eta bi arloetarako sortuko dituzte edukiak, eta bi produktuen gidaritza ere batera eramango da. Nolanahi ere, aztura askoren aldaketa dakar bilakaera horrek, eta urraskako trantsizio gisa planteatzen da. Halaber, aspalditik lantzen ari garen eskaintza multimedia sakontzeko eta hobetzeko ahalegina egingo da.

- *Bereizgarrien plusa landuko da sarean ere.* Batetik, agentzia bidezko informazio masifikatu eta errepikatuaren ondoan gure kazetariak landutakoa eskainiko da euskarri digitaletan ere, haien behakoaren gehigarria duena, eta ahal denean, sarerako propio sortutakoa (zuzeneko kontaktak, adibidez). Bestetik, garrantzia berezia hartzen du hurbileko informazioaren lanketak. Horrela, informazio lokala txertatutako da *berria.info*-n *-Hitzen* zein tokiko beste hainbat hedabideren elkarlanari esker, eta, gainera, Hitzek areagotu egingo dute sareko produktuen lanketa, ahalik eta gunerik onenak sortuz eta sustatuz.
- *Berriketan.info-ren bidez komunikazio paradigma berria bultzatu eta landuko da:* hartzaileari erabiltzaile izatea sustatuko eta kazetaria erabiltzailearekin elkarriketan jarriko. Informazioaren inguruko sare soziala da *berriketan.info*: nahi duenak parte har dezake, eta nahi duenak eman dezake bere inguruaren berri plataforma horren bidez. Gainera, *berria.info*-n islatuta dago *berriketan*-eko jarria, eta horrek norberaren mezua milaka lagunengana iristea ahalbidetzen du. Beraz, batetik, komunikatzeko leiho zabal bat eskaintzen dio jendeari. Bestetik, *Berria*-rekin eta *Berria*-ko kazetariarekin harremanetan jartzeko modua dute erabiltzaileek sare sozial horren bidez: beren gustu, nahi eta kritiken berri ematekoa. Kontrako noranzkoan, erabiltzaileen interes eta gurariak zeintzuk diren jakin dezake kazetariak, eta, ondorioz, hurbilagotik «hitz egin» diezaiokie irakurleari; irakurle zehatzgabearentzat ordez irakurle zehatzagoentzat ari daiteke. Halaber, kazetariak sinadura hotz eta urruna izateari uzten dio, eta nolabait hezur-haragitu egiten da. Gardenagoa da harremana, erabiltzaileak kazetaria gehiago ezagutzeko aukera baitauka. Era berean, arestian aipatu dugun informazio erauntsiaren aurrean kazetariari itsu-gidari lana egiteko modua errazten dio, erabiltzailearengana informazio hautatuak eta bestelako gomendioak helarazteko aukera baitauka. Oro har, hurbiltasunaren lanketa dakar *berriketan.info* sare sozialak, erabiltzaileari zuzenean hitz egitekoa, erabiltzaileari entzutekoa, komunikazio-paradigma berriarekin bat eginez, informazioa elkarriketaren bidez eratzekoa.

Horiek dira, oraingo orain, *Berria*-k komunikazioaren garai berrietara egokitzeko bere gain hartu dituen erronkak. Nolanahi ere, argi dugu garaiek ez digutela atsedunik emango, eta ziurrenera, behin betiko konponbiderik gabe etengabeko birmoldaketan eta egokitzapenean aritzea izango dela datozen urteetan gure patua. Gogoz arituko gara, bederen.

III

***VilaWeb*. 16 años de prensa digital y una nueva revolución** (transcripción de la ponencia)

Vicent Partal

Director del periódico electrónico *VilaWeb*
VilaWeb egunkari elektronikoaren zuzendaria

Resumen: Después de 16 años de publicación de un diario electrónico, las redes sociales y los móviles suponen un reto nuevo. Todo lo visto hasta ahora cambia radicalmente y obliga a replantear, por viejos, los diarios electrónicos ante una nueva revolución mucho más acelerada que la anterior.

Laburpena: *VilaWeb*. 16 urteko prentsa digitala eta iraultza berria. *VilaWeb* egunkari elektronikoa duela 16 urte hasi ziren argitaratzen; orain, sare sozialek eta telefono mugikorrek erronka berriak ekarri dizkiete. Orain arte ikusitako guztia goitik behera aldatu da eta, beraz, egunkari elektronikoak berriz planteatu behar dira, zaharkituta geratu direlako; gainera, iraultza berria aurrekoa baino bi-ziagoa izango da.

1. SARRERA

Me pidieron que explicara que el mundo se iba a acabar, y eso voy a hacer. Quiero decir que la web se acaba y voy a contar qué impacto tiene eso en la comunicación, en la documentación y en los usos personales de la red.

Tendemos a olvidar que la historia de Internet es bastante antigua. También lo es la historia de la Informática, que comienza con grandes ordenadores centrales que tienen pantallas terminales conectadas; luego vienen los PCs y más tarde los PCs conectados. Ahora llega la era de los móviles; y toda Internet se mueve en una dirección nueva, que va a plantear enormes retos muy positivos, y también complicaciones.

Quería mostraros una servilleta de Paul Baran, uno de los padres de Internet, quien dibujó en un mapa cómo debía funcionar la red en un esquema con tres ordenadores conectados, porque Internet ya se diseña de modo colaborativo. Esto sucede en los años 50, y no nos damos mucha cuenta hasta que en 1991 Tim Berners-Lee inventa la web. Existe otra servilleta donde Tim Berners-Lee dibujará qué es la web. La web es solo una de las aplicaciones de Internet, pero es la que ha servido para popularizar la red a nivel mundial.

Tim Berners-Lee es un físico documentalista, y la web nace como un proyecto de documentación del Laboratorio de Investigación de Física de Partículas (CERN), en Ginebra. Nace con una concepción de documentalista, y el primer pro-

yecto es mucho más radical de lo que acabó siendo, ya que todo el mundo podía escribir en las páginas de todos, y la información se iba apilando con un sistema de acumulación de versiones. Pero Tim Berners-Lee se asustó (o le asustaron) y retiró esta parte más radical, lanzando el modelo de web que tenemos hoy, más vecino a la televisión, donde los usuarios son sobre todo espectadores. Pero la evolución de Internet continúa, y ahora estamos entrando en una tercera fase caracterizada por la movilidad y las redes sociales.

Cuando por la mañana salgo de casa, abro Twitter y miro qué me están explicando mis amigos que es interesante hoy. Estoy rompiendo con la forma de comunicación tradicional que estaba basada en que existía una empresa, un medio que explicaba las cosas, que llegaba a todos, e influía en la opinión pública, con independencia de su edad, de su ideología... La ruptura se produce por las dos partes. Por un lado, dejan de existir o dejan de ser importantes estos medios tradicionales —en la red ya se está generando más información a partir de personas individuales que a partir de medios—. Y en segundo lugar, la gente ya no está consumiendo medios. Los medios tradicionales viven una crisis sin precedentes, pero también los medios más nuevos, los medios digitales como nosotros —que llevamos dieciséis años trabajando— la vivimos. Soy consciente de que soy muy viejo, de que *VilaWeb* es muy viejo, y de que nos tenemos que enfrentar a una revolución.

El video *Future of Screen Technology* muestra los cambios que se avecinan. Está realizado por una empresa sueca TAT (<http://www.tat.se/>) que trabaja dando forma a conceptos, a cosas que no existen pero que existirán. Lo realizaron para la empresa Apple sobre cómo es el teléfono de «ya mismo» (ellos dicen de 2014). Cuando hay una noticia que nos interesa ampliamos el tamaño del teléfono y lo convertimos en una superficie de diario, y cuando nos cansamos lo cerramos. El vídeo es espectacular. Si llevo en mi bolsillo un teléfono, que en el momento que a mí me interesa lo estiro y se convierte en una publicación, y me permite leer confortablemente, o me permite ver la televisión, o hacer ciertas cosas con comodidad y que sustituye al ordenador ¿quién va a seguir consumiendo periódicos en papel?, ¿quién va a llevar pesados portátiles? Otra cosa es para trabajar tranquilamente en casa... Este es el gran cambio, está en estos teléfonos, y funciona a una velocidad espectacular. Hace tres años ver un teléfono así sin teclas era muy raro, la primera pregunta era «¿dónde están las teclas?». Hoy, la mayoría de los teléfonos ya tienen más pantalla que teclas, y la mayoría carecen de ellas, en tres años ha cambiado completamente la industria del móvil. Hace unos días presentaban el iPad-2 como el inicio de la era post PC.

2. NUEVOS RETOS: MOVILIDAD CON LAS REDES SOCIALES

Si sumamos esta movilidad con las redes sociales, tenemos una Internet completamente distinta a la que estamos usando hoy en día, y que nos plantea otros retos.

Primer reto. Internet ha cambiado nuestra vida, nuestro trabajo, nuestra forma de funcionar, sin duda, pero lo ha hecho solo con el 40% de la población. Con el

móvil —y la televisión como pantalla auxiliar— el cambio va a ser con el 100% de la población, porque de aquí a diez años (por decir una cifra exagerada) todo el mundo irá conectado a un móvil de este tipo. Si con el 40% de la población se ha conseguido el cambio que conocemos, pensad lo que va a ser con el 100% de la población, sobre todo si sigue la tendencia de dar más protagonismo al individuo y a los creadores de contenido que a las marcas. Es decir, en lo que Tim Berners-Lee pensó en el inicio de la red: un individuo que no es un espectador pasivo sino un creador constate. Esto plantea unos retos gigantes, a los periodistas y a los documentalistas.

Si hoy ya la mayor parte de la información no la hacemos los periodistas ¿cómo abordaremos un mundo de sobreinformación generada de forma espontánea por la gente? Mi receta es ser humildes. Tenemos que reconocer que la información ya no está en nuestras manos, que ser los mandarines de la información se acabó, pero que seguimos siendo muy buenos gestionando información, y que nos preparamos para ser muy buenos para ello. Y por tanto, desde la humildad de reconocer que todo el mundo tiene derecho a poner información, a dar opinión, etc. desde esa humildad y respeto, levantamos la bandera y decimos que unos cuantos «jugamos mejor», porque sabemos más, porque tenemos unas formas de crear.

Yo soy de los que creen que un bloguero no es un periodista, que una persona porque escriba en Twitter no es periodista... y que no pasa nada, porque los periodistas tenemos que reivindicar nuestras formas de funcionar. Debemos mantenernos en este universo, declarando con mucha claridad «esto es periodismo y eso no lo es». Sin vergüenza, sin tener miedo a decir que un bloguero no es periodista. Puede quizás hablar mejor que nosotros, escribir mejor que nosotros, saber más que nosotros... pero, simplemente no es un periodista. Esto tiene implicaciones para las empresas. Las grandes empresas periodísticas no tienen futuro. El futuro inmediato son empresas más pequeñas y más sostenibles.

Os voy a poner un ejemplo de un caso extremo que me sirve para explicar lo que quiero decir. Hace unos años, conocí a una persona que era corresponsal de perfumes de *The New York Times*, que vivía y cobraba por escribir sobre perfumes; viajaba a París para conocer nuevos perfumes, y de vez en cuando sacaba un tema en *The New York Times*. Es evidente que este señor no tiene futuro como periodista, porque es un campo donde habrá cinco o seis bloggers y blogueras que sabrán mucho más que él, y porque *The New York Times* no tendrá dinero para pagarse un lujo como es un corresponsal de perfumes. Pero, Economía, Política, Cultura, Deporte... todo eso va a seguir necesitando de periodistas; y tenemos que seguir aportando a la sociedad nuestra capacidad como periodistas.

3. CONTINENTES ABIERTOS, EL MEDIO ES UN OBJETO «DESEMPAQUETADO»

Segundo reto, y este me parece más complicado, ¿cómo afrontamos la situación de un mundo que se comunica sin medios? Estamos acostumbrados a co-

nectarnos con los medios para ver lo que sucede en cualquier lugar, en Japón por ejemplo, consultamos periódicos, radios y televisiones nacionales o locales... Pero, ¿qué pasa cuando esos continentes cerrados se abren?

Cualquiera que tenga una web sabe que el concepto de Portada es inútil. Desde que apareció Google, la gente puede entrar por cualquier lado, y te puedes encontrar que si alguien ha comentado algo en una red social, la gente entra directamente a la página quince y no a la una (por poner un símil). Seguimos teniendo una mentalidad de objeto cerrado, de que el medio es un objeto cerrado, y en ese universo de movilidad y de redes sociales el medio es un objeto «desempaquetado», donde nadie te compra el paquete entero, sino que cada uno coge lo que le interesa y lo mezcla. Entonces ¿cómo afrontamos eso desde los dos puntos de vista?

Como periodistas estamos acostumbrados a decir que un medio es una imagen del mundo. Intento transmitir qué es importante en el mundo, y en la medida que esta imagen es completa, coherente, me sirve para que los lectores se identifiquen con el medio y se sientan satisfechos. Si yo ya no puedo enviar eso, porque la mayoría de mis lectores no usa esa imagen global ¿qué hacemos aquí?

4. DOCUMENTAR LA RED

Y, desde el punto de vista de la Documentación ¿cómo ordenamos ese universo? El debate sobre cómo se ordena la información digital es un debate enormemente viejo, de hecho el origen de Internet tiene que ver con eso. El invento de Internet lo pagó el Departamento de Defensa porque los rusos lanzaron el Sputnik; los americanos no sabían qué hacía este satélite, e invirtieron mucho dinero para investigarlo. ¿Cómo hacer una red que sobreviva a un ataque atómico? La respuesta que encontraron fue construir una estructura que no tuviera centro, y donde todo fuera redundante. Era necesario para que la documentación sobreviviera, la documentación crítica. Este modelo funcionó porque había poca gente en la red, hasta que surgió la web. Con la explosión de información en la web, este modelo deja de funcionar, y aparece otro modelo, surge Google, que se dedica a rastrear la red y a hacer copias, identificar y documentar todo lo que hay, y ponerlo a disposición de la gente.

Hoy sabemos que el 40% de Internet no es visible, es la llamada Internet profunda. Tampoco Google llega a las redes sociales; está haciendo esfuerzos para incorporar Twitter y Facebook, pero todos sabéis que no se puede buscar Facebook con Google. Además, Google no te da la información buena, te da la información que le parece. No puedes preguntarle «¿cómo se llama el emperador de Japón?».

Tenemos Wolfram, que es un buscador inteligente, una buena alternativa a Google, y es una pena que llegue tarde. Si le pregunto quién soy yo, me responderá con mi dirección IP. Es muy divertido, si le preguntamos si existe Dios da una respuesta muy sugerente. Al preguntar sobre Bilbao, ofrece lo que no da Google: cuánta gente vive aquí, el área metropolitana, el mapa, la temperatura que está haciendo ahora mismo, las distancias, gente famosa... en fin, mucha información. El

modelo de los buscadores ha sido muy importante, y Wolfram hubiera sido una alternativa interesante, pero llega tarde.

Ahora el problema es cómo documentar el universo de redes sociales, y sinceramente no tengo respuesta. Me parece que es un reto fundamental, que tenemos que pensar mucho en ello, y que posiblemente solo tiene una clave que es, igual que en la Comunicación, confiar en los usuarios. Todo lo que está sucediendo en Internet tiene más que ver con los individuos que con las organizaciones. Y probablemente la única manera de poder documentarnos en un futuro sea autodocumentarnos (más que ir a buscar quién nos documente); por tanto, diversas técnicas de documentación deberían estar al alcance de todo el mundo. Hace años que definiendo que los periodistas de la era de Internet son documentalistas, porque tienen que buscar, tienen que encontrar y tienen que referenciar, que son las piezas básicas de la Documentación. Seguramente para sobrevivir en el universo al que vamos haya que enseñar a toda la población ciertas técnicas documentales.

Programas como Storify son buenos intentos de empezar a explicar esto. Si cada día puedo entrar a un programa donde tengo Twitter, Facebook, Google, las páginas web que me interesan... y puedo ir simplemente arrastrando lo que interesa, ordenando, moviendo, etc. como mínimo me permite organizar el caos personal, y a partir de ahí ya veremos si es posible organizar el caos colectivo. Hay gente que dice que ya existe un sustituto de Google, y muy bueno, que se llama Twitter. Si entro a Twitter y le digo como a Wolfram «¿dónde estoy?», igual alguno de vosotros lo ve y me contesta. Si pregunto «cómo va el partido de fútbol», hay quince personas que me responden, por tanto es más eficaz Twitter que el mismo Google.

Son preguntas que están sobre la mesa, y que tienen una respuesta complicada. Yo las planteo para que tengamos consciencia de ellas. Estamos en una fase completamente nueva, Internet está cambiando, y necesitamos nuevos instrumentos, nuevas habilidades, nuevas maneras de funcionar, y tenemos dudas muy serias sobre cómo podremos realizar nuestro trabajo en esta nueva era.

5. LA CULTURA LIBRE

Un último apunte: el elemento de la cultura libre. Esto es un proceso nacido de la Informática —la influencia cultural de la Informática en nuestra sociedad es mucho mayor de lo que parece—. Son los informáticos los que empiezan a plantear ideas de *copyleft*, de *creative commons*, de reciclar información, de coger trozos de información y engancharlos en otro lado y usarlos, de que el reconocimiento de la información no sea solo un reconocimiento económico o, incluso, no sea principalmente un reconocimiento económico, sino un reconocimiento de la autoría. Todo este movimiento de cultura libre es seguramente lo más fresco y lo más interesante que está pasando, por dos razones.

La primera es que lo contrario no funciona; la SGAE y compañía tienen un grave problema y es que lo suyo es inservible. En un universo en el que se puede

copiar con la facilidad que existe ahora, crear y modificar con la facilidad actual, unas leyes pensadas para pagar a los músicos del siglo XVIII no tienen ni pies ni cabeza, no sirven para nada. Al contrario, lo único que hacen es molestar y frenar. Cada vez es más difícil aguantar el modelo de *copyright* porque cada vez es más inservible. Las grandes multinacionales están hablando de poder sobre el mercado, no de *copyright*. Por ejemplo, si tenéis un grupo de música el *copyright* no os va servir para nada, mientras que con *copyleft* o *creative commons* os haréis famosos, a lo mejor no ganaréis mucho dinero pero os haréis famosos. Este problema es una simple cuestión de tiempo, estamos viviendo con la Ley Sinde los últimos coletazos de un modelo que no funciona.

Las claves del modelo alternativo son la trazabilidad de la autoría, por tanto, documentación. Tengo que saber de dónde proceden las cosas y quién ha añadido cada cosa; lo demás pierde importancia. Se plantea un reto económico y social sobre qué modelo de cultura y qué modelo de sociedad queremos. *VilaWeb*, el principal diario digital catalán, con medio millón de usuarios únicos..., es completamente *copyleft*, se puede copiar y llevar a donde sea, siempre señalando la autoría. Hace más de cinco años que estamos trabajando con ese modelo y mi percepción como director es que, no sólo no hemos perdido, sino que hemos ganado mucho.

En ese universo abierto que señalaba antes, donde el continente ya no existe (ese diario cerrado de la página uno a la sesenta), si queda algo —y eso está por explorar— ese algo es la marca. Y la marca sí puede ser interesante en términos de futuro.

El mundo se acaba, Internet tal y como la hemos conocido se acaba, emerge un mundo completamente nuevo, que tiene su base en la movilidad y en las redes sociales, que significa que la información está desempaquetada, que es más difícil de documentar, que es generada de forma autónoma por mucha más gente. Habrá que ver cómo periodistas y documentalistas nos enfrentamos a esta nueva etapa y cómo nos situamos en una perspectiva que nos permita seguir funcionando y seguir avanzando.

PREGUNTAS

1. Si en Internet todo es gratis, legible, alterable, copiable, etc. ¿de dónde proviene la financiación?

—En nuestro caso la parte básica es la publicidad. Esto no tiene nada de raro. A mí siempre me sorprende que la gente no pregunte cómo se financia la radio; nadie paga por escuchar la radio, nadie paga por consultar Internet. *VilaWeb* se financia básicamente con publicidad, el 75% de los ingresos es publicidad. Es verdad que es un caso un poco excepcional, ya que somos el jugador de Barcelona y Cataluña más importante en Internet. Tenemos una parte de suscriptores, que pagan por tener blog y algunos servicios especiales. Hay una parte de proyectos a terceros; tenemos una redacción de veintiséis personas que recibe una gran can-

tividad de información y somos capaces de elaborar boletines. Hay una parte del equipo que se dedica a empaquetar para otros toda la información que recibimos.

Ahora estamos muy obsesionados con los móviles, hemos sacado la versión para iPhone y para Android, una versión gratis con las últimas diez noticias; vamos a sacar *VillaWeb* pro, una versión de pago con «todo», y vamos a empezar a hacer aplicaciones «mundiales». Pensamos que un problema que tenemos las culturas de nuestro tamaño es que es difícil hacer un negocio con la poca gente que somos, y nos tenemos que meter a hacer negocios globales. Pensamos que igual que los israelíes han hecho de la seguridad un negocio, nosotros podemos hacer un negocio de la nación. Por ejemplo, acabamos de hacer una aplicación para iPhone que simplemente tiene todas las banderas de las naciones sin estado. Es una cosa muy sencilla, y está en inglés. Queremos abrir una vía de negocio relacionada con estos temas, a nivel mundial, con el concepto de negocio del modelo iPhone «a 95 céntimos me lo compro, a siete euros no». Creo que nos tenemos que plantear cómo saltamos al mundo, porque lo demás es difícil sostener las empresas que tenemos en nuestros países.

—También en el *Grupo Goiena* la publicidad es la fuente de financiación en un gran porcentaje. En año pasado la autofinanciación fue del 67%, y el resto se recogió de subvenciones. Pero, como dice Partal, nosotros también miramos adelante. Hemos creado una empresa, con el nombre de Batura, que está haciendo una gran cantidad de aplicaciones para los móviles (por ejemplo, para conocer el emplazamiento de las *txoznas* en las fiestas de Bilbao). Y no solo para el País Vasco; el otro día, un compañero fue a Ecuador a vender unas aplicaciones. Tenemos que creer que somos capaces de vender en el mundo, y es posible. Y es posible desde el euskara, y también desde traducciones, como ahora se hace desde el inglés. Y los productos que nosotros hacemos son como los que otros hacen para nosotros. Y sabemos vender; bueno, sabemos poco vender, pero sabemos hacer, y deberíamos vender también eso. Esas son las vías para financiar empresas como las nuestras; y otra gran parte viene de la publicidad. También hacemos algunos servicios para fuera, por ejemplo, en lo que se refiere a realización de revistas, realizamos el boletín TU Lankide, que se reparte entre los cooperativistas, el boletín de los euskaltegis municipales, otro boletín en colaboración con los ayuntamientos. También hacemos trabajos de *community manager* para algunas empresas; y, por último, lo que ya he comentado, estamos haciendo aplicaciones. (Iban Arantzabal Arrieta)

2. ¿Cómo veis el futuro de la profesión periodística?

—Defiendo desde hace años que no tienen que existir las facultades de Periodismo, y ahora lo tengo de defender aquí, aunque sé que no es el mejor sitio para ello. Mi opinión es que el Periodismo es sobre todo una pasión. No es una cosa que se pueda aprender. Si alguien no ha aprendido a escribir, no creo que lo pueda hacer en cinco años. Creo que es mejor estudiar una carrera como Sociología, Economía, Políticas... y luego convertirse en periodista. Pero bueno, ya que estáis aquí estudiando más vale que lo aprovechéis.

Creo en cambio que el futuro del Periodismo es brillante, lo que ocurre es que ya se ha de pensar en otros parámetros. A mí me encantaría tener vuestra edad, porque estoy convencido de que es el momento de las grandes revoluciones en el Periodismo. Cuando a principios de los 80 empecé a trabajar como periodista, *El País* abrió la delegación en Valencia. Y recuerdo esa noche como la primera vez en mi vida que vi el poder. Hicieron una fiesta en un monasterio, y todo el mundo tenía que pasar a dar la mano delante del delegado, de Juan Luis Cebrián y Jesús Polanco, y había una fila de miles de personas pasando uno a uno... *El País*, *Prisa*, ha sido para los que tenemos una cierta edad, «el no va más». Todos sabemos que ha puesto y quitado gobiernos, que se han hecho leyes a su favor, que ha cambiado leyes, etc. es el paradigma del poder periodístico. Ver ahora como se está deshaciendo como un terrón de azúcar es un espectáculo fascinante —dicho esto con el mayor respeto para los compañeros del *Grupo Prisa*, que evidentemente lo están pasando muy mal—. Ver que los monstruos de la comunicación se están muriendo delante de nosotros quiere decir que se abren las puertas a otros proyectos.

Creo que el futuro del Periodismo pasa por crear empresas sostenibles, que se dedican a una sola cosa. No tiene sentido hacer periódicos para todo el mundo, pero hacer periódicos para grupos pequeños y concretos tiene más sentido que nunca. Nosotros estamos definiendo *VilaWeb* como la interfaz del mundo catalán con lo global; no nos vamos a meter a las informaciones demasiado localistas y, como somos *hard news*, tampoco hacemos Deportes; eso ya lo harán otros. Esto quiere decir que es necesario limitar el campo de actuación.

Hay casos extraordinarios, como por ejemplo la web americana *politico.com* <<http://www.politico.com/>>. Montado por experiodistas de *The Washington Post*, solo habla de política de Washington y, además, saca una edición en papel cuando hay sesión del Parlamento.

El futuro son, por lo tanto, medios más pequeños, más sostenibles y muy concentrados en el foco sobre el cual informan. Nosotros tenemos muchas máquinas para crear *VilaWeb*, pero hoy en día es posible montar todo esto en un servidor de la India, a coste cero.

La segunda gran tendencia del Periodismo es la autoocupación, generar productos (no sé si se les puede llamar medios) muy concentrados en una temática concreta, realizados por una o dos personas. Necesitan poco dinero para funcionar, ya que si sirven para autoocuparse puede ser suficiente. Yo comencé en los años ochenta, cuando en el noventa y cinco me metí en *VilaWeb* tuve que asumir parte empresarial, y recuerdo lo que me sorprendió descubrir que facturación y beneficio no es lo mismo. Puede haber empresas que facturen millones y no ganen nada y otras que facturen muy poco y ganen mucho. Tenéis que elegir entre la una y la otra, pero sabiendo que las que facturan mucho y no ganan nada tienen poco futuro, están acabadas.

—Eso es lo que he tratado de explicar antes, «el periodista once» tiene futuro, pero tiene que ser «once», y tiene que controlar las herramientas. Por otro lado, se necesita espíritu de periodista —Partal lo llama «pasión»—. No sé si eso se aprende en la universidad, pero para ser periodista se necesita espíritu de perio-

dista. Sin espíritu de periodista no hay periodista. Y luego está el tamaño; en nuestro caso no era posible mantener un proyecto de este tipo en cada pueblo, era demasiado pequeño; pero tampoco conviene algo demasiado grande, porque hay que mantener la estructura, ha de ser de buena medida. Y, después de encontrar la medida, hay que encontrar también el espacio. Nuestro espacio es local, de una comarca, ahí nos hemos especializado; eso no hay nadie que lo haga mejor que nosotros. En el espacio en que nos movemos, si alguien cae al agua —como sucedió el otro día— enseguida estamos ahí informando: primero por Twitter; luego irá la televisión; después se harán preguntas en la calle. Eso estamos haciendo nosotros. Siendo «el periodista once», con especialización y espíritu, pienso que hay futuro. (Iban Arantzabal Arrieta)

IV

Unibertsitateetako bibliotekak: informazio zientifiko eta akademikorako sarbide irekiaren aldeko konpromisoa

Paula Quintano

Mondragon Unibertsitateko Goi Eskola Politeknikoko liburuzaina
Bibliotecaria de la Escuela Politécnica Superior de la Universidad de Mondragon

Laburpena: Biblioteka unibertsitarioaren kontzeptuak eredu tradizional eta estatiko batetik gaur egungo Ikasteko eta Ikertzeko Baliabideen Zentroetara (IIBZ) eboluzionatu du, jakintza lortzeko eta zabaltzeko beharrezkoak diren zerbitzu eta baliabide guztiak integratzen dituzten zentro dinamikoak bihurtu dira. Kontzeptu berria barneratzeak funtsezko bultzada ekarri du unibertsitateak *Open Access* mugimenduarekin duen erlazioarentzat.

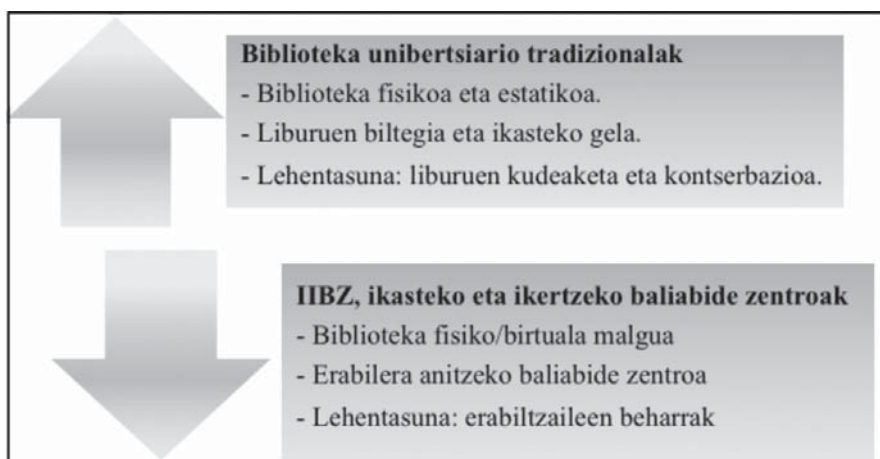
Kontuan izanda OA ekimenak informazio zientifiko eta akademikorako sarbide digital irekia aldarrikatzen duela, sarbide irekiko plataformak sortzeko eta zabaltzeko biblioteka unibertsitarioen zeregin aktiboa aipatuko dugu. OA informazio-produktu nagusiak aztertuko ditugu, erakunde-biltegiak eta «zientzia irekiaren biltzaileak», sarbide irekiko aldizkarien plataformak (OAJ) eta ikaskuntzarako materialen biltegiak (OCW). Eta noski, baita ere aipatuko dugu sarbide irekiko informazio arloan egile-eskubideen eta jabetza intelektualaren kudeaketa, *Copyleft* eta *Creative Commons* lizentzien ekimenen bidez.

Resumen: Bibliotecas universitarias: compromiso con el acceso abierto a la información científica y académica. El concepto de biblioteca universitaria ha evolucionado desde un modelo tradicional y estático hasta los actuales Centros de Recursos para el Aprendizaje y la Investigación (CRAI), centros dinámicos donde se integran todos los servicios y recursos necesarios para el acceso y la difusión del conocimiento. La adopción de este nuevo concepto supone un empuje esencial para la relación de la universidad con el movimiento *Open Access*. Teniendo en cuenta que la iniciativa OA reivindica el acceso digital libre a la información científica y académica, comentaremos el papel activo de las bibliotecas universitarias en la generación y difusión de plataformas de acceso abierto. Analizaremos los principales productos de información OA: los repositorios institucionales y recolectores de ciencia abierta, las plataformas de revistas de acceso libre (OAJ) y los repositorios de objetos de aprendizaje (OCW). Y, por supuesto, hablaremos de la gestión de los derechos de autor y la propiedad intelectual en la información de acceso abierto, a través de iniciativas como *Copyleft* y licencias *Creative Commons*.

1. SARRERA. BIBLIOTEKA UNIBERTSITARIOEN BILAKAERA: IKASKUNTZARAKO, IRAKASKUNTZARAKO ETA IKERKUNTZARAKO BALIABIDEEN ZENTROAK, IIBZ

Bibliotekaren kontzeptuak aldaketa sakonak izan ditu azken urteetan, eta biblioteka unibertsitarioak ere aldaketa prozesu horretan murgildu dira. Informazio eta komunikazio teknologien demokratizazioa eta web 2.0 ideiarekin garapena izan dira oinarriko arrazoiak bibliotekaren norabide berrian; baina, unibertsitatean hezkuntza-eredu berriak, Europako goi hezkuntzarako espazioan, beste ikuspuntu bat eskaini die bibliotekari.

Bolognara egokituta dagoen sistemak ikasle eta irakasleen eginkizun autonomoagoak eta aktiboagoak eskatzen ditu, eta bibliotekak ezin dira iraganeko ereduetan gelditu. Informazio eta komunikazio sistemen aldaketek eta jakintza gizar-tearen prestakuntzarako eskari berriek behar berriak sortu dituzte. Horretan, bibliotekak zentro estrategikoak izan dira, komunitate unibertsitario osoa elkarrekin erlazionatzen den toki nagusia izateagatik.

1. irudia

Biblioteka unibertsitarioen aldaketa

Eredu tradizionalan, bibliotekak estatikoak ziren, inprimatutako baliabideak kudeatzeko zentroak bezala funtzionatzen zuten eta irudi horretan batez ere liburuen biltegia eta ikasteko espazioak ziren. Liburuak eta informazio baliabideen kudeaketa eta kontserbazioa ziren helburu nagusiak.

Kontzeptu berrian, dinamismoa eta malgutasuna dira lehentasunak. Oraingo bibliotekak dinamikoak dira, leku malguak, esparru fisikoan nahiz birtualean. Eredu berriaren lehentasuna erabiltzailea bera da, ez liburuak. Erabiltzaile guztien

beharrak asetzea da helburua, ikasle, irakasle eta ikertzaileentzako zerbitzu akademikoen gunea izatea. Erabilera anitzeko baliabideen zentroak dira: erabiltzaileek dituzten zalantza teknikoak edo metodologikoak konpontzeko esparruak, informazio baliabideak topatzeko guneak, ikasteko, irakasteko eta ikertzeko materialak eskuratu eta prestatu ahal izateko tokiak, lan-espazioen eta baliabide teknikoaren hornitzaileak.

Ikasteko eta Ikertzeko Baliabideen Zentroek (IIBZ) bezala, unibertsitateko irakaskuntza, hezkuntza eta ikerketarako programak sustatzen dituzte; aurrerapauso handia, biblioteka tradizionalekin konparatzen baditugu. Tradizionaletan, programa haiek bigarren mailako zerbitzutzat hartzen ziren eta ez ziren batere koordinatzen arlo akademikoarekin.

Horrez gain, biblioteka berriek kultura zabalkuntzaren alde egiten dute lan, unibertsitateko nobedadeak, aurkikuntzak eta aurrerapausoak gizartera zabalduz.

Erabiltzaileen alfabetizazioa ere apustu handia izan da, informazioaren erabilera azkarra, praktikoa eta etikoa bermatzeko. Horrela, komunitate unibertsitario osorako prestakuntza planak eskaintzen dituzte, informazio munduan autonomoak izateko.

Ikusiko dugunez, kontzeptu berria eta eginkizun berria bereganatzeak Sarbide Irekiaren mugimendua zabaltzeko aukera eskaini du unibertsitate munduan nahiz gizartean.

Estatuan, mugimenduaren aldeko adierazpen ofizialak orain dela zazpi urte hasi ziren, eta lehenengo ekimenetik asko garatu da biblioteken parte-hartzea sarbide irekiaren munduan.

Espainiako Biblioteka Unibertsitarioen sareak, REBIUN, 2004. urtean informazio zientifiko eta dokumentaziorako sarbide irekiaren aldeko adierazpen instituzionala onartu zuen. Beste gauza batzuen artean, ikertzaileei, erakundeei eta agintariari dei egiten zien, sarbide irekiaren garapenerako konpromisoa hartzeko bide desberdinen bidez: argitalpen irekietan publikazioak bultzatuz, sarbide irekiko biltegiak sortuz eta mantenduz, biltegien sorkuntza finantzatuz, elkarlanean arituz eta eduki irekiak garatzeko proiektuetan parte hartuz.

2. SARBIDE IREKIAREN MUGIMENDUA

Komunikazio bide berriaren jatorrian hainbat faktoreren nahasketa dago: teknologikoak, ekonomikoak, sozialak, dokumentalak... Baina, guztien artean informazioaren munduan eta zientziaren komunikazioan eta hedakuntzan Internetek, sareak eta web sozialak izan duten inpaktua izan daiteke aipagarriena.

Jakintzaren munduan, Internetek informazio erabilgarriaren hazkunde erraldoia ekarri zuen; baina, aldi berean, arazo berriak ere eragin zituen. Informazio iturriak sakabanatuta zeuden, kalitate oneko informazioa ez zen erraz aurkitzen, bilatzaileek zati txiki bat bakarrik indexatzen zuten, gehiena elkarrekin pribatuek kontrolatzen zuten. Beraz, dirutza ordaindu behar zen, informazioa lortzeko.

Komunikazio zientifiko tradizionala bi ideiatan oinarritzen zen: aldizkari zientifiko ospetsuetan artikulua argitaratzean eta argitalpenen inpaktua ebaluatzean eragindako indizeen bidez. Baina, eredu tradizionalak ere bazituen alderdi negatiiboak.

Orokorrean, informazio zientifikoa eskuratzeko zailtasun ekonomikoak ekartzen zituen, argitalpen mundua enpresa gutxi batzuek kontrolatutako monopolio komertziala zelako. Gainera, ereduak ikerlariak presiopean jartzen zituen, bisibilitatea eta errespetu profesionala lortzeko soilik, eragina zuten aldizkarietan argitaratzera behartzen zituelako.

Hori zen egoera informazio munduan Sarbide Irekia sortu zenean. *Open Access* mugimenduak erronka berriak bereganatu zituen eta, arazo horien aurrean, konponbide zehatzak eskaintzen saiatu zen.

Sarbide irekiaren kontzeptua Budapest (2002), Bethesda eta Berlinen (2003) egindako adierazpenetan ezarri zen, hiru ideia nagusitan oinarrituta: sarbide ireki digitala informazio zientifiko-akademikorako.

Irekia da, hau da, murrizketarik gabe erabil daitekeena, ez murrizketa ekonomikorik, ez copyright edo egile eskubiderik, ezer ez; digitala, Interneten bidez lortzen delako eta, baliabide guztietatik, bereziki zientifiko-akademikoak eskaini nahi dituelako. Horrela, erabiltzaileak aukera du informazioa irakurtzeko, deskargatzeko, kopiatzeko, banatzeko eta erabiltzeko¹.

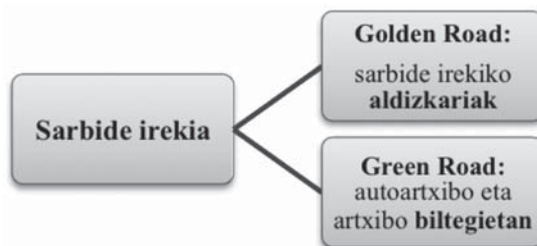
3. SARBIDE IREKIKO PRODUKTUAK ETA INFORMAZIO ITURRI IREKIAK

ekoizpen akademikoa argitaratzeko eta ezagutarazteko OA mugimenduak bi bide ditu:

- Urrezko bidea (*gold road*): sarbide irekiko aldizkarien edizioa, Interneten bidez.
- Bide berdea (*green road*): dokumentu akademikoaren artxiboa eta sarbide irekiko biltegien garapena.

Biblioteka unibertsitarioek bi bidetan hartzen dute parte. Alde batetik, ikerlarien artean sarbide irekiko aldizkarietan argitalpenak bultzatzen saiatzen dira, eta erakundeetan aldizkari irekiak sortzen ere bai. Bestetik, kasu gehienetan bibliotekak dira erakunde biltegiak sortzeko eta kudeatzeko aginte nagusiak.

¹ *Open Access Initiative, Budapest-eko definizioa (BOAI)*. By 'open access' to literature we mean its free availability on the public internet, permitting any users to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose, without financial, legal, or technical barriers other than those inseparable from gaining access to the internet itself. The only constraint on reproduction and distribution, and the only role for copyright in this domain, should be to give authors control over the integrity of their work and the right to be properly acknowledged and cited. (<http://www.earlham.edu/~peters/fos/boaifaq.htm>)

2. irudia

Sarbide irekiaren bide bikoitza

3.1. Sarbide irekiko aldizkariak

Urrezko bidearen muina sarbide irekietan argitaratzea da. Gaur egun, aldizkari askok murrizketarik gabe eskaintzen dituzte haien edukiak eta nazioarteko direktorioak ditugu mugimenduaren egoera ezagutzeko, eta baita aldizkari irekiak lortzeko ere.

Direktorio horien artean ezagunena *DOAJ* da, *Directory of Open Access Journals*. Gaur egun 6.312 nazioarteko aldizkari erregistratuta eskaintzen ditu eta horietatik 2.746 aldizkaritan argitaratutako artikulua lor ditzakegu (guztira, 538.863 artikulua erabilgarri). Artikuluen %43 baino gehiagotan edukien barruan bilaketak eta kontsultak egiteko aukera dago. Bilatzaileaz gain, aldizkariaren zerrenda ere eskaintzen du.

OpenJGate plataforma ere interesgarria da, aldizkari zientifiko eta akademiko irekiak ezagutzeko. Plataformak 8.398 aldizkari irekietarako sarrera eskaintzen du. Aldizkariak sailkatuta daude: berrikusitakoak (*peer-review*) eta berrikusigabeak. Guztietatik %66 berrikusitakoak dira; gainerakoak profesionalak edo industriako aldizkariak. Milioi bat artikulua ireki baino gehiagorako sarbidea ematen du. Erregistroak kontsultatzeko bilatzailea dago, eta baita aldizkariaren zerrenda ere.

3. irudia

DOAJ (<http://www.doaj.org/>)

eta *OpenJ-Gate* (<http://www.openj-gate.com/Search/QuickSearch.aspx>)

Estatuaren egoerari begira, DOAJ direktorioan 355 sarbide irekiko aldizkari espainol agertzen dira erregistratuta. Ulrich direktorioan gutxiago agertzen dira, 271 aldizkari ireki; baina, kopuru konparatiboa eskaintzen digu: aldizkari guztieta-tik %13,3 dira aldizkari irekiak eta gehienak, %46,12, unibertsitateek, elkarte zientifikoek eta ikerketa zentreek argitaratzen dute². Ikusten dugunez, Espainian egiten diren aldizkarien artean gutxi dira sarbide irekikoak; baina, behintzat, Dulcinea da-tu-baseari jarraituz, aldizkari gehienek, %76,15, haien artikulua biltegietan gor-detzea onartzen dute³.

Estatuan, aldizkari irekiko plataforma 90. hamarkadan hasi zen sortzen: 1993. urtean *Repositorio Español de Ciencia y Tecnología* gunea jaio zen, zientziari buruzko aldizkarietarako plataforma bezala, eta *Scielo España*, aldizkarien biblioteca birtuala, 1997. urtean.

Gaur egun, aldizkari irekiak eskaintzen dituen plataforma garrantzitsuak aipa-tzearren:

4. irudia

E-Revistas CSIC (<http://www.erevistas.csic.es/>)

Ikerketarako Erakunde Publikoaren plataforma;

Dialnet (<http://dialnet.unirioja.es/>) Unibertsitateko plataforma, Errioxako Unibertsitatekoa

REDALYC (<http://redalyc.uaemex.mx/>) Mexikoko Unibertsitate Publikoaren plataforma

- *E-Revistas*, CSIC-ek egindako plataforma, aldizkari zientifiko latinoameri-karrak eta espainolak biltzeko. Gaur egun, 509 aldizkari irekiak eskaintzen ditu. Edozein arlotako edo hizkuntzako aldizkariak izan daitezke, baina guztiek kalitate eta edukien inguruko eskakizunak bete behar dituzte (aldiz-kari elektronikoen betebeharrak, Latindex-ek ateratakoak) eta testu osora li-breki sartzeko aukera eman behar dute. Nazioarte mailan, *Open Access* ba-liabideen zerrenda interesgarria ere ematen du.
- Espainian *DIALNET* atari bibliografikoaren kasua ere oso interesgarria da. Hemeroteka birtual moduan hasi zen, aldizkarien aurkibideak biltzen; baina, pixkanaka-pixkanaka, beste informazio baliabideak ere integratu zi-tuen eta, 2004. urtetik aurrera, biltegi bihurtu zen, Estatuko sarbide irekia-ren mugimendua sustatuz. Estatuko ekoizpen zientifikoaren ikusgarritasuna handitzea da helburu nagusia, batez ere informazio-alerten bidez; baina, gaur egun, zerbitzu horrez gain, beste batzuk ere eskaintzen ditu: hemero-

² Abadal, Ernest *et al.*: «Open acces in Spain», in *Open Access in Southern European countries*. Lluís Anglada, Ernest Abadal (eds.). Madrid: FECYT, 2010.

³ Iturria: Dulcinea (<http://www.accesoabierto.net/dulcinea/>).

teka birtuala, ekoizpen zientifikoaren datu-basea eta sarbide irekiko biltegia.

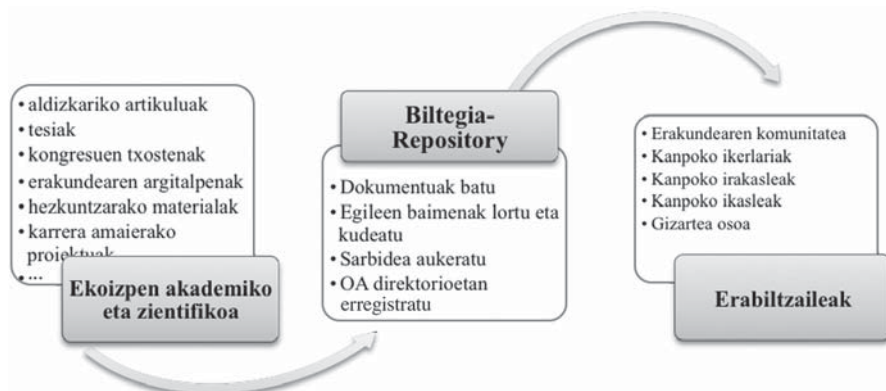
- *REDALYC*, espainola ez bada ere, estatuko aldizkari zientifiko irekiak ere eskaintzen ditu. UAEM-ek bultzatutako ekimena (Mexiko Estatuko Unibertsitate Autonomoa) Iberoamerikan eta Iberoamerikari buruzko sarbide irekiko aldizkarien hedapena ziurtatzeko plataforma bezala funtzionatzen du, 758 aldizkariarekin eta 173.243 testu osoko artikulutan bilatzeko aukera ematen du, baita baliabideak topatzea jakintza arloaren arabera eta estatuka.

3.2. Sarbide irekiko biltegiak

Biltegiak (repository, ingelesez) Interneten bidez sarbidea duten artxibo digitalak dira. Horietan, material akademikoak batzen eta hedatzen dira, arlo jakin bateko materialak, erakunde jakin batekoak edo hainbat erakundetakoak. Interoperatiboak dira, hau da, protokolo komun bat erabiltzen dute (*OAI-PMH Open access initiative protocol for metadata harvesting*). Horrela, katalogo edo datu-baseetan ezkutatuta zeuden dokumentuak zabaltzen dira eta biltegi guztien baliabideen ikuspena ziurtatzen da, haien berreskurapena errazten da eta kontserbazioa bermatzen da, Interneteko hegazkortasunaren aurrean.

Biltegiak ez dira publikazio bide berriak, hedabideak dira. Beren eginkizun nagusia ez da dokumentuak argitaratzea, baizik eta biltzen dituzten objektu digitalak jendartean hedatzea, etengabe bilduz eta zabalduz. Horregatik, sarbide irekia bateagarria da argitaratzeko bide tradizionalekin, bi bideak aldi berean erabil daitezke: betiko moduan argitaratu eta, horrez gain, dokumentua biltegi batean sartu, komunitate akademikorako eskuragarria eta libreza izateko.

Era guztietako dokumentuak biltzen dira, hala nola, artikuluz zientifikoak, tesiak, kongresuetan aurkeztutako txostenak, karrera amaierako proiektuak, erakun-

5. irudia

Informazioaren prozesua, biltegiatan

dearen barne-txostenak, erakundearen aldizkari propioak, hezkuntzarako sortutako materialak, *datasets* (landugabeko datuak) eta multimedia objektuak. Normalean, biltegietan batzen diren dokumentuei *e-print* esaten zaie (*electronic prints*).

Objektu digital hauek *preprintak* edo *postprintak* izan daitezke, argitaratu baino lehen ebaluaketa prozesu bat gainditu badute edo edukien berrikuspena ez bada egin. Aldizkari zientifikoetan argitaratzen direnean, artikulua adituen talde batek goitik behera gainbegiratzen ditu («*peer review*» aldizkariak) eta, argitaratzeko prozesua luzatzen denez, artikuluen bertsioak edo zirriborro desberdinak sor daitezke argitaratu baino lehen. Biltegietan, bertsio horiek guztiak bil daitezke, *preprintak* edo artikulua baten lehenengo bertsioa, gainbegiratu gabe, eta *postprintak* argitaratuko den artikulua gainbegiratuta.

Edukien aldetik, hau da, biltzen duten baliabideen arabera, biltegien sailkapena egin daiteke.

- *Biltegi instituzionalak*. Biltegian, instituzio akademiko baten ekoizpen akademikoa eta zientifikoa jasotzen dira, hainbat arlotakoak guztiak ere, eta bere komunitateari baliabideen bilketa, kudeaketa, kontserbazioa eta banaketa zerbitzuak eskaintzen dizkio.
- *Biltegi tematikoak*. Hainbat erakunderenak izan daitezke, baina beti arlo tematiko jakin bateko ekoizpena gordeko da. Gordetzen den guztia komunitate zientifiko osoaren eskura dago. Biltegi mota hauek bilketa, kudeaketa, kontserbazioa eta banaketa zerbitzuak eskaintzen dituzte.
- *Eduki espezifikoen biltegiak*. Biltegi hauetan, dokumentu mota bereziak biltzen dira: tesietakoak, aldizkarietakoak, ikaskuntzarakoak, testualak ez diren materialak biltzen dituztenak (material multimedia, ikus-entzunezko materialak). Hauetan, kudeatzaileak erakunde bat edo erakundeen federazioak izan daitezke, eta arlo tematiko jakin batean edo hainbatetan espezializatuta egon daitezke.

6. irudia

DSpaceMIT, erakunde biltegia (<http://dspace.mit.edu/>);
Archive Ouverte en Sciences de l'Information et de la Communication,
 biltegi tematikoa (<http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/>);
DartEurope-E-tesien ataria, eduki espezifikoen biltegia
 (<http://www.dart-europe.eu/About/info.php>)

Hauen barruan, *OCW biltegiak edo irakaskuntzarako biltegi digitalak* aipagarriak dira, nazioarte mailan eta Espainian asko zabaldu direlako.

2001. urtean, MIT-ek unibertsitatean egiten eta erabiltzen ziren ikaskuntzarako materialak batu zituen eta sarbide irekia emateko plataforma berezi bat sortu zuen, *OpenCourseWare*. Ekimena mundu osora hedatu da eta, unibertsitate askotan, honelako biltegiak sortu dira. Horien bidez, komunitate unibertsitarioak (ikasle-irakasleak) eta, oro har, gizarteak material pedagogikoak libreki lortzeko aukera dute. Irakaskuntzarako materialak biltzeko, bi modu daude: batzuetan, unibertsitateek OCW gordailu bereziak sortzen dituzte honelako materialekin eta, aldi berean, biltegi instituzionalak ekoizpen zientifikoarekin; beste batzuetan, material guztiak biltegi berean gordetzen dira (hezkuntza-materialak, eduki akademikoak, ikerkuntzako emaitzak...) eta puntu bakar batetik hedatzen da informazioa.

Irakaskuntza biltegien kasuan, nazioarteko partzuergo bat dago, *OCW Consortium*. Bere plataforman, mundu osoko hezkuntza-edukiak eskuragarri ipintzen ditu, berrerabiltzeko prest gainera.

7. irudia

OpenCourseWareConsortium (<http://www.ocwconsortium.org/>)

Espainian hezkuntzarako biltegien biltzaile moduan funtzionatzen duten bi plataforma aipatuko ditugu. Alde batetik, *OCW UNIVERSIA*, Estatuko unibertsiti-

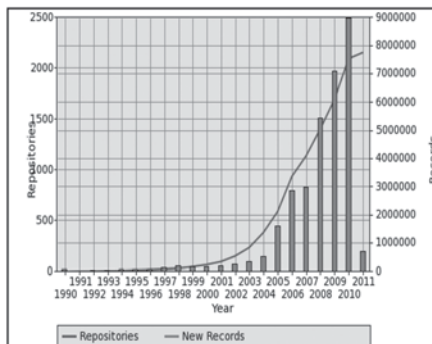
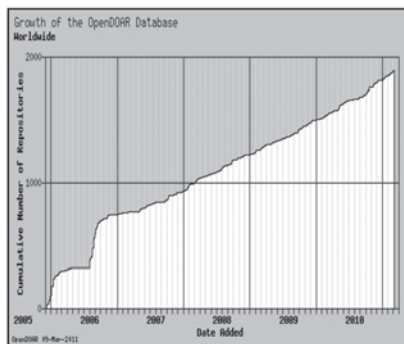
8. irudia

Universia (<http://ocw.universia.net/es/>)
 eta *Agrega* (<http://agrega.educacion.es/visualizadorcontenidos/Portada/Portada.do>)

tateen hezkuntza-materialekin; horiek klaseetan erabiltzen dira, goi hezkuntzako baliabideak biltzen dira, erabiltzeko, banatzeko eta egokitzeko libreak, normalean. Eta, bestetik, *AGREGA*, Espainiako hezkuntza-komunitatearen biltegia.

Biltegi guztiak erregistratzeko, *direktorioak* existitzen dira, nola nazioartean, hala estatuan. Direktorio garrantzitsuenen artean, *Open Archives Initiative* zerrenda ofizialaz gain, *ROAR*, artxibo irekien erregistroa eta *OpenDOAR* direktorioa ditugu. Horiei esker, sarbide irekiaren argazki zehatza izan dezakegu.

Datuen arabera, bi etapa handi bereiz ditzakegu biltegien kronologian: lehenengoa 2001-2005 urteetako, nazioarteko lehenengo adierazpenekin lotuta, eta bigarrena, 2005etik gaur artekoa, biltegien etengabeko garapena eta hazkunde esponentziala.

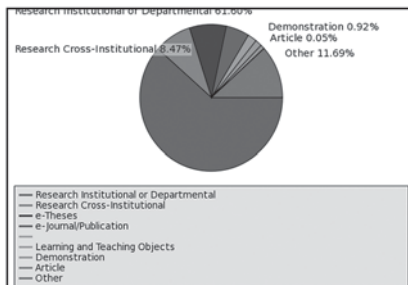
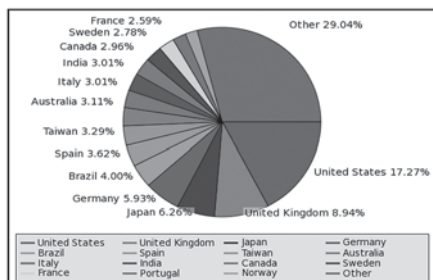

9. irudia

OA biltegien hazkundera munduan. OpenDOAR, bisita 2011-03-09;

OA biltegien hazkundera eta informazioaren hazkundera munduan.

Iturria ROAR, bisita 2011-03-09

10. irudia

OA biltegiak estatuen arabera. Iturria ROAR, bisita 2011-03-09;

Biltegien ereduak mundu mailan. Iturria ROAR, bisita 2011-03-09

Gaur egun, biltegien kopuruari dagokionez Espainia seigarren estatua da (%3,62), nagusiak Ameriketako Estatu Batuak (%17,27) eta Erresuma Batua (%8,94) direlarik. Munduko biltegien sailkapenari erreparatuz gero, erdia baino gehiago biltegi instituzionalak dira (%61,60), eta oso distantzia handira ditugu erakundeen arteko biltegiak (%8,47) eta eduki espezifikoaren biltegiak (tesiak, e-aldizkariak, ikaskuntzarako objektuak...).

Informazio akademiko irekia berreskuratzeko, biltegiez gain, «*zerbitzuen hornitzaile*» batzuk agertu dira. Horiek objektu digital irekiak eta biltegien informazioa eskaintzen dute, beste baliabide batzuez gain. Batzuetan, «*harvester*» edo biltzaileak esaten zaie. Honelako plataforma asko daude; batzuk nazioartekoak dira, beste batzuk Europa mailakoak, beste batzuk tematikoak, beste batzuk nazionalak...

Nazioartekoaren artean, *OAIster*, *Scirus* eta *Google Akademikoa* aipa ditzakegu.

- *OAIster*, Michigan Unibertsitateko proiektua, milioika erregistro dituen katalogo kolektiboa da, eta mundu osoko sarbide irekiko artxiboen baliabide digitalak jasotzen ditu (biblioteka digitalenak, biltegienak, aldizkari digitalenak...).
- *Scirus* zientzian espezializatuta dagoen biltzailea da, informazio zientifikoa soilik biltzeko biltzailea. Beste baliabide batzuen artean, biltegien ekoizpena, aldizkariak eta material irekiak eskaintzen ditu nazioarte mailan.
- *Google Akademikoa* informazio akademikoaren bilaketan dago espezializatuta. Tematika anitzetako baliabideak eskaintzen ditu; besteak beste, biltegien materialak. Horrez gain, lan akademikoaren proiektioari buruzko informazioa eskaintzen du; adibidez, dokumentuen aipamen kopurua beste ikerketa-lanetan, eta aipatzen dituzten lanak ikusteko aukera ere ematen du.

11. irudia

OAIster (<http://www.oclc.org/oaister/>); *Scirus* (<http://scirus.com/>);

Google Scholar (<http://scholar.google.es/>)

4. BILTEGIAK ETA «ZIENTZIA IREKIAREN BILTZAILEAK» ESPAINIAN

Estatuan biltegi irekien sorrera 2001. urtean hasi zen. Kataluniako CBUC-ek sortu zuen *TDX* biltegia, tesiak batzeko eta zabaltzeko. Lehenengo bost urteetan, hazkundera motela izan zen. 2003. urtean, *E-Lis* Bibliotekonomia eta Informazio Zientzietan espezializatuta dagoen biltegi tematikoa sortu zen. 2004. urtean, *E-Prints Complutense* agertu zen, unibertsitateko biltegi instituzionala, *Recercat Catalunya*, biltegi kooperatiboa Kataluniako ikerkuntza zentroyen eta unibertsitateen dokumentu digitalekin eta *Dialnet* aurkibide elektronikoaren plataforma

biltegi ireki bihurtu zen. 2005. urtean, *UPCommons*, Kataluniako Unibertsitate Politeknikoarena... Ikusten denez, hasiera-hasieratik unibertsitateak aitzindariak izan ziren.

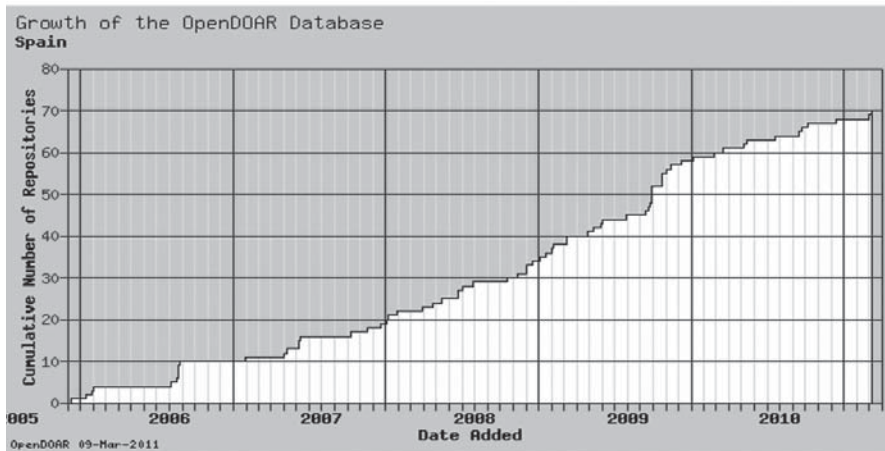
12. irudia

Tesis Doctorals en Xarxa (<http://www.tesisenxarxa.net/>);

E-LIS, Library and Information Sciences (<http://eprints.rclis.org/>);

Recercat (<http://www.recercat.net/>)

Benetako hazkundera azken lau urteetan gertatu da. 2008. urtetik aurrera biltegien kopurua asko handitu da, baita gordetzen dituzten objektu digitalen kopurua ere. Biltegi gehienak nahiko gazteak dira eta esan dezakegu gaur egun ia hilero biltegi berriren bat argitaratzen dela. Argitaratu diren azkenak 2011ko martxokoak dira eta 2010-11 ikasturtea hasi zenetik 9 biltegi berri sortu dira.

13. irudia

Biltegi kopuaren hazkundera Spainian. Iturria OpenDoar , bisita 2011-03-09

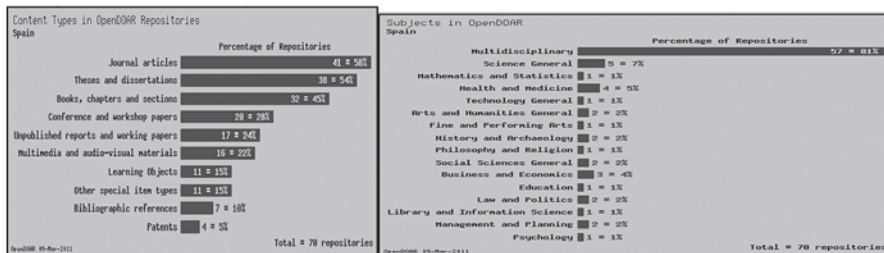
Orain arte, 70-80 biltegi daudela esan daiteke, ze iturri hartzen den kontuan: *Open Doar* direktorioan 70 biltegi espainol agertzen dira, *Roar* erregistroan 80 biltegi eta estatu mailan *Buscarepositorios* plataformak 73 biltzen ditu⁴. Argitaratuta

⁴ OpenDoar, Roar eta BuscaRepositorios webguneetatik ateratako datuak. Kontsulta: 2011-03-28.

daudenez eta direktorioetan agertzen direnez gain, gaur egun hainbat biltegi daude sorkuntza edo argitalpen fasean. Zehaztu gabeko kopurua da, baina haien artean euskal unibertsitateen bi biltegi daude, Mondragon Unibertsitatekoa bata, dagoe-neko garatuta dagoena, baina oraindik jendaurrean argitaratu gabe dagoena, eta UPV/EHUko biltegi instituzionala bestea.

Nazioarteko joerari jarraituz, Espainiako biltegi gehienak instituzionalak dira eta horietatik %68-ren sortzaile nagusiak unibertsitateak edo ikerkuntza zentroak izan dira. Dena den, bai Estatuan eta bai Euskadin erakunde kulturalen ekimenak azpimarratu behar dira. Espainiako Kultura Ministerioak *Hispana* eta *Prentsa Historikoaren Liburutegi Digitala* biltegiak sortu ditu, gaur egun estatu mailan erregistro gehien dituztenak. Euskadin, berriz, gaur egun publikatuta dauden 4 biltegien artean, 3 erakunde kulturek egindakoak dira.

Edukiei dagokienez, estatuko biltegiek batez ere aldizkari artikulua (%58) eta tesiak (%54) eskaintzen dituzte, eta baita beste dokumentu asko ere, hala nola, liburuak, liburuen kapituluak eta hitzaldien txostenak. Azken urteetan, asko nabaritu da ikaskuntzarako materialen kopuruaren hazkundera. Arlo tematikoen aldetik begirata, gehienak diziplina anitzekoak dira (%81) eta gainerakoak arlo jakin batzuetan espezializatuak. Momentuz, zientzia, medikuntza eta teknologia dira gehien jorratu diren gaiak; historia eta giza zientziak askoz gutxiago agertzen dira.

14. irudia

Espainiako biltegien edukiak. Iturria OpenDoar, bisita 2011-03-09;

Espainiako biltegien gaiak. Iturria OpenDoar, bisita 2011-03-09

Estatuko biltegien artean adibide interesgarri batzuk aipatzearen:

- *Digital CSIC*: CSIC-eko biltegia, diziplina anitzeko erakunde biltegia, 30.000 erregistro baino gehiago, gaur egun 30.759 dokumenturekin.
- *E-Ciencia*: Madrilgo unibertsitate publikoek ekoiztutako informazio zientifikora sartzeko plataforma digitala.
- *REDINED*: Hezkuntza Informaziorako Datu Baseen Sarea: ikerketak eta berrikuntza, baliabide didaktikoak eta aldizkariak eskaintzen ditu.

15. irudia

Digital CSIC (<http://digital.csic.es/>);

E-Ciencia (<http://www.madrimasd.org/informacionidi/e-ciencia/default.asp>);

Redined (<http://www.redined.mec.es/>)

Euskal Herrian, orain arte publikoak diren biltegi gehienak erakunde kulturalak sortu dituzte Euskal Herriari buruzko informazioa hedatzeko asmoz, batez ere ikuspegi historiko batekin.

Euskomediak, Eusko Ikaskuntzaren Fundazioak alegia, bi biltegi tematiko garatu ditu, *Hedatuz* euskal zientzia eta kulturari buruzkoa bata, eta *EDTB*, euskal doktorego tesien bilduma bestea, Eusko Ikaskuntzak eta kanpoko lagunek sortutako eduki zientifiko-kulturalak zabaltzeko eta, orokorrean, euskal kulturari buruzko baliabideak gizarteratzeko.

16. irudia

HEDATUZ Euskal zientzia eta kulturaren liburutegi digitala. (<http://hedatuz.euskomedia.org/>);

EDTB Euskal doktorego tesien bilduma. (<http://edtb.euskomedia.org/>)

Sancho el Sabio Fundazioak *Euskal Memoria Digitala* garatu du. Biltegian, Euskal Herriari buruz erakundeetan bertan ekoizten diren materialak daude, eta baita eskuratzen eta gordetzen dituenak ere.

Asmo desberdinarekin sortu zuen EHUK bere *OCW-a*, hezkuntzarako biltegia. Bertan, arlo anitzeko klasetan erabiltzen diren materialak eta ikasgaiak prestatzeko erabil daitezkeen baliabide akademikoak zabaltzen dira.

Estatuan, *biltegi irekien biltzaile* handiak ere sortu dira, Estatu osoko biltegien datuekin. Informazio irekia lortzeko biltzaile moduan erabil daitezke eta Espainiako ekoizpen zientifikoa hedatzeko plataforma handienak dira. Horien artean, *Recolecta* «zientzia irekiaren biltzailea» dago, Espainiako zientzia eta teknologia arloetan dokumentuak eskuratzeko sarbide puntua, biblioteka unibertsitarioen sareak, REBIUN, eta Espainiako Zientzia eta Teknologia Fundazioak, FECYT-k garatutako ekimena.

Bestetik, *Hispana* biltzailea dago. Bilatzailea Kultura Ministerioak sortu du, helburu orokorrarekin, eta, gaur egun baliabide gehien eskaintzen duen plataforma da. Espainiako biltegien biltegia dela esan dezakegu, eta direktorio moduan ere funtzionatzen du, Estatuko artxibo, liburutegi eta museoen objektu digital irekiak bilduz, gehi unibertsitateko biltegiak eta komunitate autonomikoen biblioteka digital gehienak.

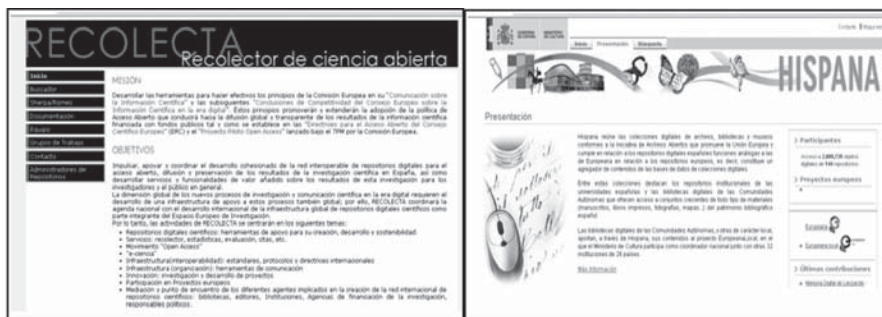
17. irudia

Euskal Memoria Digitala (<http://www.memoriadigitalvasca.es/>)

18. irudia

UPV/EHUko OCW-a (<http://ocw.ehu.es/>)

19. irudia

RECOLECTA (<http://www.recolecta.net/buscador/>);
 Hispana (<http://roai.mcu.es/es/inicio/inicio.cmd>)

5. SARBIDE IREKIKO INFORMAZIOA ETA EGILE-ESKUBIDEEN KUDEAKETA

Biltegiak baliabideez elikatzeko eta biltegiak hedatzeko eta jendartean zabaltzeko, egilearen baimena lortzea da lehenengo pausua, dokumentu guztietarako egile-eskubideak errespetatuz. Baina, egileak bere eskubide guztiak edo eskubideen zati bat utzi, eman edo konpartitu baditu, arazoak sor daitezke, eta titular berri guztiakin (normalean, argitaletxeekin edo banatzaileekin) kudeatu behar dira baimenak.

Egile-eskubideak kontzeptuaren barruan, bi eskubide mota daude: eskubide *moralak*, betirakoak eta transferitu ezinak —egiletasunaren eskubidea bezala— eta *ekonomikoak*, transferitu daitezkeenak eta mugatuak (ustiapen eskubideak, konpentsazio eskubideak...).

Edozein lan argitaratzean, eskubide ekonomikoak utzi, konpartitu edo eman daitezke, osoz edo zatiz. Eskubide ohikoenak dira erreproduzitzeko, banatzeko, komunikatzeko eta obra aldatzeko eskubideak. Publikazioaren eredu tradizionalan, argitaletxe eta banatzaile handiek eskubide ekonomikoak kontrolatzen dituzte, *copyright* ereduari jarraituz. Ustiapen eskubideak izendatzeko erabiltzen den formula bat da, esplotazio eskubideen titularrak zein den adierazteko, hau da, nork izaten dituen «*eskubide guztiak erreserbatuta*». Kontzeptu horrek informazioarako sarbide murriztua zekarren eta baliabideak lortzeko koste ekonomiko handia.

Eredu tradizionalak oztupoak jartzen zituen, informazio eskuragarria, doakoa eta berrerabilgarria bultzatzeko, batez ere eskubide ekonomikoak kudeatzekoan. Argitalpen eredu alternatiboak beharrezkoak ziren, lanak argitaratzean egileei askatasun handia emateko eta erakundeei bilketa lana errazteko. Horregatik, *Copyleft* mugimendu alternatiboa sortu zen, gaur egun *Copyright* eredu tradizionalaren parekoa.

20. irudia

Copyright eta Copyleft sistemak

Alternatiba horren bidez, egileak berak eskubide guztien kudeaketa erabakitzen du, lizentzia desberdinen bidez: zer eskubide mantendu, zer eskubide «eskaini» jendeari edo zer aukera ematen ditu bere obra erabiltzeko. Hala, informazioaren erabilera libre bultatzen da: informazioaren elkar-trukatzea, obra eratorriak sortzea, aldaketak baimentzea, erabilera komertziala onartzea... Dena dago egileen eskuetan.

Mugimenduan, lizentzia zehatzak sortu dira, babesten den obraren arabera: softwarean *GPL (General Public License)*, *Coloriuris* lizentziak edukien sortzaileei eskainita (musikalak, ikus-entzunezkoak, fotografikoak, literarioak), *Aire incondicional* eta *Arte libre* lizentziak... eta, orokorrean, sortze lanentzako gehien erabiltzen direnak *Creative Commons* lizentzia malguten sistema.

CC lizentzia guztiak lau ideiatan oinarritzen dira: egiletasunaren onespena; erabilera komertzialik ez izatea; eratorririk ez sortzea; berdin konpartitzea. Guztien artean, egiletasunaren onespena da oinarritzko ideia eta egileak erabakiko du zein gehiago aukeratu lizentzia egokiena lortzeko.

Lizentzia berri hauek harrera zabala izan dute Espainian; horregatik, dokumentu irekiak sortzea gero eta normalagoa da egile eta erakundeen artean. CC monitorearen datuak erakusten dutenez, Espainia bigarren estatua da lizentzien erabileran bolumen aldetik eta zazpigarrena ekoizten diren dokumentuen askatasunaren aldetik. Gainera, Estatuan gehien erabiltzen den lizentzia «onespena» da, askatasun gehien ematen duena⁵.

⁵ Munduan CC lizentziak indarrean dauden 52 herriekin konparatuz gero: 9.220.224 dokumentu CC lizentziekin eta 3.6 askatasun tasa. Iturria: CC monitor (data: 2010-05-22).

	Aitortu (Attribution): Edukien iturriak aipatzera derrigortzen du.
	Ez Komertziala (Non Commercial): Edukiekin irabazi ekonomikorik ez lortzea derrigortzen du.
	Lan Eratorririk Gabe (No Derivative Works edo No Derivs): Edukiak elkarbanatzen uzten ditu baina inongo aldaketarik egin gabe.
	Partekatu Berdin (Share Alike): Edukien jatorrizko lizentzia berdinarekin erabiltzea derrigortzen du.

21. irudia

CC lizentziak garatzeko ideia nagusiak

Biltegietan bibliotekak ekoizpen akademikoa biltzen duenean, egile-eskubideen titularrak unibertsitatekoak badira, normalean *Creative Commons* lizentziak proposatzen zaizkie, adostutako lizentzia zehatz bat, dokumentuaren arabera izaten dena, edo egileek aukera dezaketena. Eskubideak argitaletxe edo banatzaileei transferituta badaude, dokumentu bakoitzaren eskubideak argitaletxearen arabera kudeatu behar dira. Gaur egun, hainbat plataforma daude argitaletxeen politikak ezagutzeko, *Sherpa/Romeo* nazioartekoa bata eta *Dulcinea* estatukoa bestea.

22. irudia

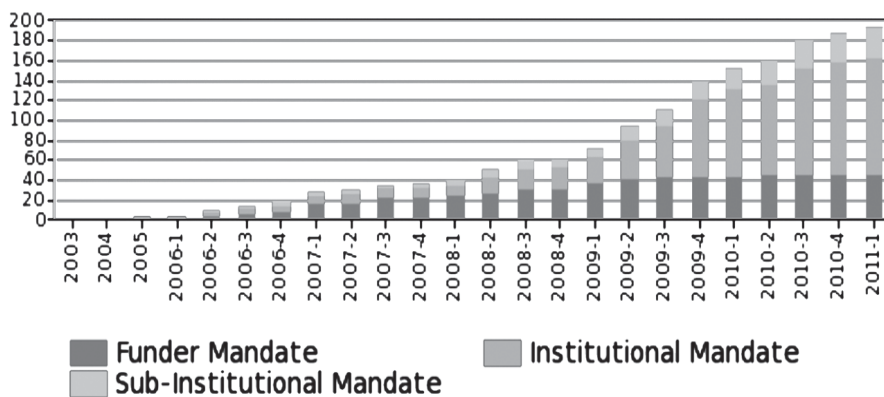
Sherpa/Romeo eta Dulcinea

Romeok argitalpen seriatuen eta gainbegiraturako aldizkarien informazioa eskaintzen du, dokumentuak lortzeko, kontsultatzeko eta berrerabiltzeko baldintzak zeintzuk diren jakin ahal izateko. Editoreak kolore desberdinez sailkatuta agertzen dira, dokumentuen artxiboa eta komunikazioa onartzen dutenak eta onartzen ez dutenak:

berdea: preprint eta postprintak artxibatze baimena	urdina: baimena postprintak artxibatze, ez preprintak	horia: baimena preprintak artxibatze, ez postprintak	zuria: ez du artxiborik baimentzen
---	---	--	--

6. SARBIDE IREKIA SUSTATZEKO POLITIKAK

Nazioarte mailan, sarbide irekiaren mugimendua sustatzeko politika ofizialak garatu dira azken urteetan, batez ere derrigorrezko mandatuak eta gomendioak, baina, dudarik gabe, bien artean derrigorrezko mandatuak izan dute arrakasta handiena. Munduko mandatuaren grafikoaren arabera, mandatuaren kopurua asko hazi da 2009. urtetik aurrera, erakundeetakoak bereziki. Gainera, indarrean dauden politiken artean gehienak erakundeen mandatuak dira, hau da emaitza akademikoak erakundearen biltegian batzeko mandatuak (117), eta horien ostean tesiak gordetzeko aginteak (75)⁶.

23. irudia

Munduko aginteak. Iturria: ROARMAP, Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies (<http://roarmap.eprints.org/>)

Europa mailan, Europako Batzardeak 2007. urtean aurrerapausua eman zuen, erakunde publikoentzako argitalpenen bilketa biltegietan sustatzeko gomendioa zabalduz, eta pausu horren atzean, Batzardeak berak eta beste erakunde batzuek European sarbide irekiari buruzko hainbat mandatu eman zituzten.

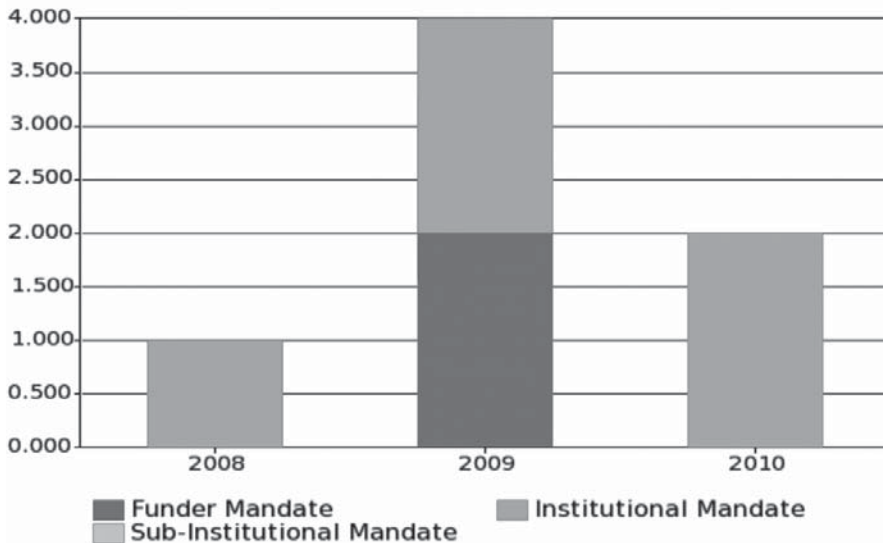
24. irudia

Melibea (<http://www.accesoabierto.net/politicas/>)

⁶ Iturria: Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies, ROARMAP (<http://roarmap.eprints.org/>).

Espanian ere mugimendua sustatzeko mandatuak indarrean jarri dira, baina oraindik oso gutxi dira. Gehienak biltegiekin zerikusia duten mandatuak izaten dituzte eta beste batzuk aldizkari irekiekin. *Melibe*a direktorioa da tresnarik onena, gaur egungo egoera eta politikak ezagutzeko, estatuko derrigorrezko mandatuak eta gomendioak bertan azaltzen direlako.

Espanian, 208 erakundeetatik 8 erakunde bakarrrik derrigorrezko mandatuak sustatzen dute sarbide irekia. 8etatik 6 unibertsitateak dira eta beste 2ak ekoizpen zientifikoa finantzatzen duten erakundeak.

25. irudia

Espaniako mandatuak. Iturria: ROARMAP, Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies (<http://roarmap.eprints.org/>)

Unibertsitateen artean hiruk sarbide irekiko politika bikoitzak sortu dituzte, eta Kataluniako Unibertsitate Politeknikoan, Unibertsitate Obertan eta Madrilgo Politeknikoan bai biltegieta artxibatzeko bai aldizkari irekietan argitaratzeko mandatuak daude. Besteek, hau da, Madrilgo Rey Juan Carlos, Carlos III eta Salamankako Unibertsitateak biltegiekin lotutako mandatuak baino ez dituzte⁷.

Ikerketak finantzatzen dituzten erakundeen artean, Madrilgo Autonomia Erki-degoa eta Asturiasko Printzerria derrigorrezko mandatuak ematen dituzten bakarrak dira, biak 2009. urtean. Bi autonomia erkidego horietan, diru publikoarekin

⁷ Melibeak eskaintzen dituen datuen arabera (<http://www.accesoabierto.net/politicas/>) (kontsulta: 2011-03-28).

sortu diren ikerketen emaitzak biltegi instituzionaletan artxibatzerara behartzen dituzte.

Pausurik handiena Espainiako *Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza lege berria* izan daiteke. Kongresuan onartu den legearen proiektuak zientziarako sarbide irekiari buruzko atal zehatzak zituen, 36 eta 45. artikuluetan⁸. Hauek izango dira politika nagusiak, legea indarrean sartzen den bitartean aldaketa sakonak egiten ez badituzte betiere:

- Zientzia eta Teknologia sistemaren mandatuek biltegi propioen nahiz konpartituen garapena bultzatuko dute, haien langileen argitalpenetarako sarbide irekia emateko.
- Estatuko aurrekontu orokorrekin finantzatuta dauden ikerketaren emaitzek bertsio digitala izan behar dute, jendartean zabaltzeko.
- Bertsio elektronikoa sarbide irekiko biltegietan hedatuko da, bai biltegi tematikoetan, bai biltegi instituzionaletan. Zientzia eta Berrikuntza Ministerioak biltegietarako sarbide zentralizatua ahalbidetuko du, eta baita estatuko nahiz nazioarteko antzeko beste ekimenekiko konexioa ere.

Politika ofizialez gain, sarbide irekia sustatzeko beste ekimen interesgarri batzuk ere burutu dira eta horietako batzuk aipatzea merezi du. *Open Access Week* plataforma, mundu mailan sarbide irekiari buruz prestatzen diren ekimen eta gertakari guztiak ezagutzeko, eta urtero egiten den *Open Access* astea ekitaldia hedatzeko tokia⁹. Sarbide irekiari buruzko on line foro handien artean *American Society Open Access Forum* dugu¹⁰, mugimenduaz dena ezagutzeko eta eztabaidatzeko: biltegiei buruz, aipamenen inpaktuaz, egile-eskubideez, aldeko politikez eta ekimenez.

7. ONDORIO BATZUK ETA HAUSNARKETA

Open Access mugimendua, munduko hainbat tokitako komunitate zientifikoe-tan sortua, globalizatu egin da eta, azken urteetan, agintari desberdinen inplikazioa irabazi du, liburuzain eta informazio-munduko profesionalen parte hartzea lortu du batez ere, eta, pixkanaka, mundu akademiko eta zientifikoaren onarpenera ere bai.

Sarbide irekia argitalpenerako aukera alternatibo bat bihurtu da, eta nazioarteko komunitate zientifikoaren ikerketen emaitzak hedatzeko bide baliagarria da gaur egun. Zalantzarik gabe, abantaila handiak eskaintzen ditu ikasleentzat, irakasleentzat, ikerlarientzat eta, oro har, gizarte osoarentzat.

⁸ Zientzia eta Berrikuntzaren Ministerioak, lege berriaren proiektua (http://www.micinn.es/stfls/MICINN/Ministerio/FICHEROS/Proyecto_de_Ley_de_la_Ciencia%20la_Tecnologia_y_la_Innovacion.pdf).

⁹ Open Access Week (<http://www.openaccessweek.org/>).

¹⁰ Forum honetan parte hartzeko eta artxiboak eskuratzeko helbide elektronikoa (<http://amsci-forum.amsci.org/archives/American-Scientist-Open-Access-Forum.html>).

- *Libreagoa* da: eredu tradizionalen argialetxeek duten monopolioaren aurrean, ikerlarien emaitzak hedatzeko askatasuna eskaintzen du.
- *Zabalagoa* da: mundu osoko informazioa lortzeko aukera osoa ematen du, batez ere bereganatzeko zailak diren dokumentu akademiko desberdinak hedatzen dituelako (kongresuen materialak, hitzaldien laburpenak, ikastaroen oharrak...) eta ikerketak egiteko erabiltzen diren datuetarako sarbidea eskaintzen duelako.
- *Borobilagoa* da: edukiak erabiltzeko, moldatzeko eta berrerabiltzeko ideiak nagusi dira mugimenduan.
- *Azkarragoa* da: argitalpenei bat-bateko ikuspena ematen die nazioarte mailan.
- *Inpaktu gogorragoa* du: ikerketen ikuspena handiagoa denez, irakurriak izateko eta beste ikerlarien lanetan eragina izateko aukerak bikoiztu egiten dira.
- *Gardenagoa* da: ikerketaren emaitzak hobeto kontrolatzen dira, bai erakundeetan aldetik, bai komunitate akademikoaren aldetik. Bestalde, ikertzaileek ziurtatua dute beren eskubideak aukeratzeko eta mantentzeko modua.
- *Luzerakoa* da: Lan akademikoak biltzen dira hedatzeko asmoz, baina haien kontserbazioa ere bermatzen da.
- *Parte-hartzea aktiboagoa* da: Ikertzaileek argitalpenean hartzen dute parte, baina publikoak ere zeresan handia izan dezake (edukiak erabiltzerakoan eta egokitzerakoan). Biblioteka guztiek, kudeatzaileak bezala, betebeharrak aktiboagoa lortzen dute ikerkuntza prozesuan.

Estatua ez dago mugimendu honetatik kanpo. Gaur egun, hainbat erakunde sarbide irekiaren ekimenarekin bat egin dute eta politika aktiboak garatzen ari dira artxibo irekiak sortzeko, kudeatzeko eta garatzeko. Gobernuaren eta administrazioen inplikazioa ere pixkanaka lortuko du mugimenduak.

Biblioteka unibertsitarioak oso inplikaturik daude sarbide irekiaren alternatibetan, batez ere biltegiak bultzatzen eta biltegiak egiteko software-tresnak garatzen. Bestalde, unibertsitateko ikertzaile eta irakasle taldeak animatzen dituzte argitalpen irekietan parte hartzera eta lizentzia libreak erabiltzera, haien lanak zabaltzeko.

Dena den, oraindik sarbide irekiaren mugimendua komunitate zientifiko eta akademiko guztietan ez da erabat ezaguna, eta are gutxiago gizartean. Bibliotekak eta informazio profesional guztiok badugu lan handia mugimendua azaltzeko eta mugimenduari buruz sortzen diren zalantza guztiak bideratzeko.

Ikertzaile eta talde akademiko guztientzat mugimendua ez da oso fidagarria oraindik. Mesfidantza hori hainbat arrazoiengatik izan daiteke: mugimendua benetan zer den eta zertarako balio duen ez jakitea, sarbide irekiko materialak nola publikatzen diren edo egile eskubideak nola bermatzen diren ez ezagutzea, plagiari beldurra...

Gure eskuetan dago mesfidantza hori ezabatzea eta, horretarako, hau azpimarratu behar dugu:

- Publikazio eredu tradizionala eta alternatiboa batera bizi daitezke.

- Lizentzia irekiak ikerketaren ebaluazioan ez dira interferentzia bezala hartu behar.
- Biltegien eredia osagarria da, ez dago aldizkari eta argitalpen tradizionalak ordezkatzeko.
- Plagioa sufritzeko arriskua txikiagoa da (material ezagunagoekin kopia-tzeko tentazioak murrizten dira).

Oraingoa ikusiz eta analizatuz, zer egin bibliotekatik sarbide irekiarekiko konpromisoa sustatzeko? Hona hemen, bukatzeko, hausnarketa batzuk:

- *Biltegi irekien* sorkuntza, kudeaketa eta *hedakuntzarekin jarraitzea*. Biltegiek elkarrekin lan egiteko prestatuak egon behar dute (protokolo berbera erabiliz, *OAI* protokoloa). Horrela, erakunde guztien eta bakoitzaren biltegiak sarean biltegi bakarra bezala berreskuratzea ziurtatuko dugu.
- *Politika zehatzak* proposatzea, *biltegiak kudeatzeko*. Argi izan behar da zer motatako dokumentuak bildu: zer lizentzia CC erabiliko diren eta zein izango diren gomendagarrienak; zer-nolako sarbidea eskainiko den, sarbide irekia dokumentu guztietarako edo sarbide murriztua batzuetarako izango den... Azken baten, helburua da saiatzea sarbide irekia ahalik eta informazio gehienerako izatea.
- Biltegiaren *edukiei ikuspen handia ematea*, nazioarteko eta estatuko direktorioetan erregistratuz eta sarbide irekiak dituzten beste erakundeekin lan eginez.
- *Irakasleak eta ikertzaileak ondo ezagutzeta, laguntza emateko*. Aurrena, sarbide irekiari buruzko zalantzak argitu eta, gero, haien lan guztiak biltzen eta gordailuan jasotzen laguntzea, gure biltegi instituzionala egiteko.
- Komunitate akademikoari eskaintzen zaizkion *zerbitzuei balio erantsiak* ematea, haien lana eta konpromisoa errazteko; adibidez, egile-eskubide eta jabetza intelektualari buruzko aholku-zerbitzuak.
- Unibertsitatean bertan aurkezpenak eta mugimendua hedatzeko *ekintza aktiboak egitea*. Hezkuntza-komunitate osoarekin, irakasleekin nahiz ikasleekin *prestakuntza programak garatzea*, saio bereziak antolatuz eta informazio iturri irekiak ezagutzeko baliabide tekniko eta metodologikoak emanez.
- *Unibertsitateko agintariak* sarbide irekiaren onuraz *konbentzitzen saiatzea*. Erakunde barruan zuzendaritzarekin, departamentuekin eta kontseiluekin bilera informatiboak egitea, nazioarte eta estatu mailan garatu diren ekimen zehatzak ezagutarazteko.
- Unibertsitatean sarbide irekiaz *politika zehatzak* lortzen saiatzea, gomendioen bidez edo derrigorrezko mandatuen bidez.

8. GEHIAGO JAKITEKO

ABADAL, Ernest *et al.*: «Open acces in Spain». In *Open Access in Southern European countries*. Anglada, Lluís; Abadal, Ernest (ed.). Madril: FECYT, 2010.

- AGUASCA, Mònserat; CASALS, Judit; LABASTIDA, Ignasi: «Gestión de derechos de propiedad intelectual en el repositorio institucional y en las colecciones digitales de la Universitat de Barcelona» [lineal]. In *IX Workshop Rebiun, Proyectos digitales. Salamanca, 2009ko urriak 1-2*. [Kontsulta: 09/03/2011] <http://sabus.usal.es/workshop/pdfs/3/derechos_autor.pdf>
- BAILEY, Charles W.: *Transforming Scholarly Publishing through Open Access: A Bibliography*. Houston: Digital Scholarship, 2010.
- BARRUECO CRUZ, José Manuel (coord.): *Guía para la evaluación de repositorios institucionales de investigación* [lineal]. V. 1.0. Abendua, 2010. [Kontsulta: 09/03/2011] <<http://www.recolecta.net/buscador/documentos/GuiaEvaluacionRecolectav1.0-1.pdf>>
- BJÖRK, B.-C.; WELLING, P.; LAAKSO, M.; MAJLENDER, P.; HEDLUND T. *et al.*: «Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009» [lineal]. *PLoS ONE*. 2010. 5(6). [Kontsulta: 09/03/2011] <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2890572/>>
- BuscaRepositorios. Directorio de repositorios institucionales españoles de acceso abierto* [lineal]. [Kontsulta: 09/03/2011]. <<http://www.accesoabierto.net/repositorios>>
- CC monitor* [lineal]. [Kontsulta: 12/03/2011]. <<http://monitor.creativecommons.org/Spain>>
- CORDÓN GARCÍA, José Antonio *et al.*: *Las nuevas fuentes de información: información y búsqueda documental en el contexto de la web 2.0*. Madril: Pirámide, 2010.
- DOAJ. [lineal]. [Kontsulta: 28/03/2011]. <<http://www.doaj.org/>>
- De las bibliotecas universitarias a los centros de recursos para el aprendizaje y la investigación*: Manuel Area-ren zuzendaritzapean eginitako txostenaren laburpena. Madril: CRUE, 2005.
- FERNÁNDEZ MORALES, Isabel: *El impacto de los archivos de eprints en la comunicación científica entre los investigadores españoles: aceptación y uso* [lineal]. Madril: CINDOC-CSIC, 2003. [Kontsulta: 08/03/2011]. <http://www.fesabid.org/.../comunicaciones/fdez_morales_isabel.pps>
- FERNÁNDEZ QUIJADA, David: «Revistas científicas e índices de impacto. A propósito de “Hacer saber”». In *Área Abierta*, 2008, zk. 20.
- FERRERAS FERNÁNDEZ, Tránsito: «Las bibliotecas universitarias y el acceso abierto a la ciencia» [lineal]. In *IV Jornadas BUCLE sobre bibliotecas universitarias. Bibliotecas universitarias: evolución e innovación. Ávila, 17 de septiembre de 2010*. [Kontsulta: 2011/03/03]. <http://gredos.usal.es/jspui/bitstream/10366/76793/1/BUCLE_Ferreras_Fernandez_T_Lasbibliotecasuniversitariasyelaccesoabierto.pdf>
- HERNÁNDEZ, Tony; RODRÍGUEZ, David; BUENO, Gema: «El papel de las bibliotecas en los repositorios institucionales de acceso abierto». In *Anales de documentación*. 2007, zk. 10, or. 185-204.
- LABASTIDA, Juan Ignacio; IGLESIAS REBOLLO, César: *Guía sobre gestión de derechos de autor y acceso abierto en bibliotecas y archivos* [lineal]. Madril: SEDIC, 2006. [Kontsulta: 08/03/2011] <http://www.sedic.es/dchos_autor_normaweb.01.07.pdf>
- MELERO, Remedios: *Open Access y repositorios institucionales* [lineal]. Madril: CSIC, 2006. [Kontsulta: 2011/03/03] <http://www.iata.csic.es/~bibrem/OPEN_ACCESS/repositorios-articulo-melero.pdf>
- Melibea* [lineal]. [Kontsulta: 2011/28/03] <<http://www.accesoabierto.net/politicas/>>
- OpenDOAR. Directory of Open Access Repositories* [lineal]. [Kontsulta: 2011/12/03] <<http://www.opendoar.org>>
- Proyecto de Ley de la Ciencia, la Tecnología y la Innovación* [lineal]. Madril: Zientzia eta Berrikuntza Ministerioa, 2010. [Kontsulta: 2011/09/03]. <<http://www.micinn.es/stfls/>>

MICINN/Ministerio/FICHEROS/Proyecto_de_Ley_de_la_Ciencia%20la_Tecnologia_y_la_Innovacion.pdf>

Recolecta: recolector de ciencia abierta [linean]. [Kontsulta: 2011/09/03] <<http://www.recolecta.net/buscador/index.jsp>>

ROARMAP, Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies [linean]. [Kontsulta: 2011/12/03] <<http://roarmap.eprints.org/>>

ROAR [linean]. [Kontsulta: 2011/28/03] <<http://www.opendoar.org>>

Teknologiaren eragina erabiltzaile, profesional eta liburutegi-estrukturretan. Nora doaz gure betiko liburutegiak? Hausnarketa irreflexibo bat

Fernando Juárez Urquijo

Muskizko Udal Liburutegiko liburuzaina. Biblioblog 3. edizioko egilekidea
Bibliotecario de la Biblioteca Municipal de Muskiz. Coautor del blog Biblioblog 3ª edición

Laburpena: Betiko liburutegiaren eta gaur egun informazioa bilatzeko ditugun tresnen artean haustura bat dagoela ematen du, papera eta pantailaren artean ematen dena. Egoera berriak hausnarketa eskatzen du liburuzainongan, eta informazio eta komunikazio teknologiak garatu ahala, gure zerbitzuak egokitzen saiatu gara. Hori da, hain zuzen, txosten honen helburua: azaltzea zertan ari garen liburutegietan gaur egungo informazioaren eta erabiltzaileen artean zubi-lana egiteko.

Resumen: Influencia de la tecnología en los usuarios, los profesionales y en las estructuras de las bibliotecas. ¿Hacia dónde se dirigen nuestras bibliotecas tradicionales? Una reflexión irreflexiva. Parece que hay una fractura entre la biblioteca de siempre y las herramientas que tenemos hoy en día para buscar información. La nueva situación requiere una reflexión entre los bibliotecarios, y, a medida que han ido desarrollándose las tecnologías de la información y la comunicación, hemos intentado adaptar nuestros servicios. Ese es, precisamente, el objetivo de esta ponencia: dar a conocer cómo trabajamos en las bibliotecas para ser el puente entre la información y los usuarios de hoy en día.

1. SARRERA

Egun galdetzen badigute zer den liburutegi bat, pentsatu gabe, honako irudi hau datorkigu burura gehienoi: liburuz jositako apalategiak, mahaiak, aulkiak eta

isiltasuna. Liburuez galdetuta seguru asko papera litzateke lehenengo irudia. Bali-teke gehienok liburutegia eta jakintza binomioa buruan edukitzea.

Baina galdera behar dugun informazioa non topatzen dugun bada, berehala agertzen dira pantailak. Eta hausnarketa sakonduz gero, konturatuko gara behar duguna berreskuratzeko ez dugula ordutegi jakin batean eraikuntza konkretu batera jo behar; eta lehen eskuliburu potoloetan bilatzen genuena orain klik bat haratago aurkitzen dela. Liburutegira joan eta liburuzainari galdetu beharrean lagunari itaunduko diogu non eta nola aurkitu eduki interesgarri hori.

Informazioa eskuratzeko liburutegira jo behar ez badugu, daukagun jakingura ohiko apalategietan asetzen ez bada: zer egiten dugu orain hain beharrezkoak ez diren apalategiekin, zer egingo dugu behar ez dugun paperetan metatutako informazio horrekin? eta, haratago joanda, zertarako nahi ditugu liburutegiak eta liburuzainak?

Hausnarketa eta galdera hori liburuzainok ere egin dugu eta informazio- eta komunikazio-teknologiak garatu ahala gure zerbitzuak egokitzen saiatu gara. Hauxe da, hain zuzen, txosten honen helburua: azaltzea zertan ari garen liburutegietan, gaur egungo informazioa eta erabiltzaileen artean zubi-lana egiteko.

Gizarte-sareen aroan gaude; dena da elkarrizketa eta liburutegiek ere elkarrizketak bultzatu behar dituzte erabiltzaileekin; beraz, lagun bat liburutegian sartzen denetik jakinarazi behar diogu hitz egin nahi dugula. Eta komunikazio berrietara egokitu beharrean gaude.

Gure porlanezko hormetatik komunikazioa bideratzea zaila da, ordea. Mus-kizko liburutegia zabaldu zenean, 1988an, atea opakua ziren, kanpotik hurbiltzen zen edonorentzat mezua argi zegoen: «toki honetan ezagutza batu da gure eskura jartzeko, baina isiltasuna behar da ikasteko, irakurtzeko». Hogei urte geroago, antzinako liburutegia birmoldatzean egurrezko atea kendu eta kristalezkoak jarri ditugu; lehen egiten genuen moduan, orain ere informazioa bilatzen, biltzen, deskribatzen eta eskaintzen dugu, baina orain liburutegiaren esparrua ikusgai dago une oro, egiten ari garena erakutsi egiten dugu, gure zerbitzua ezagutzeko eta erabiltzeko gonbidapena lehen baino argiago zabaldu nahi dugulako.

Informazio gizartean ere, paperak informazioa eta irakurketa suspertzeko oinarritzko euskarria izaten jarraitzen du eta «elkarrizketa» hasteko aitzakia ona da; baina, bildu eta eskaintzen ditugun paper horiek kristalezko ate bihurtu beharko ditugu, prestatzen ditugun irakurketa-gidak gaur egungo informazio-transmisio errealtatera egokitzen baldin baditugu adibidez. Paperak liburu konkretu bat liburutegian daukagula esaten digu (demagun Atxagaren obrak) eta obra horiek zeintzuk diren jakiteko katalogora jo behar izaten dugu; paperezko gida horrek informazio bera eman lezake behar dugun bibliografia bilaketa eginez, irudi berezi bat gehituz edota mugikorren *QR* teknologia baliatuz. Horrela, paperak euskarria gainditzen du eta erabiltzaileekin komunikazioa errazten du; garrantzia mezuan jartzen dugu (ez euskarrian) eta liburutegiak bere zerbitzua betetzen jarraitzen du, inoiz egin ez duen moduan.

2. ALDAKETAREN ESTRATEGIA LIBURUTEGIAN: ZER DA «2.0»? OSO BERRIA DEN ERREALITATEA: ZERGATIK-GALDERATIK NOLA-GALDERARA

Bost urte besterik ez da behar izan 2.0 kontzeptua liburutegietan garatzeko; oso epe laburra, egia esan, «liburutegia 2.0» moda igarokorra izatetik beharra izatera pasatzeko (gizartea Interneten buru-belarri egoteko). Horrela «zergatik» galdetetik «nola» galdetzerara pasatu gara azkar baten. 2006an ez bezala (urte hartan hasi zen kontzeptua erabiltzen gure artean), orain, sarea beharrezko jotzen dugu eta guztiok goraipatzen dugu web sozialaren balioa.

«Liburutegia 2.0» ezarpenak kultura eta ohitura oztopoak gainditu behar izan bazituen (teknologia berrien balioa egiaztatze beharra zegoen, bai gizartean, bai profesionalen artean), orain zerbitzu berriak eskatzen dituzten gizartearen premiei aurre egin behar die ahalik eta lasterren. Profesionalak jadanik ez gara aitzindariak bide berriak jorratzen, komunikazio-teknologia baliatuz etorkizunik ez duen liburutegi-zerbitzu zaharkitua berritzeko erronka duten erabiltzaileak baino ez gara.

Aurrera egin baino lehen, teknologia eta tresnen gaintetik pertsonak gaudela argitu behar dut. «2.0» kontzeptua ondo ulertzeko jakin behar dugu ez garela teknologiaz bakarrik ari, baizik eta teknologia eta jarreraren arteko sinbiosiaz ere bai.

3. GIZARTEA ETA LIBURUTEGIA: «INFORMAZIOA ETA LIBURUTEGIA» ETA «IRAKURKETA ETA PAPER» SINONIMOAK ZIRENEAN

Liburutegiak gizartearen isla dira eta ezinbestekoa da gizarteak sortu dituen beharrak ulertzea liburutegien esparruez, funtsaz, zerbitzuez, erabiltzaileen nahiaz eta profesionalen betebeharren garapenez jabetzeko. Gure liburutegiak industria gizarteak irakurtzeko eta idazteko gai ziren pertsonak izateko zeukan premia asetzeko sortu ziren. Liburuaren ezaugarriak (Gutenberg-en garaitik) ezagutzaren erosketa, bilketa eta kudeaketa baldintzatzen ditu; dokumentu-funtsak izan dira profesionalen eginkizunen arazoia eta zerbitzuen nondik norakoak markatu/inposatu dituztenak; dokumentuak babesten zituen eraikina gune neuralgikoa izan da; erabiltzailea, berriz, dokumentuak erabiltzeko gune horietara joan behar zuena: Informazioa eta liburutegia sinonimoak izan dira eta liburua izan da euskarria. Industria gizartearen liburutegietan euskarri horien kudeaketa izan da garrantzizkoena, pertsonen gainetik.

4. GURE GIZARTEA ETA BERE BEHARRAK

XX. mendearen amaieran begi-bistakoa da teknologiak gizarte berri bat moldatzen ari direla; gizarte berri horretan sarearen ezaugarriak (globala, mugikorra, sinplea, bat-batekoa, nonahikoa), bizimoduak eta jokabideak baldintzatzen ditu (erosketak, administrazioa, osasuna, giza harremanak...).

Sortzen ari den gizarte berri horretan herritarrak informazio eta komunikazio teknologiekkin harreman estua eduki eta erraztasunez erabili beharko ditu, eskubide osoko kide izateko. Aldaketa gure ekintza guztietan sumatzen da eta orain arte oinarrizkoak izan diren kontzeptuak (espazioa, denbora), hala nola giza harremanak, birpentsatu egin behar ditugu. Egoera berri honetara moldatzen ez diren pertsonak eta erakundeak baztertuak izateko arriskuan daude.

Liburutegietan eta bertako profesionalen artean ere aldaketak igartzen dira. Gaur egun non dauden informazioa eta jakintza galdetuko bagenu, inork gutxik erantzungo luke liburu eta liburutegietan. Liburutegiak jadanik ez dira informazio bilaketaren erreferentea. Informazioa sarean dago eta multimedia da. Liburutegiek informazioaren monopolioa galdu egin dute eta nora ezean daude; batzuen ustez instituzio zaharkitu eta, agian, baztergarriak, edo gutxienez, ez ezinbestekoak dira.

Bai, ukazina da jadanik ez goazela liburutegietara informazio bila (Google ahalguztiduna ere bere arazoak izaten ari da bere nagusitasuna mantentzeko sare sozialen aurrean) eta agian desfasaturik geratzeko arriskuan daude, baina ez nago batere ados baztergarriak diren kontuarekin, edota ez ezinbestekoak diren kontuarekin; aitzitik, nire ustez inoiz baino beharrezkoagoak dira. Hori bai, historian zehar, momentuzko gizarte aldaketen aurrean egin duten bezalaxe, orain ere gizarte berri honen beharrak aztertu eta horretara egokitzea ezinbestekoa dute.

5. LIBURUTEGIA BERRIRAKURRIZ: BILTEGIRATZETIK SARBIDERA

Hodei-konputazioak, zerbitzu mugikorak eta gailu berrien erabilerak informazio eta entretenimenduko kontsumo-ohituretan aldaketa eragiten dute; liburutegiak ziurtatzen digun biltegiratzea baino sareak eskaintzen digun sarbidea nahiago dugu. Ohiko «informazioa-liburutegia» eta «irakurketa-papera» egoeratik «informazioa-sarea» eta irakurketa-pantaila» egoera berrira igarotzeak aspaldi finkatutako kontzeptuak birplanteatzeko (espazioa, funtsa, profesionalak, erabiltzaileak, zerbitzua) eta orain arte «zuzena» izan denaren kontrako erabakiak hartzeko tenorean jartzen gaitu. Egoera zalantzarri bezain positiboa agertzen zaigu.

Berezko funtsen kudeaketan ekonomia eta lan ahaleginak batzen dituen liburutegiaren oinordekoak gara; bildutako informazioa da liburutegiaren ardatz nagusia eta esparrua, baliabideak eta zerbitzuak haren inguruan mugitzen dira. Liburua ongi kudeatuz gero, liburutegiak bere betebeharra asetzen zuela eta hori egiteko esparru fisiko bat behar zela uste genuen eta horrela izan da duela gutxi arte. Dokumentuen biltegiratzea nagusitu eta erabiltzailea informazioaren, esparru fisikoaren eta profesionalen azpian kokatzen duen ereduak (industria-gizartearena, alegia) diru eta giza baliabide urriko instituzioak zigortzen ditu, batez ere, herri eta eskola liburutegiak.

Kalitatezko sarbide jarioak diru eta giza baliabideak baino gehiago, erabaki ausartak hartzeko orduan, malgutasuna behar du. Baldintza horrekin ulertzen da liburutegi 2.0 eredu eskola eta udal liburutegiei esker sortu dela; erakunde hauek orain arte kontra zeukatenak (azpiegitura ahulak) teknologiekiko jarrera proakti-

boa erraztu du eta, horri esker, informazio irisgarrian eta erabiltzaileekiko elkarrizketan oinarritutako zerbitzuak asmatzea ahalbideratu du.

6. «ESPARRUA-FUNTSA» BINOMIOTIK «PROFESIONALA-ERABILTZAILA»-RA, GRABITATE-ZENTROA MUGITUZ: PERTSONAK DIRA LIBURUTEGI BERRIAREN ARDATZA

Interneten etengabeko bilakaerak liburutegi egitura berriak moldatuko ditu, zerbitzua zein arkitekturak birplanteatuz; diseinu arkitektonikoaren aldetik, informazioa eskuratzeko eredu berrira egokitzen ari da (dokumentuen euskarrien aldaketa, espazioen askapena) eta zerbitzuari dagokionez, profesionalak sarean etengabe konektaturik egon behar dira.

Liburutegia prestakuntzaz, informazioaz eta entretenimenduaz erlazonaturiko zerbitzuak eskaintzen dituen sozializazio-lekua izan da eta kontzeptu hori inoiz baino indartsuagoa da. Informazio gizarteak liburutegiaren berezko balioak gorai-patzen ditu. Liburutegiak informazioaren monopolioaren galera, bere komunitatearen gizarte-erreferentzia sendoa bihurtuz, konpentsatu ahal izango du. Erabiltzaileen desio eta beharretan fokalizatutako gune atseginak eskaini behar ditugu. Testuinguru honetan, nire ustez, liburutegiaren eguneroko aktibitatea «esparrua-funtza»-tik «profesionala-erabiltzaile»-ra aldatzean datza liburutegiak duen erronkarik handiena. Eta hori teknologia berrien erabilpena baino haratago dago.

Gailu eta euskarri berriak paperezko liburua ordezkatzeko hasi dira, 2.0 tresnak gero eta gehiago erabiltzen dira eta profesionalak erabili ahal teknologia berriekiko duten jarrera aldatzen ari da, baina kontuan hartu behar dugu teknologia erabiltze hutsak ez dakarrela eragiten dituen aldaketak barneratzea.

Informazioaren ekologia berriak profesional zein erabiltzaileei informazio gaitasun desberdinak eskatzen dizkie. Informazioaren oparotasunak bitartekariak, *curators*, giza iragazkiak behar ditu, hau da, trebetasun teknologikoa eta jarrera proaktiboa duten pertsonak, kalitatezko sarbidea bermatzeko.

Trebetasun teknologikoak eskuratzeko eta etengabeko irakaskuntzak ez dute zerikusirik ez adinarekin, ez eta lan esparruarekin; nire ustez adin-haustura (liburutegietako profesionalen gehiengoa albo batera utziko gintuzkeena) eta informazio teknologia berriak erabiltzeko etxeko eta lan esparruen arteko dikotomia baztertu beharko genuke lehenbailehen.

7. LIBURUTEGI EKOSISTEMA

Web sozialak arrakasta izan zuen arte, liburutegiak informazio-irla bakartuak ziren eta bere zerbitzuak erabili ahal izateko erabiltzaileak bertara jo behar izaten zuen. Momentu honetan, informazioa eskuratzeko bide berriak daude eta liburutegiak berak jo beharko du erabiltzaileengana, bazterturik geratuko ez bada, eta haiei, bai liburutegiaren apalategietatik bertatik, eta baita bere webgunetik ere, ka-

litatezko informazioa eskaintzen jarraitzen duela gogoraraziko die. Liburuzainok kudeatzen ditugun funtsak gero eta eguneratuago egon daitezen, liburutegien altzariak eroso eta erakargarri eskaintzen eta elkarrizketa, bai presentzialki bai pantailaren bitartez, bermatzen saiatu behar dugu.

Ezin dugu zeregina bakarka egin, liburutegiak bizirik daude, beste liburutegi eta erabiltzaileekin batera sortutako ekosisteman inbrikatuak daude eta eginkizuna betetzeko guztion premia dute. *Liburutegi ekosistemaren* ideia gustatzen zait: partaide guztiok elkarrekin ekin behar diogu eronkari; eta alde baten ahuleziak ekosistema osoaren ahulezia ekarriko luke. Ekosistema honetan erabiltzailea funtsezkoa da, liburutegiak bizirik irauteko. Eta erabiltzaile hauekin harremana sendotzeko elkarrizketa behar-beharrezko denez beraiekin hitz egiteko bideak sortu, zabaldu eta indartu egin behar ditugu, informazioaren teknologiek eskaintzen dizkiguten aukera guztiez baliatuz.

8. LIBURUTEGIA IZENENKO GIZARTE SAREA

Gure lagunekin harremanetan jartzea ahalbidetzen diguten tresnekin identifikatzen ditugu sare sozialak. Eta sare sozialak lehertu diren garai aldaketa honetan, badirudi tresna hauetan profilik gabeko liburutegiak jokoz kanpo daudela eta beraz, kalitatezko zerbitzua eskaintzerik ez dutela izango. Balizko arrisku hori uxatzeko liburutegiak buru-belarri sartu dira sare sozialen tresnetan, hori balitz bezala informazio-gizarteak sortutako eronkei aurre egiteko bidea.

Baina sare sozialak sare sozialeko web tresnekin identifikatuz gero, agian liburutegiaren berezko esentzia galdu eta berez bagarenaz ahazteko arriskua dago. Denok dakigu zer den Facebook bezalako zerbitzu bat (gutariako asko erabiltzaileak ere izango gara), baina izena ematera edo lagunak garela esatera behartzen ez duen eta guztiontzat irekita dagoen sare sozialaz galdetuko bagenu, inor gutxik jakingo luke zertaz ari garen. Zeren batzuetan ez gara begi aurrean daukaguna ikusteko gai: sare horrek Liburutegia du izena. Liburutegiak pertsonak, elkarrizketak eta bazteko toki bat eskaintzen du, eta guztion eskura dago.

Dena den, sare sozialen erabilpen egokia liburutegien erakusmahaiian «Egun on» eta irribarretxo atsegina eskainiz hasten da, gutxienezko adeitasun barik ez baitago gure zerbitzua hobetuko duen Facebook, Tuenti, Twitter edo horrelakorik.

Dídac Margaixek liburutegiek 2.0 ingurunean murgiltzeko orduan hiru ideia ardatz landu behar dituztela dio:

- nahiz eta zaharra izan, dabilena mantendu;
- gure egunerokotasuna hobetzen duena bereganatu (teknologia); eta
- behar dugun laguntza (eta ideiak) beldur barik eskatu.

Ingurugiro horretan ulertu eta uztartu behar dugu tresna berrien erabilpena liburutegietan: sare sozialen tresna berriak erabiltzaileenganako zerbitzuak hobetzeko erabil ditzagun, baina gure helburuak eta izaera galdu barik.

Herritartasun berri bat sortzen ari da eta liburutegiek pertsonaren eta teknologiaren arteko harremanak nolakoak izan daitezkeen badakigu, eta horretaz gauza asko esateko daukagu zeren liburutegiei esker gure erabiltzaile askok beren lehen harremana izango dute informazio-teknologia berri hauekin (adibidez, Interneten aritzeko eskaintzen dugun doako sarbideekin, antolatzen ditugun alfabetatze digitalaren ikastaroekin, eskuragarri jartzen ditugun ebook irakurgailuek hedatzen dituzten irakurketa bide berriekin...) eta, nire ustez, teknologia sozialaren erabilpen erraza bezain kritikoa sustatu behar dugu, berezko irizpide duen herritartasuna sorrarazteko. Gure esperientzia, gure eguneroko lana (apala badirudi ere) bizi garen garai aldakor hau ulertu eta moldatzeko funtsezkoa baita.

9. KONKLUSIOAK

Informazioaren monopolioa galtzeak liburutegiak astindu ditu eta bere etorkizunari buruz zalantzak planteatzen ditu. Batzuek ez ezinbestekoak direla pentsatu arren, informazio gizarteak liburutegiak eta bere profesionalak behar ditu kalitatezko informazioaren eskuratzea bermatzeko. Hori lortzeko liburutegi zerbitzu berriak sortzea funtsezkoa da.

Liburutegiak bere zereginak berrantolatu egin behar ditu, erabiltzailearenganako harrerari lehenetsia emanaz, baina bildutako funtsen kudeaketa alde batera utzi barik. Teknologiaren eta jarreraren arteko sinbiosia ezinbestekoa da «informazioa-liburutegia» eta «irakurketa-papera» egoeratik «informazioa-sarea» eta «irakurketa-pantaila» egoera berrira trantsizioa egiteko.

Liburutegia prestakuntzaz, informazioaz eta entretenimenduz erlazonaturiko zerbitzuak eskaintzen dituen sozializazio lekua da eta kontzeptu hori inoiz baino indartsuago dago. Informazio gizarteak liburutegiaren berezko balioak goraiatzeko ditu. Kalitatezko informazioa, erabiltzaileekin hitz egiteko bide berriak eta pertsonen egokitutako esparruak behar ditugu, liburutegiaren irudia berri eta sendotzeko informazio gizartean.

Internet eta informazioaren teknologiak etengabe garatzen ari dira; ingurune berrira egokitzen ari den herritartasunak pertsonen eta teknologiaren arteko harremanaren ereduak behar ditu eta prozesu horretan liburutegiak paper garrantzitsua joka dezake. Idazteko eta irakurtzeko erak aldatzen ari diren momentuan profesionalok gure liburutegietatik bazterketa teknologikoa saihesteko eta teknologiaren erabilpen kritikoa bultzatzeko zerbitzuak asma ditzakegu.

Aldaketa sakonek hasiera txikiak behar dituzte: gizarte berrian laguntza behar dugula onartzen badugu, informazio teknologiak beste erakunde, profesional eta, batez ere, erabiltzaileekin lankidetzan indartzeko tresnak gure esku jarriko ditu.

VI

Koldo Mitxelena: liburutegiaren esparruak eta zerbitzuak zabaltzen

Susana Araiz

Koldo Mitxelena Liburutegiko liburuzain burua
Jefa de la Biblioteca Koldo Mitxelena

Laburpena: Koldo Mitxelenaren zeregina erakutsi nahi dugu. Liburutegiaren nortasunak tradizio eta modernizazioaren arteko orekan datza. Hori azaltzeko, liburutegiaren bilakaera erreparatuko da, azpimarratuz zer egin den esparru eta zerbitzuak zabaltzeko. Bukatzeko, liburutegiaren proiektuak, kezak eta erronkak aurkeztuko dira.

Resumen: Koldo Mitxelena: abriendo los servicios y los espacios de la biblioteca. Queremos mostrar cuál es la función de la biblioteca de Koldo Mitxelena. La identidad de esta biblioteca se basa en el equilibrio entre lo tradicional y lo moderno. Para explicarlo, vamos a repasar la evolución de la biblioteca, haciendo hincapié en las iniciativas encaminadas a ampliar el espacio y los servicios. Para finalizar, se mostrarán los proyectos, dudas y metas.

Koldo Mitxelena Kulturunea Gipuzkoako Foru Aldundiaren liburutegiaren egoitza da. Donostiako Urdaneta kalean dago kokaturik, Artzain Onaren Katedralaren atzean. Publikoa da, eta informazioa, prestakuntza eta aisialdi-beharrei erantzuna ematen die. Nahiz eta jakintzaren arlo guztietako gaiei buruzko informazioa egon, giza zientziei eta euskal kulturari zuzenduta dago, bereziki. Datu batzuk aipatzearren, 85.000 bazkide eta 300.000 dokumentu inguru biltzen ditu. Bataz beste, orduro 162 pertsona sartzen dira, eta 53 dokumentu hartzen dituzte maileguan.

Urte honetan hemezortzi urte beteko dira KM Liburutegiak atea ireki zituenetik, 1993ko azaroan, hain zuzen ere. Epe luze horretan bilakaera itzela izan da, bai gizartean, bai kultur zerbitzuetan. Aldaketa sozial eta teknologikoak esparru guztietara ailegatu dira, eta liburutegia ez da iraultza horretatik kanpo geratu. Garai batean, jendea informazio eske joaten zen liburutegietara. Orain, aldiz, liburutegien zeregina eta etorkizuna zalantzan jartzen da: informazioa nonahi eskuragarri egonda, zertarako joan liburutegira? Beharrezkoa al da liburutegiak bitartekari lanetan aritzea?

«Tsunami» teknologiko eta sozial horri nola egiten dion aurre Koldo Mitxelena Liburutegiak azalduko dugu, eta, horretarako, bilakaeraz, egungo lanez eta etorkizunaz hausnartuko dugu; hau da, nondik gatoz?, zertan ari gara?, nora goaz?

1. HISTORIA ETA BILAKAERA

Jatorria azaltzeko, atzera egin behar da, iraganak ondo azaltzen baitu KMren izaera.

Liburutegia hemeretzigarren mendean jarri zen martxan Gipuzkoako Diputazioaren Jauregian, diputatuena zerbitzura soilik. 1939tik aurrera, publikoari zabaldu zitzaion, baina maileguan hartzeko aukerarik gabe. Pare bat gelatan zegoen kokaturik, eta dokumentuak paperezkoak ziren. Ez zegoen ordenagailurik, eta, erreferentzia-zerbitzua —liburutegiko garrantzitsuenetako bat— hiztegi eta entziklopedien bidez eskaintzen zen. Katalogoa paperezko fitxategia zen.

1993an liburutegi berria inauguratu zen Urdaneta kalean. Eraikina handiagoa zen, 5.000 metro koadrokoa. Zerbitzu anitzak eskaintzen zituen, besteak beste, informazioa, fonoteka, infoteka, hemeroteka, eta baita, mailegu zerbitzua ere. Dena dela, urte batzuk lehenago, 1985ean, hasi zen automatizazioa, lehendabizi *Dobis* sistemaren bidez eta 2003tik aurrera *Amicus* programa erabiliz. Gaur egun euskarri guztietako dokumentuak —ikus-entzunezkoak, elektronikoak eta abar— eskaintzen dira eta katalogoa www.kmliburutegia.net helbidean kontsulta daiteke. Interneteko konexioa WiFiren bidez egiten da.

2. LIBURUTEGIAREN NORTASUNA

Ireki zenetik, Koldo Mitxelena Kulturunea Donostiako ekipamendurik erabiltzenakoa izan da. Aipatutako datuak liburutegia bizirik dagoen lekuko dira, eta arrakasta horren zergatia bere nortasun berezian datza; tradizioa eta modernizazioaren arteko lehian, hain zuzen ere. Izan ere, nahiz eta oinarria atzean izan, liburutegiak aurrerantz begiratzen du egunero, etengabe.

Tradizioaren pisua

Dokumentazioa eta prozesu teknikoak liburutegiaren indarguneak dira.

Dokumentazio arloan, funts historikoak — Julio Urquijo, Aizquibel, Aitzol edota eskuizkribuen bildumak— balio handikoak dira. Nortasun bereziko funtsak ere badaude, esate baterako, Sastre-Forest eta Gabriel Celaya idazleenak, Busca Isusi gastronomoarena, Luis Gasca Komikien Fondoa, eta abar. Euskal dokumentazioa —euskal kulturari buruzkoa, euskarazkoa, Euskadin argitaratutakoa— aipatu beharra dago. Funts historikoak ez ezik, gaurko bildumak ere kontsulta daitezke: Antonio Zavalaren artxiboa eta Herri Irratiarena, besteak beste.

Izan ere, Koldo Mitxelenan argi daukagu dokumentazioaren zaindariak izan behar dugula; gure betebeharren artean garrantzi handia du ondare dokumentala zaintzeak gizarteari helarazteko.

Prozesu teknikoei dagokienez, ekimen sendo eta zorrotzak garatzen dira, besteak beste, dokumentuen kudeaketa eta antolaketa fisikoa; zaintza eta kontserbazio lanak; katalogazio sakona, beste liburutegietarako eredu izan daitekeena; eta digitalizazioa. Prozesu horiek guztiak aurrera eramateko, beste erakundeekiko harremanak eta elkarlana sustatzen dira.

Modernizazioa: esparruak eta zerbitzuak zabaltzeko erabakia

Modernizazioa helburu bat izan da. Hori esatean, aurrerapen sozial eta teknologikoen liburutegiaren zereginean izandako eraginez ari gara, horiek bultzatu baitute esparruak eta zerbitzuak zabaltzeko erabakia. Nola? Batez ere, webguneko zerbitzuak sortuz eta eduki digitalak eskainiz.

Liburutegiaren erabiltzaile asko birtualak dira dagoeneko, eta ez dute liburutegira etorri beharrik: Interneteko zerbitzuen bidez liburutegira helarazi ditzakete eskaerak, kontsultak, kexak eta iradokizunak, eta nobedadeen harpidetza —e-posta edota RSSen bidez—, liburutegien arteko mailegua eta zenbait zerbitzu eskura izan ditzakete. Bazkideek, gainera, aukera dute maileguaren egoeraren berri izateko edota dokumentuen berriztapena egiteko.

Horrekin batera, premiazkoa izan da eduki digitalak eskaintzea. Horretarako, honako ekimen hauek bultzatu dira:

- *Gabriel Celaya, Sastre-Forest, XIX mendeko Alburua, Gure Gipuzkoa* eta beste webgune batzuk sortu dira.
- Interneten agertutako dokumentu eta errekurtsoekiko estekak eskaintzen dira katalogoan.

— Funts propioak (5.000 dokumentu inguru) digitalizatu dira. Prozesu honetan lehenetasuna izan duten bildumak honako hauek izan dira:

- Funts historikoak, euskal dokumentazioa: Julio Urquijo, Aizquibel, Aitzol, eskuizkribuak, bertso paperak.
- Funts ikusgarrienak: kartelak, grabatuak, mapak, argazki funtsak (Donostiako postal zaharrak, Thomas eta Aparicio argazkilarien Funtsak).
- Prentsa historikoa. Hemeroteka Digitalak sarbide propioa du webgunean. 51 aldizkako argitalpen daude. *Euskal Erriko* aldizkariaren testu osoko artikuluetara sarbidea ematen da. Prentsa arloan, *El Diario Vasco*, *La Voz de España* eta *Unidad* egunkariak 1939tik 1980 arte digitalizatu dira. Aldizkarien artean, *Txistu* (1929an *Argian* kaleratutako komikia) kontsulta daiteke.
- Eskaera zehatzak.
- Ale-bakarrak, esate baterako Axularren *Gueroco gero*.

Eskaera zehatzak izan ezik, beste proiektu guztiak enpresa espezializatuek garatzen dituzte konkurtso publikoen bidez.

Ezaugarri teknikoaren inguruko hainbat datu: kolorearen bizitasuna, 8 eta 24 bit.; bereizmena, 300-400 ppp; formatuak, JPG eta TIFF; kontserbaziozko euskarria, disko gogorra; eta, metadatuak, Dublin Core, Mets eta Premis.

Digitalizazioaren esparruan biltegi digitala aipatu beharra daukagu. «Meta» izeneko biltegian, Kultura Departamentuaren irudi eta artxibo digitalak bil-tzen eta kudeatzen dira DEspace kode irekiaren programaren bidez: <http://meta.gipuzkoakultura.net>

Eduki digital horien erabilera libre da. Horrek esan nahi du ez dela ordaindu behar, ezta baimenik eskatu behar ere; irudien jatorria aipatzearekin

nahikoa da irudi horiek erabili ahal izateko. Asmoa da tokiko edukiak mugarik gabe helaraztea.

3. NORA GOAZ: PROIEKTUAK

Zertan ari da Koldo Mitxelena Liburutegia gaur egun? Proiektu berriek hiru alderdi jorratzen dituzte:

Dokumentazioa

Zenbait bilduma berezi katalogatu eta eskainiko dira epe motzean, besteak beste, Antonio Zavalaren artxibo pertsonala, Luis Gasca Komiki Fondoa, eta Herri Irratiaren grabazioak eta irrati-gidoiak. Azken kasu honetan, 1967-1987 urte bitarteko irratsaioak datu-base batean hustu eta digitalizatzen ari dira. Gainera, FRBR eta Web 2.0 ekimenen bidez, irakurleek egindako laburpen, gomendio eta iradokizunak kontuan hartuko dira, eta, ondorioz, katalogoa hobetu eta aberastu ere bai. Aldi berean, liburutegiaren helburua da euskararen presentzia handitzea eta area-gotzea, eta, horretarako, eskuliburuak, liburuen deskribapenak, eta egile eta gaien zerrendak euskaratuko dira.

Liburutegiaren presentzia birtuala

Eduki digital gehiago digitalizatu eta jarriko dira sarean, besteak beste, bertso-paperak, Gipuzkoan edo Gipuzkoari buruz argitaratutako dokumentuak, liburu bereziak, eta abar. Bestalde, ondorengo proiektuak ere abian jarriko ditugu: *Meta* biltegi digitala hornitu, digitalizatutako dokumentuei Karaktereen Errekonozimendu Optikoa (OCR) aplikatu, eta liburu elektronikoak erabiltzaileen eskura jarriko ditugu, eta, azkenik, liburutegiaren zerbitzuak eta edukiak telefono mugikorretara egokituko ditugu.

Bukatzeko, liburutegiaren presentzia fisikoa

Jendea dagoen toki birtualetara joan behar dugu, jakina, baina, era berean, jendea liburutegira etorri ere egiten da, eta espazio fisikoa ere zaindu eta hobetu nahi dugu. Jendeari guregana etortzea gustatzen zaio, hiriko leku adierazgarria da. Informazio, prestakuntza eta aisialdi beharrei erantzuna bilatzeaz gain, jendea arrazoi anitz tarteko hurbiltzen da gurera: babesteko (etorkinen kasuan), elkar ezagutzeko, elkarrekin egoteko...

Erabiltzaileen eskaerak kontuan hartuta, aurki eraikinean aldaketak egin beharrean egongo gara espazio anitzak sortuz, tresneria eguneratuz eta elkartzeko gu-neak eskainiz. Beste erronketako bat da etortzen ez direnengana hurbiltzea.

Bidea mostradoreen atzetik ateratzea da, jendearengandik hurbilago egotea eta euren artean nahastea.

4. ERRONKAK

Koldo Mitxelenak hainbat erronka ditu epe motzerako:

- *Tradizio eta modernizazioaren arteko orekari eustea.* Betiko prozesu teknikoari eutsi nahi diegu eta baita garatu ere. Horretaz gain, aurrerapen teknologikoak gureganatzea dugu helburu.
- *Liburuzainen prestakuntza-beharra asetzea.* Hutsune hori unibertsitateak bete beharko luke bibliotekonomia eta dokumentazioaren ikasketak antolatuz eta bultzatuz. Elkarte profesionalak ere etengabeko prestakuntzan nahi-taetzko zeregina daukatela, zer esanik ez.
- *Euskadiko liburutegien mapa bateratua bultzatzea.* Helburua da liburutegi bakoitzak bere esparru propioa izan dezala, Euskadiko liburutegien sistema osatzeko. Gaur, koordinazio falta izugarria dago, eta ahaleginak alferrik errepikatzen dira arlo guztietan: katalogazioan, digitalizazioan, biltegietan...

Elkarlanaren beharra begi bistan dago. Erakunde koordinatzaile batek —Liburutegi Nazionalak, adibidez—, lidergoa hartuko balu, ahalegin horiek bideratuko

lituzke. Legea egina dago, baina proiektua gauzatu beharko da Euskadiko liburutegien sistema eratzeko.

Aldi berean, eta azkenik, garrantzitsuena *jendearen aldamenean egotea* da; leku atsegin, fidagarri eta adierazgarria izaten jarraitzea, bai espazio birtualean, bai liburutegian bertan.

VII

Los archivos y la gestión de los documentos hoy. Tendencias y retos

Joaquim Llansó Sanjuan

Archivo General de la Universidad Pública de Navarra
Nafarroako Unibertsitate Publikoko Artxibo Orokorra

Resumen: Los archivos y su tratamiento técnico han evolucionado al compás de lo que lo han hecho las necesidades administrativas cotidianas de las organizaciones y del impacto generalizado de las tecnologías de la información y de las comunicaciones en las relaciones entre las personas.

De hecho, este impacto en la sociedad explica que los profesionales de los archivos nos hayamos adaptado a los nuevos tiempos incorporando a nuestra denominación de «archivero» la de «gestor de documentos». Varias han sido las razones para estos cambios, tanto de percepción de las necesidades como de orientación profesional. Las nuevas tendencias evidencian nuevos retos, que emanan de novedades en áreas tan dispares, pero a la vez interrelacionadas, como la legislación, la normalización internacional, la evolución de las necesidades de la sociedad, los requisitos de competencia profesional (formación) y la progresión tecnológica. La ponencia trata de contextualizar esas interrelaciones y trazar un horizonte sobre la previsible evolución de la gestión de los documentos y los archivos al servicio de la sociedad.

Laburpena: Artxiboak eta dokumentuen kudeaketa gaur egun: joerak eta erronkak. Artxiboak eta artxiboen tratamendu teknikoan bilakaera, erakundeen eguneroko premia administratiboen eta informazio teknologien eta jendearen arteko komunikazioaren eraginaren arabera gertatu da. Hala, gizartearen eragina dela eta moldatu gara artxiboen arloko profesionalak garai berrietara, eta, orain, «artxibozain» ez ezik, «dokumentu kudeatzaila»-ak ere bagara. Aldatzeko hainbat arrazoi izan ditugu, bai premien aldetik, bai orientazio profesionalaren aldetik. Joera berriek erronka berriak jartzen dituzte agerian, oso desberdinak izan arren lotuta dauden arloetan: legeria, nazioarteko normalizazioa, gizartearen premien bilakaera, gaitasun profesionala (prestakuntza) eta aurrerakuntza teknologikoa. Hitzaldiaren asmoa da lotura horiek dagokien testuinguruan jartzea eta etorkizuna antolatzea, kontuan hartuta gizartearen zerbitzura dauden dokumentu eta artxiboen gestioa nola bilakatuko diren.

1. INTRODUCCIÓN

La Archivística es una disciplina (o una ciencia, según los diferentes autores a los que podemos acceder) en constante evolución, al ritmo que le marca el de-

sarrollo de la propia sociedad a la que orienta su servicio. A lo largo de mi intervención abordaré cuáles son, a mi juicio, los elementos más significativos de esta evolución, y la manera en que la Archivística, y sus profesionales, prevén afrontarla con éxito. Concretamente, los contenidos de mi disertación serán los siguientes:

- ¿Qué se ha entendido habitualmente por «archivo»?
- ¿Qué es hoy un «archivo»?
- ¿Por qué se asimila el archivo con la gestión de documentos?
- ¿Cómo se concretan los nuevos tiempos?
 - en el ámbito legal
 - en el ámbito de la normalización
 - en el ámbito social
 - en el ámbito tecnológico.

2. ARCHIVOS Y GESTIÓN DE DOCUMENTOS

2.1. ¿Qué se ha entendido habitualmente por «archivo»?

Hasta hace algunos años por el término «archivo» se entendía un lugar, generalmente un sótano, donde se acumulaban documentos cuyo uso no era preciso para atender las actividades cotidianas de una organización. Desde esta perspectiva, el archivo era una entidad «finalista» (esto es, situada al final de la cadena de actuaciones administrativas o de gestión), dedicada a la conservación y puesta a disposición de los documentos a los usuarios. Los tratamientos que los profesionales daban a estos documentos estaban generalmente asociados a la noción de patrimonio histórico y a la constitución de la memoria, primero de la propia organización y más tarde de la sociedad en general.

Otras variantes del término «archivo» aludían a «conjunto de documentos» dotado de una cierta coherencia en cuanto a sus componentes, a un fichero informático (identidad entre «archivo» y «fichero» en la jerga informática) o incluso al carácter de misterio, o inaprensible, en el habla cotidiana.

2.2. ¿Qué es hoy un «archivo»?

Entre las características actuales de este concepto pueden destacarse las siguientes:

En primer lugar podemos observar que el archivo es un objeto sobre el que se centra legislación de primer nivel, incluyendo la relativa a protección de datos de carácter personal, procedimiento administrativo, administración electrónica, propiedad intelectual o patrimonio histórico, entre otras.

Por otra parte, vemos que el archivo es un objeto sobre el que se realiza un importante esfuerzo de normalización internacional, donde destacan el Consejo Internacional de Archivos, ISO y los diferentes modelos de requisitos que existen en el panorama internacional.

Además, hoy en día el archivo es un objeto con innegable impacto social, entendido como la prestación de un servicio a la sociedad y con responsabilidades bien definidas, como por ejemplo, garante de los derechos de los ciudadanos, o elemento que contribuye a la formación de la memoria colectiva.

Finalmente, observamos también que el archivo es un objeto con impacto en la implantación de las tecnologías de la información y la comunicación.

A lo largo de este trabajo expondremos las líneas esenciales de todas estas dimensiones del moderno concepto de archivo.

2.3. ¿Por qué se asimila el archivo con la gestión de documentos?

Es muy probable que las personas que hoy en día se acercan por primera vez a los archivos y la Archivística observen la progresiva asociación de los conceptos de «archivo» y «gestión de documentos». Ello es así como un tributo a la modernidad, y debe serlo por diferentes causas:

- Es la misma función, retrotraída al momento en que se define cómo conservar el carácter de los documentos auténticos, fidedignos, desde el contexto de su producción.
- La realizan los mismos profesionales, llámense «archiveros» o «gestores de documentos».
- Actualmente, se concibe la gestión de documentos como una etapa del proceso archivístico, orientado a satisfacer prioritariamente las necesidades de gestión de las organizaciones.
- El concepto «gestión de documentos» busca la conexión del trabajo archivístico (esto es, los procesos de gestión documental) con los procesos generales de las organizaciones, tales como la gestión de recursos humanos, la gestión económica, la gestión de la investigación —en el caso de las universidades—, etc.
- El concepto «gestión de documentos» pone de manifiesto la importancia del mantenimiento del contexto como elemento primordial para señalar el valor de evidencia de los documentos durante tanto tiempo como sea preciso (esto es, hasta su eliminación en un plazo o su conservación permanente por su valor testimonial o histórico).
- El concepto de «gestión documental» señala la emergencia de un sector de actividad «redefinido» (actualizado, modernizado) en todas las organizaciones, tanto públicas como privadas.
- En definitiva, es necesario adaptarse a los nuevos tiempos.

3. LOS NUEVOS TIEMPOS

3.1. ¿Cuáles son los nuevos tiempos?

Es evidente que en la sociedad actual las profesiones y los objetos de atención de los profesionales evolucionan de acuerdo con las necesidades de los tiempos que nos toca vivir. Probablemente, las actuales exigencias sociales han impulsado la evolución de la archivística hacia los siguientes requisitos:

- Se ha producido un cambio de contexto: el entorno analógico ha evolucionado hacia un entorno digital (aunque existen —y existirán— entornos híbridos).
- Han cambiado las necesidades de la sociedad: garantías para un eficaz acceso a los documentos; orientación hacia la exigencia de responsabilidad y rendición de cuentas a las organizaciones; transparencia, eficiencia, economía y servicio.
- Se detecta una creciente necesidad de rigor en el desempeño profesional, en un momento marcado por la colaboración multidisciplinar para la obtención de objetivos comunes por parte de diferentes profesionales en las organizaciones (la organización del trabajo es cada vez más integradora).
- Entorno más inestable, debido al impacto de las nuevas tecnologías: las bases profesionales se tambalean al compás de la evolución de las tecnologías de la información y la comunicación.
- Mayor conciencia de la importancia de mantener en buenas condiciones la memoria de las organizaciones, y gestionarla para el hoy, el mañana y el pasado mañana (gestión del *know how*).

3.2. Nuevos tiempos: ¿cómo se concretan en el ámbito legal?

En el ámbito legal los nuevos tiempos se concretan en diferentes áreas. De acuerdo con los fines que nos hemos trazado, destacaremos las siguientes: protección de datos de carácter personal, procedimiento administrativo, patrimonio histórico y cultural, archivos y documentos, administración electrónica y otras áreas definidas legalmente.

*Protección de datos de carácter personal*¹

Entre las características de la Ley de Protección de Datos y su reglamento, destacan las siguientes:

- Su objeto abarca el tratamiento de los datos y el derecho al honor, intimidad personal y familiar.

¹ Ley Orgánica 15/1999, de 13 de diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal. Real Decreto 1720/2007, de 21 de diciembre, por el que se aprueba el Reglamento de desarrollo de la Ley Orgánica 15/1999, de 13 de diciembre, de protección de datos de carácter personal.

- Los ficheros tanto manuales como automatizados son considerados sistemas de información.
- Se tipifican los derechos de los ciudadanos en relación a los datos que les son recabados con finalidades públicas y privadas: derechos de oposición, acceso, rectificación y cancelación.
- Se regula el acceso de los ciudadanos a sus datos de carácter personal en poder de otros con vistas a su adecuación, actualización y oportuna cancelación.
- Se regula su tratamiento en las organizaciones (fijación de niveles de seguridad y obligación de disponer del documento de seguridad).

*Procedimiento administrativo*²

Entre las características de la Ley de Procedimiento Administrativo, destacan las siguientes:

- Establece las fases de procedimiento de actuación que siguen todas las administraciones públicas, regulando la incorporación de los documentos a lo largo de la tramitación.
- Subraya la importancia de que las Administraciones transfieran a sus archivos los documentos una vez que ha finalizado la tramitación.
- Señala las características en las que debe proporcionarse el acceso, con sus limitaciones (procedimientos finalizados, necesidad de identificar el documento).
- Indica las categorías de documentos a los que se restringe el acceso.
- Los archivos regularán especialmente su funcionamiento en relación con el acceso a sus documentos.

*Patrimonio histórico y cultural*³

El Estado y las Comunidades Autónomas se reparten las competencias en cuanto a la conservación y protección del patrimonio documental español. Entre las características de la legislación de patrimonio histórico y cultural, destacan las siguientes:

- Define qué se entiende por patrimonio documental, estableciendo plazos para el acceso a los documentos.
- Crea las comisiones calificadoras de documentos administrativos a la hora de valorarlos y decidir su eliminación en plazo o conservación permanente.
- Delimita las responsabilidades en relación a los «sistemas archivísticos» de las administraciones públicas, su supervisión y capacidad reguladora.

² Ley 30/1992, de 26 de noviembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común.

³ Véase a este respecto la estructura de la base de datos correspondiente a legislación de archivos y patrimonio documental de la página web de la Asociación de Archiveros-Gestores de Documentos de Cataluña: <http://www.arxivvers.com/index.php/recursos/recull-de-legislacio.html> (consulta 11 de abril de 2011).

- Crea los instrumentos administrativos necesarios para garantizar su identificación y adecuada gestión y conservación (registros, inventarios, declaraciones de bienes de interés cultural).
- Define los marcos de colaboración entre las entidades públicas y privadas para la mejora del acervo cultural (convenios).
- Establece las características y condiciones del acceso a los documentos de titularidad privada.
- Incluye medidas para evitar el expolio y la exportación ilícita.

*Archivos y documentos*⁴

Prácticamente todas las Comunidades Autónomas cuentan con leyes que regulan el funcionamiento de sus respectivos sistemas archivísticos, de modo que queda patente la capacidad coordinadora e inspectora de las denominadas «cabece- ras de sistema». Entre las características de la legislación de archivos y documen- tos, destacan las siguientes:

- Delimitan el carácter público o privado de los documentos en su origen y en su gestión.
- Establecen responsabilidades a lo largo del denominado «ciclo de vida de los documentos», desde su producción hasta su eliminación o conservación permanente.
- Define los «sistemas institucionales» de gestión de documentos y la forma- ción de «redes de archivos».
- Propone la colaboración como medida necesaria para la gestión (cuadros de clasificación), conservación (restauración, normas de conservación) y difu- sión (redes).
- Señala responsabilidades entre los diferentes agentes públicos: desde la Admi- nistración Estatal, a las Administraciones Autonómica, Local e institucional.
- Concreta la existencia de programas de apoyo y conservación de los archi- vos privados.

*Administración electrónica*⁵

Entre las características de la legislación de la administración electrónica, des- tacan las siguientes:

⁴ Véase a este respecto, junto con la anterior, la estructura de los recursos de legislación archi- vística que incluye en su página web la Asociación de Archiveros y Gestores de Documentos Valencianos: <http://www.arxivervalencians.org/recursos2cs.htm> (consulta 11 de abril de 2011). Es interesante asi- mismo la base de datos de consulta de legislación archivística del Ministerio de Cultura, en su página web: <http://www.mcu.es/archivos/index.html> (consulta 11 de abril de 2011).

⁵ Ley 11/2007, de 22 de junio, de acceso electrónico de los ciudadanos a los Servicios Públicos. Real Decreto 1671/2009, de 6 de noviembre, por el que se desarrolla parcialmente la Ley 11/2007, de 22 de junio, de acceso electrónico de los ciudadanos a los servicios públicos. Real Decreto 3/2010, de 8 de enero, por el que se regula el Esquema Nacional de Seguridad en el ámbito de la Administración Electrónica.

- Actualmente es la principal baza archivística en el ámbito de las Administraciones públicas, de la mano de la interoperabilidad.
- Afina la adaptación de la gestión de los documentos a los nuevos marcos tecnológicos y de intercambio de información.
- Realza la importancia de generar documentos con valor a largo plazo en el nuevo contexto.
- Conecta, de cara al funcionamiento de la Administración y su relación con la sociedad, la gestión de los documentos en entornos analógicos con el entorno electrónico.
- La ley se concreta básicamente en el Esquema Nacional de Interoperabilidad (ENI) y en el Esquema Nacional de Seguridad (ENS).

Concretamente el Esquema Nacional de Interoperabilidad-ENI (destinado a determinar cómo las distintas Administraciones interoperarán entre sí) contempla de forma explícita, entre otros, los siguientes aspectos:

- La definición de una política de gestión de documentos que, con carácter general, regule el sistema de gestión de documentos electrónicos de las Administraciones públicas.
- La identificación única e inequívoca de cada documento, de modo que pueda ser clasificado y recuperado con facilidad.
- La asociación de los metadatos mínimos obligatorios y, en su caso, complementarios, asociados al documento electrónico a lo largo de su ciclo de vida, e incorporación al esquema de metadatos.
- La existencia en cada administración de un plan de clasificación adaptado a sus funciones.
- El período de conservación de los documentos, establecido por las comisiones calificadoras que correspondan de acuerdo con la legislación vigente.
- El acceso completo e inmediato a los documentos.
- La adopción de medidas para asegurar la conservación de los documentos electrónicos a lo largo de su ciclo de vida.
- El mantenimiento del valor probatorio de los documentos y expedientes y de las evidencias electrónicas y su fiabilidad, como prueba de las actividades y los procedimientos.
- La transferencia sistemática de los expedientes entre los diferentes repositorios electrónicos a efectos de conservación, de acuerdo con lo establecido en la legislación en materia de Archivos, de manera que se pueda asegurar su conservación y accesibilidad a medio y largo plazo.
- La disposición de los documentos de acuerdo con la evaluación documental.
- La formación tecnológica del personal responsable tanto de la ejecución y del control de la gestión de documentos, como de su tratamiento y conservación en archivos o repositorios electrónicos.

nica. Real Decreto 4/2010, de 8 de enero, por el que se regula el Esquema Nacional de Interoperabilidad en el ámbito de la Administración Electrónica. Ley 59/2003, de 19 de diciembre, de firma electrónica.

- La documentación de los procedimientos que garanticen la interoperabilidad a medio y largo plazo. Todas las medidas de identificación, recuperación, control y tratamiento de los documentos electrónicos serán documentados.
- La creación de repositorios electrónicos por parte de las Administraciones públicas, complementarios y equivalentes en cuanto a su función a los archivos convencionales, destinados a cubrir el conjunto del ciclo de vida de los documentos electrónicos.

Por su parte, el Esquema Nacional de Seguridad-ENS incide en la seguridad, la eliminación y la accesibilidad a los documentos y la información electrónica.

Otro impacto legal

Otros ámbitos legales son más específicos en su impacto en la gestión de documentos y archivos de las organizaciones. Valgan, como ejemplo, los siguientes:

- Propiedad intelectual (especialmente en cuanto a los derechos de autor de las colecciones audiovisuales).
- Sanidad (historias clínicas, por ejemplo).
- Otros sectores de actividad (educación universitaria, por ejemplo).
- Derecho mercantil (documentos que las empresas deben presentar anualmente al registro mercantil, por ejemplo).
- Derecho penal (delitos por infidelidad en la custodia de documentos públicos, por ejemplo).
- Derecho procesal (los documentos como prueba en juicio, por ejemplo).
- Derecho notarial (eficacia de los documentos públicos notariales, los protocolos, plazos de acceso).

3.3. Nuevos tiempos: ¿cómo se concretan en el ámbito de la normalización?

También en el ámbito de la normalización los nuevos tiempos se concretan en diferentes áreas. En nuestro estudio nos detendremos en la visión institucional, la visión de impacto internacional (específicamente las normas ISO de gestión de documentos, los modelos de requisitos —concretamente el modelo MoReq de la Unión Europea— y las normas promovidas por el Consejo Internacional de Archivos) y los esfuerzos normalizadores desde la perspectiva puramente archivística que han tenido lugar en España.

La visión institucional

La organización es el marco donde se centra la actuación archivística, por lo que aquella se convierte, de facto, en un laboratorio de Buenas Prácticas en gestión de documentos y archivos. Sobre estas buenas prácticas actúa de manera de-

cidida la legislación, como condicionante previo —limitador— al establecimiento de cualquier sistema institucional de archivos (incide la legislación administrativa, de patrimonio histórico-cultural, etc.). El resultado de todo ello es un modelo institucional de gestión archivística, que cabe considerar como compendio de la habilidad del profesional en el manejo de los elementos normalizadores, entre los que destacan la literatura profesional y las normas que actúan como referencia (normas ISO de gestión de documentos y normas internacionales de descripción del Consejo Internacional de Archivos).

La visión internacional

La perspectiva internacional del fenómeno normalizador en gestión de documentos y archivos tiene lugar en tres escenarios fundamentales: las normas ISO de gestión de documentos, el Modelo de Requisitos de la Unión Europea —MoReq— y las normas de descripción promovidas por el Consejo Internacional de Archivos. Veremos a continuación las características de cada una de ellos.

Las normas ISO de gestión de documentos

Entre las características de las normas ISO de gestión de documentos (la denominada «familia ISO 15489») destacan las siguientes:

- Posición medular de la norma ISO 15489, publicada en 2001, por su vinculación con ISO 9000 e ISO 14000.
- Constituyen una herramienta objetiva para la medición de la calidad.
- Su alcance es una institución definida.
- Suponen un único referente metodológico y conceptual para la práctica profesional (podría decirse que son, en su conjunto, un «Manual de manuales»).
- Implican la integración de las Buenas Prácticas archivísticas en una única familia.
- Han contribuido notablemente en la definición de la terminología y los conceptos de gestión de documentos y los archivos a través del establecimiento de las características del documento, instrumentos, sistemas y procesos documentales.

El modelo de requisitos de la Unión Europea-MoReq

Los modelos de requisitos se aplican al ámbito de la gestión de los documentos electrónicos. Dada su naturaleza y área de influencia territorial, destaca el modelo de requisitos de la Unión Europea conocido como MoReq, del que existen dos versiones (2001 y 2008). Entre las características del modelo de requisitos de la Unión Europea destacan las siguientes:

- El modelo constituye un grupo de recomendaciones orientadas al funcionamiento de un «Sistema de gestión de documentos electrónicos de archivo».

- Reposa sobre el ciclo de vida completo de los documentos.
- Contempla la coexistencia de sistemas de documentos electrónicos y en papel, gestionados en sistemas híbridos.
- Define las características para diferenciar un verdadero «sistema de gestión de documentos electrónicos de archivo» de aquel que no lo es.
- Constituye un modelo adaptable a las necesidades específicas de cada institución.
- Destaca la importancia de la figura del administrador del sistema.
- Busca crear relaciones fecundas entre archiveros e informáticos y los proveedores de aplicaciones.
- Realza la importancia de los esquemas de metadatos como herramienta básica para el mantenimiento del contexto de los documentos, y con éste su autenticidad, integridad, fiabilidad y disponibilidad a largo plazo.

Las normas del Consejo Internacional de Archivos

Las normas promovidas por el Consejo Internacional de Archivos constituyen el principal referente profesional para los archiveros. Entre sus características destacan las siguientes:

- Constituyen el refrendo de unas pautas comunes en la regulación de un proceso muy concreto de la gestión archivística: la descripción.
- Abarcan la descripción de documentos —ISAD (G) Norma Internacional General de Descripción Archivística, 2.ª versión de 1999—, autoridades —ISAAR (CPF) Norma Internacional sobre los Registros de Autoridad de Archivos relativos a Instituciones, Personas y Familias, 2.ª versión de 2009—, funciones —ISDF Norma Internacional para la Descripción de Funciones, 2007— e instituciones de custodia —ISDIAH Norma Internacional para Describir Instituciones que Conservan Fondos de Archivo, 2008—.
- Facilitan la integración de sistemas institucionales en redes de archivos (agrupaciones de varios centros con vistas a un objetivo común, singularmente el de compartir recursos informativos).
- Posibilita el cumplimiento de la legislación archivística desde una perspectiva integradora (por ejemplo, una estructura normalizada de datos para la realización del registro de Bienes de Interés Cultural o el censo de archivos de una Comunidad Autónoma).
- Permite proporcionar información sea cual sea el grado de desarrollo archivístico institucional (conocida como «descripción multinivel», que abarca desde el fondo —o la serie en el caso del «sistema de series»— hasta el documento individual).
- Supone dotar de homogeneidad conceptual a la práctica archivística (las bases de referencia son idénticas).
- Genera confianza en el trabajo archivístico cotidiano a largo plazo.

La visión nacional: Esfuerzos normalizadores en España

Actualmente se está desarrollando un proceso normalizador por parte de responsables archivísticos, tanto del Estado como de destacadas Comunidades Autónomas, orientados específicamente a la descripción. Entre tales iniciativas cabe destacar las siguientes:

- MDM: Manual de Descripción Multinivel (Castilla-León).
- ARANOR: Norma de Descripción Archivística de Aragón.
- NODAC: Norma de Descripción Archivística de Cataluña.
- NOGADA: Norma Gallega de Descripción Archivística.
- CNEDA: Comisión de Normas Españolas de Descripción Archivística.

3.4. Nuevos tiempos: ¿cómo se concretan en el ámbito social?

Hacíamos referencia más arriba a la importancia que tiene en la evolución de la archivística el desarrollo de la sociedad, especialmente de la mano de la emergencia y consolidación de las tecnologías de la información y de las comunicaciones como factor de cambio acelerado, junto con otros elementos como la evolución de la libertad de información y la irrupción de conceptos tales como transparencia en la actuación de las administraciones públicas y rendición de cuentas. Este escenario presenta una serie de características:

- Importancia creciente de la regulación del derecho de acceso a la información administrativa, la reutilización de información del sector público y la transparencia en el ejercicio del poder público.
- Arraigo en la conciencia social de los conceptos de responsabilidad y rendición de cuentas, de cara a demostrar que se hacen las cosas como se deben y dejar constancia —esto es, documentar— lo que uno hace.
- Demostración del respeto a la legislación aplicable en el ejercicio de una función determinada.
- Muestra del ejercicio adecuado, responsable y conforme de la actividad, que se consigue a través de las evidencias.
- Conocimiento de cómo somos percibidos por la sociedad en el ejercicio de nuestra actividad.
- Importancia de la formación como garantía en el ejercicio de sólidas competencias profesionales al servicio de la sociedad, evolucionando al compás en que ésta lo hace.
- Interacción de los diferentes especialistas de la gestión de la información, cada uno dentro del ámbito específico de su actividad, en aquello que la sociedad reclama.
- Interacción con otros profesionales de diferente signo en el seno de las organizaciones: directivos, informáticos, juristas, técnicos de organización, técnicos de calidad, administradores (todo el personal de las organizaciones es actor en la gestión de documentos).

- Difusión de la función social del archivo (especialmente de la función «memoria»).
- Promoción de actividades concretas de difusión ante la sociedad: exposiciones, efemérides, publicaciones.

3.5. Nuevos tiempos: ¿cómo se concretan en el ámbito tecnológico?

Las tecnologías de la información y la comunicación han incrementado la complejidad de la gestión de los documentos electrónicos.

Algunas características del nuevo ambiente tecnológico podrían concretarse en las siguientes:

- Actualmente se detecta cierta confusión debido a la proliferación de normas, recomendaciones, propuestas, predicciones y procedimientos.
- El documento electrónico implica una nueva aproximación conceptual, a la vez que metodológica, en relación a su gestión y conservación a largo plazo. Ello es observable en los siguientes aspectos:
 - transformación del documento en objeto, disociación entre contenido y soporte, nuevos significados de original y copia, contenido, contexto y estructura;
 - cada vez son más tenues las diferencias entre los borradores o versiones y el documento definitivo.
- El concepto de documento se hace más complejo, pudiendo abarcar desde la memoria hasta la información y la evidencia, desde la responsabilidad hasta la relevancia social.
- El reto más importante consiste en el mantenimiento de la integridad intelectual, consistente en contenido, fijeza, habilidad para localizar, procedencia y contexto:
 - no existen las restricciones de lugar (gestión distribuida), tiempo (mantenimiento del contexto) y soporte (cambia la noción de original);
 - la producción de documentos se acelera y se hace inestable;
 - se hace necesaria una intervención temprana para preservar y contextualizar los documentos, especialmente en relación al mantenimiento de su integridad y fiabilidad;
 - versiones previas del documento definitivo conviven con éste, y se difuminan los límites entre ambos.
- El reto se sitúa en la conservación (ya en estadio de diseño del sistema), pero no en la tecnología.

Los «nuevos documentos» presentan los siguientes desafíos:

Definición y gestión de los metadatos

Los metadatos, esto es, información sobre el contenido, el contexto y la estructura de los documentos, son fundamentales para la accesibilidad a largo plazo. Los metadatos se incorporan de acuerdo con unas estructuras (los denominados esquemas de metadatos), que deben definirse previamente, llamadas a asegurar que los documentos digitales se capturan, mantienen, conservan o destruyen de acuerdo con los requisitos de gestión de documentos de la organización.

Existen diferentes tipologías de metadatos, según los diferentes autores. Por ejemplo, podemos encontrar las siguientes:

- metadatos descriptivos, tales como autor, título y resumen;
- metadatos estructurales, tales como formato de los datos, formato del soporte, hardware y software necesarios para presentar los datos, método de compresión y algoritmos de encriptación utilizados, en su caso;
- metadatos administrativos, tales como momento y proceso en que fue creado, tipo de fichero y otra información técnica, políticas de conservación y acceso.

La seguridad

Este aspecto hace relación a la confidencialidad de la información y al valor de la firma electrónica, concretamente en cuanto se refiere a la caducidad de los certificados y de las propias autoridades de certificación.

Archivos de países más avanzados desestiman la custodia de documentos con firma electrónica, de modo que la autenticidad se consigue a través del propio sistema de gestión de documentos y la contextualización obtenida a través de metadatos. De hecho, cuando los sistemas de seguridad se fundamentan en la aplicación de los procesos de gestión de documentos, dichos procesos proporcionan los detalles de lo que ha sucedido a los documentos en el curso de su existencia.

Los contenidos en sitios web

El procesamiento y el acceso a los documentos contenidos en sitios web es de momento poco fiable, debido a su naturaleza descentralizada y heterogénea y a los problemas del marcado de la información. Dicho marcado, según el Consorcio World Wide Web (W3C), debe hacerse de manera «semántica», de modo que las etiquetas expresen el significado de los elementos y no su formato (lo que se consigue mediante XML). El marcado se completa mediante el uso de herramientas que permitan reconocer, comparar y combinar recursos web con diferente estructura (las denominadas «ontologías»).

La digitalización

Este proceso se orienta especialmente, en la práctica, al ámbito cultural, y supone la liberalización del acceso, de modo que se posibilita que éste sea simultáneo. Sin embargo, algunos expertos (como Millar) advierten que proporcionar acceso online a los documentos tiene sus riesgos y sus responsabilidades, especialmente los derivados de la aplicación de unos determinados criterios de selección a la hora de decidir qué debemos digitalizar: dicha selección afecta a la comprensión del público acerca de los fondos, tanto en relación a los finalmente exhibidos como a los que no han sido objeto de exposición.

El correo electrónico

Casi con toda seguridad el correo electrónico constituye uno de los tipos de documentos electrónicos cuya gestión y conservación es más compleja: su administración escapa a los principios básicos de la gestión de documentos y archivos, ya que el correo se recibe y almacena en buzones individuales, satura la organización por su volumen y presenta un rango de diferentes soluciones en cuanto a su tratamiento (eliminar todo, conservar todo, o dejarlo a criterio del individuo que utiliza el correo). Por ello es importante contar con reglas que se apliquen automáticamente, que no requieran del usuario la declaración formal de cada documento.

En la práctica, cada trabajador se convierte en gestor de documentos, existiendo el riesgo de que no preste la debida atención a los calendarios de conservación u otras directrices de gestión de documentos.

Otros problemas tienen que ver con las migraciones continuas de sistemas, software y datos, que destruyen o distorsionan estos documentos periódicamente.

Web 2.0

Actualmente existe una gran popularidad de redes sociales on line para el intercambio de información personal, fotografías, vídeos y otra información (como MySpace, YouTube, Flickr y Second Life), con una amplia disponibilidad de software «easy-to-use», desde creadores de herramientas (Wikipedia, Google, MySpace, eBay), usuarios (Technorati, del.icio.us, Digg, Flickr, Bloglines) e industria (Amazon.com, YouTube y Second Life).

En este marco, los documentos requieren unas adecuadas estrategias de gestión que contrapesen su espontaneidad y desestructura. Las preguntas que surgen son las siguientes: ¿cuánta información es realmente un «documento» y cómo acomodarla en un sistema de gestión de documentos? ¿Qué metadatos deben ser capturados? ¿Cómo gestionar los derechos de autor? ¿Qué hacer con los hiperenlaces, cuando cambian o desaparecen los otros sitios web a los que se dirigen estos enlaces? ¿Cómo conservar la información?

Los modelos de requisitos

Los modelos de requisitos son instrumentos orientados a la evaluación y selección de productos de software de gestión de documentos, al objeto de facilitar que las organizaciones definan una serie de requisitos de acuerdo con sus necesidades específicas.

Estos modelos están concebidos para establecer una comunicación eficaz, mediante un lenguaje y una terminología comunes, entre los archiveros y la industria del software necesarios para la gestión de documentos.

Ejemplos:

- US Department of Defense, DoD 5015.2 STD (1997, revisado en 2002);
- MoReq Comisión Europea (2001, revisado en 2008 y 2010);
- ICA Australasian Digital Recordkeeping Initiative: Principles and Functional Requirements for Records in Electronic Office Environments (aprobado en 2008, actualmente es una norma ISO, la ISO 16175, organizada en tres partes).

La conservación de los documentos

En este ámbito, la conservación digital deja de lado el soporte, asumiendo que el portador físico por sí no tiene valor.

Las investigaciones advierten sobre el riesgo de la «amnesia digital», debido a una serie de problemas derivados de la inestabilidad y limitada durabilidad del soporte, por lo que se hace necesario desarrollar estrategias para conservar como mínimo la información mediante el recurso a la copia, la migración o el refresco de tecnología, lo que implica en último extremo la aceptación de la «pérdida aceptable» de determinados atributos.

Además, la competencia de los mercados y la estrategia comercial de las propias empresas obligan a refrescar la tecnología, migrar equipos, soportes y sistemas, o proceder al copiado de la información y a la actualización de formatos y software, lo que supone siempre un importante esfuerzo económico.

Así las cosas, las mejores estrategias pasan por la interoperabilidad entre aplicaciones para el intercambio de procesos y datos, y por el uso de estándares para conseguir formatos únicos y sistemas abiertos que garanticen la independencia del fabricante.

La información en sitios web

El principal problema ha consistido en que los sitios web, la información y los documentos que contienen cambian frecuentemente: la estabilidad y finitud del objeto ya no existe en la Web. Así, el proceso de «archivado» de una Web significa siempre conservación de una versión limitada y congelada de un espacio de información, extenso y en movimiento.

Sin embargo, las páginas web son proclives a las pérdidas irremediables, por diferentes razones:

- un sitio web reside normalmente en un servidor concreto,
- su propietario puede cambiar el sitio,
- puede cambiar el proveedor de servicios de Internet,
- pueden producirse variaciones en documentos con múltiples enlaces y distintos formatos.

Existe una importante preocupación por la estabilidad, especialmente cuando la administración y gestión electrónica está llevando al incremento de sitios web como instrumento para la creación y acceso a los documentos. El contenido y las actuaciones que se realizan sobre estos sitios constituyen documentos para cualquier organización; en consecuencia, los documentos deben ser capturados, preservados y gestionados en sistemas de gestión de documentos. Es importante establecer:

- cuándo deben ser transferidos o eliminados los documentos,
- qué se debe seleccionar exactamente,
- quién es el responsable de esa selección.

Los objetos digitales complejos

Entre los retos todavía pendientes de encauzar, hay que destacar la conservación de objetos digitales complejos que contienen combinaciones de texto, datos, imágenes, audio, vídeo y requieran aplicaciones específicas de software para su acceso.

VIII

Efemerideak irratian: nola pertsonalizatu denon eskura dauden datuak

Joseba Martín

Radio Euskadi-ko *La Jungla Sonora* saioko zuzendaria eta UPV/EHUko irakaslea
Director del programa *La Jungla Sonora* de Radio Euskadi y profesor de la UPV/EHU

Laburpena: Dakigun moduan, gero eta webgune gehiago ditugu efemerideen datuekin: Wikipedia, Enciclonet, Zyberchema, Colpisa agentzia, Buscabiografías, BBCnews, Euskonews, Euskosare, El almanaque, Efemeridadeak bloga, etab. Era berean, zenbait arloko datuak bereziki landu dira bide honetatik: zientziak, musika, meteorologia, kirolak... Beraz, informazio gehiegi dugu. Nola bideratu komunikabideetan? Pertsonalizazioa da erantzuna. Tailer honetan erakutsi eta ikasiko dugu lan hau nola egiten den, bereziki dokumentazio informatiboaren beste aurpegia erakutsiz eta landuz.

Resumen: Las efemérides en la radio: cómo personalizar datos que se encuentran al alcance de todos. Como sabemos, cada vez tenemos más webs con efemérides: Wikipedia, Enciclonet, Zyberchema, agencia Colpisa, Buscabiografías, BBCnews, Euskonews, Euskosare, El almanaque, el blog Efemeridadeak, etc. A su vez, se han trabajado datos de diferentes campos: ciencias, música, meteorología, deporte... Por lo tanto, tenemos más información. ¿Cómo lo encaminamos en los medios de comunicación? La respuesta es la personalización. En este taller vamos a enseñar y aprender cómo se hace esa labor, trabajando la otra cara de la documentación informativa.

1. SARRERA

Jardunaldi hauetako izenburuan aipatzen den moduan, informaziorako sarbide askea internauten eskubidea dugu, batez ere komunikazioaren munduan bagabiltza. Aspaldian komunikabide bakoitzak artxibo propioa garatzen eta sakontzen zuen: biltegi handia behar zuen horretarako, espazio eskuragarria murrizten zen ahala; lanordu ugari behar ziren artxibo erraldoi hori eguneratuta mantentzeko; ezagupen zabala behar zuten erabiltzaileek behar zen moduan informazioa berreskuratzen. Baina sarea agertu zenetik dokumentazioaren lan-dinamika erabat aldatu da, bai informazioa gordetzean, bai berreskuratzen orduan: klik egin eta kito.

Internet munduko artxibo zabalena eta zoragarriena bihurtu zaigu oso denbora gutxian; batzuek diotenez, dena dago sarean. Egia da, nolabait. Baina bestelako efektuak sortu dira bidean; dokumentazioaren kasuan, gehiegizko bolumena dugu

EFEMERIDEAK
GURE INGURUKO DATAK ETA KONTUAK

Martxoaren 31

- 1578. Juan de Escobedo, Joan Austriakoaren idazkaria, erail zuten (j. 1530).
- 1596. René Descartes, filosofo eta matematikari frantsesa jaio zen (h. 1650).
- 1727. Isaac Newton, ingeles zientzialari, fisiko, filosofo, alkimista eta matematikaria, hil zen (j. 1643).
- 1889. Eiffel Dorrea inauguratu zen Parisen.
- 1909. Serbiak Austria-Hungariako inperioaren Bosnia-Herzegovinaren anexioa onartu zuen.
- 1937. Italiako armadako hegazkinak Durango bonbardatu zuten.
- 1939. Espainiako Gerra Zibilean, azken hiri errepublikarrak okupatu zituzten: Almeria, Murtzia eta Cartagena.
- 1955. Angus Young, AC/DC bandako gitarra, jaio zen.
- 1959. 14. Dalai Lamak, Tenzin Gyatsok, ihes egin eta muga igaro zuen, Indian asilo politikoa eskatzeko.
- 1972. Alejandro Amenábar zinemagilea jaio zen.
- 1974. Stefan Olsdal, suediar baxua eta Placebo taldeko kidea,

**KORO IRASTORZA
ETXEBERRIA**

EKAINA 2011

H	T	W	T	F	S	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

erronka nagusia: nola mugitu, nola bilatu, nola aurkitu... Egia da kasu gehienetan sarbide askea gozatzan dugula; arazoa informazioaren bilaketa era egokian antolatzeta izaten da. Beraz, espezializazioa ezinbestekoa dugu, hots, gure lanerako eguneroko behar dugun informazioaren bide propioa finkatu beharriko dugu, eguneroko mol-datuz astero sortzen diren baliabide, biltegi edo software berriak gureganatuz.

kronologia

1980

- 1980ko martxoaren 27an, Txomin Oñegarai eta Ramuntxo Amuz Iparretarrak-eko kideak hil ziren Baionan.
- Gernikako estatutuak onartu ondoren, Eusko Legebiltzarra sortu zen. Erbesteko Eusko Jaureritza desegin eta berria eratu zen apirilaren 24an. Karlos Garaikoetxea izan zen aumeneko lehendakaria.

Eusko Legebiltzarra 1980ko martxoaren 27an. (Eusko Legebiltzarra) (Eusko Legebiltzarra)

- Ramon Labaien Eusko Jaureritzako Kultur kontseilari izendatu zuten. Bere ekimenez sortu ziren ETB, Euskadi Irratia, HABE eta Euskadiko Orkestra Sinfonikoa.
- Martin Zabaleta, Pasang Tenba sherpa lagun zuela, Everesteko tontorrera heldu zen. Munduaren galurraen ikurra paratu zuten.

Gaurko tailerrean komunikabideetako langai zehatz bat landuko dugu, hau da, efemerideena; urteurrena edo urtemuga hitzen sinonimoak dira eta galdera honi ematen diote erantzuna: zer gertatu zen gaur bezalako egun batean? Askotan irratian erabiltzen dira eta hobeto erakusteko egun horretako musika erantzen

zaie. Eman dezagun gaur Leonard Cohen-en edo Lady Gaga-ren urtebetetzea dela; erraza da, kasu honetan, informazio hori ongi moldatzea entzuleen aurrean: disko edo kantu ezaguna aukeratu eta aski da. Prentsan edo telebistan ere oso arrunta da horrelako datu bitxiak gogoratzea: Maradonaren gola, John Lennon-en erailketa, Katrinaren hondamena... Normalean horrelako uneak aurretik prestatzen dira (musika, testua, irudiak...) presaka ez aritzeko. Webgune ugari dago Interneten efemerideak prestatzeko; baina haratago joan beharko dugu lan desberdina eskaintzeko: komunikabide guztiek gertakari berdina hartzen badute eta antzera aurkezten badute entzulearen edo ikuslearen aurrean, originaltasun eskasa erakutsiko dute. Horrexegatik artxibo propioak erabili beharko ditugu gure kabuz ibiltzeko: Euskal Herriko datu-baseak, beste hizkuntzetan garatutako artxiboak, erreferentziako komunikabideetako hemerrotekak edo irudi-biltegiak (New York Times, CNN, CBS, BBC, Washington Post, The Times, The Guardian...), etab.

BBC Home Search [Explore the BBC](#)

ON THIS DAY 1950-2005 **23 June** **BBC NEWS**

Search ON THIS DAY by date

[Front Page](#) | [Years](#) | [Themes](#) | [Witness](#) [About This Site](#) | [Text Only](#) | [RSS Version](#)

1985: Air India jet crashes killing 329

 A passenger jet disintegrates in mid-air off the coast of Ireland, killing all 329 people on board.

1992: 'Teflon Don' jailed for life

 New York crime boss John Gotti is sentenced to life imprisonment with no chance of parole.

1983: Pope meets banned union leader Walesa

 Pope John Paul II holds a private meeting with the founder of Solidarity, Lech Walesa, on a visit to Poland.

1955: Queen Elizabeth sails on schedule

 The Queen Elizabeth ocean liner leaves for New York on schedule despite attempts by striking seamen to delay her departure.

1972: Chancellor orders pound flotation

 The Chancellor, Anthony Barber, announces his decision to temporarily float the pound.

Witness memories
 ▶ **Looking back**
 A selection of the best of your memories

World War II - 1939 to 1945
 ▶ A compilation of key stories as they broke throughout the war

On This Day
 ▶ Headlines delivered to your desktop - find out about RSS

BBC History >>
 ▶ Articles, biographies and multimedia on historical events

BBC Radio 4 History >>
 ▶ Find out what Radio 4 has to offer history lovers

Informazioa lortu dugu, bai, baina orain erronkaren bigarren atala dugu geure aurrean: nola moldatu datu horiek pertsonalizatuagoak bihur daitezzen. Hortxe dago kazetariaren trebetasuna, eskarmentua eta idazkera efemerideak bide onetik eramateko. Tonua eta estiloa aurretik erabaki behar dira, eguneroko testuetan manten-

tzeko: egun batean serio-serio egiten badugu, ezin da biharamunean testu umoretsua, informala edo ironikoa aurkeztu. Alderantzizko bidea ere ezin da hartu: gaur txiste moduan (eman dezagun Amy Winehouse-z ari garela eta bere gehiegikeriak kontatzen ditugula) eta hurrengo egunean modu estandar edo monokordean (George Harrison-en heriotza, minbiziak jota). Adibide ona dugu RNE-n, Nieves Concostrina idazleak «En días como hoy» albistegian egunero prestatzen dituen efemerideetan, beti umorez edo ironiaz, beti musika egokiaz.

THIS DAY IN MUSIC
An Everyday Record of Musical Peats and Facts

[Birthday #1](#) | [Factoids](#) | [Mugshots](#) | [Stairway to heaven](#) | [Quotes](#) | [Who is it?](#) | [Classic albums](#) | [Odds & Sods](#) | [Charts](#)
[On this day](#) | [Born today](#) | [Anagrams](#) | [Best of lists](#) | [Jobs](#) | [First record](#) | [I fought the law](#) | [1st gig](#) | [Jokes](#) | [Win stuff](#) | [Home](#)

StumbleUpon

Search by artist or keyword:

Or by date:
 --DD-- --MM-- Search

Share / Save

Búscanos en Facebook **facebook**

THIS DAY IN MUSIC Me gusta esto.

This Day in Music publication: On this day in 1966, The Beatles had their tenth consecutive UK #1 single with 'Paperback Writer' / 'Rain'. Written by Paul McCartney, (John Lennon had written the previous five #1's), and was recorded in just two days during April of this year.
http://www.thisdayinmusic.com/pages/paperback_writer

Beraz, efemerideak denon eskura daude, baina ez dugu bakarrik Google-n edo Wikipedian begiratu; kazetari arruntek horrela jokatu dute eta guk modu berezi batean mugitu beharko dugu emaitza desberdina eskaintzearen. Beraz, informazio bitxi hori lortu ondoren gure estiloa landu eta sakonduko dugu adierazpen propioan aritzeko; horretarako behin eta berriro idatziko dugu modu berezi hori lortu arte. Ondoren Interneteko baliabide ugari eskaintzen dira, denon eskura daudenak sarbide askeari esker; bigarren atala, idaztearena, lan pertsonala eta bakartia izango da, bakarrik kazetari onenek garatzen dutena.

2. BALIABIDEAK ONLINE

<http://efemerideak.wordpress.com/> (Koro Irastorza, Ordiziako irakaslea)

<http://www.argia.com/mendea/> (Argiako artxiboa, kronologia)

<http://www.euskonews.com/> (Eusko Ikaskuntzaren online astekaria, asteko efemerideekin)

http://www.euskosare.org/euskal_mundua/efemerideak (Red de la Comunidad Vasca Global: diáspora)

Wikipedia (euskaraz): http://eu.wikipedia.org/wiki/Urteko_egutegia

Wikipedia (gaztelaniaz): <http://es.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Efem%C3%A9rides>

Wikipedia (ingelesez): http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_historical_anniversaries

Berriak: <http://news.bbc.co.uk/onthisday> (BBC: testuak, argazkiak, bideoak)

Berriak: <http://learning.blogs.nytimes.com/on-this-day/> (*New York Times*)

Historia: <http://www.history.com/this-day-in-history> (History.com, bideoekin, amerikarra)

Historia: <http://www.historytoday.com/> (Britainia Handiko aldizkaria, asteko bideoak)

Historia: http://www.historynet.com/today_in_history

Historia: http://www.findingdulcinea.com/news.topic__ss_categories_ss_on-this-day.html (*Finding Dulcinea*)

Sailkatua: <http://www.on-this-day.com/> (korapilatsua)

Zientzia: <http://www.todayinsci.com/> (amerikarra)

Teknologia: <http://www.biography.com/on-this-day/> (*Wired* magazine)

Psikologia: <http://www.cwu.edu/~warren/today.html> (American Psychologist Association)

Jaiotzak: <http://www.biography.com/on-this-day/>

Emakumeak: <http://womenshistory.about.com/od/03calendar/a/0315calendar.htm> (About.com)

Literatura: <http://www.todayinliterature.com/today.asp> (bakarrik egunekoa)

Matematika: http://www-history.mcs.st-and.ac.uk/Day_files/Now.html (jaiotzak eta heriotzak)

Musika: Songfacts: <http://calendar.songfacts.com/> (a virtual «behind the music»)

Musika: 440 International: <http://440.com/twtd/> («Boss Jock» Johnny Williams, Los Angelesko irratietako dj ohia)

Musika: <http://www.thisdayinmusic.com/>

Bitxikeriak: kirolezko efemerideak youtuben: <http://www.youtube.com/watch?v=mgbJFLt2hAc>

3. ADIBIDEAK IRRATIAN

Nieves Concostrina (RNE): <http://www.nievesconcostrina.es/index.asp>

La Jungla Sonora (Radio Euskadi): <http://www.blogseitb.com/jungleros/>

M80: <http://www.m80radio.com/efemerides/dia>

RadioSantaFe (Bogotá): <http://www.radiosantafe.com/2010/11/23/efemerides-radio-santa-fe-23-de-noviembre/>

IX

Redes sociales profesionales. Mi experiencia en LinkedIn

Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga

Consultor de Gestión Documental de la empresa Odei, S.A.
Odei, S.A. enpresako Dokumentazioaren Kudeaketa-aholkularia

Resumen: Las redes sociales profesionales son buenas herramientas para conocer personas e intercambiar experiencias relacionadas con nuestro trabajo. Se componen de: los perfiles profesionales, que nos permiten darnos a conocer; la red de contactos, que nos conecta a otros profesionales; y los grupos de debate que nos permiten intercambiar experiencias.

Laburpena: Sare sozial profesionalak: nire esperientzia LinkedIn-en. Sare sozial profesionalak tresna onak dira, pertsonak ezagutzeko eta gure lanaren inguruko esperientziak trukatzeko. Elementu hauez osatuak daude: profil profesionalak, gu ezagutzera emateko balio dutenak; kontaktuen sarea, beste profesionalekin hartu-emanak izateko; eta debate-taldeak, esperientziak trukatzeko balio dutenak.

1. LUGARES DE CONVERSACIÓN

Conversar es, además de otras cosas, una fuente de adquisición de conocimiento y de aprendizaje. Se puede conversar en muchos lugares: en la calle, en un

café, en el trabajo, etc. Desde hace dos décadas también podemos conversar en internet, concretamente en unos sitios web especializados para intercambiar información: los foros. Una evolución de los foros son las redes sociales, cuyo objetivo es, al igual que los foros, conectarnos con otras personas para intercambiar información. Hay redes sociales de propósito general y hay redes sociales especializadas en las relaciones del mundo laboral. A este último tipo las denominamos redes sociales profesionales.

2. EJEMPLOS DE REDES SOCIALES PROFESIONALES

En Internet hay muchas redes sociales profesionales. A modo de ejemplo, podemos citar:

- *XING* (<http://www.xing.com/>): tiene 11 millones de usuarios.
- *viadeo* (<http://www.viadeo.com/>): tiene 40 millones de usuarios y es muy utilizada en los países francófonos.
- *Tianji* (<http://tianji.com/>): tiene 9 millones de usuarios y es muy utilizada en China.
- *LinkedIn* (<http://www.linkedin.com/>): tiene 150 millones de usuarios y, hoy en día, es la red social profesional más popular.

En este artículo nos centraremos en la red social profesional *LinkedIn*.

3. LINKEDIN

LinkedIn es una red social profesional que ofrece al usuario un conjunto de funcionalidades para intercambiar información con otros usuarios. En este apartado, voy a comentar tres funcionalidades que, en mi opinión, son las más interesantes:

- Perfiles profesionales.
- Red de contactos.
- Grupos de interés. Debates.

3.1. Perfiles profesionales

El perfil profesional es una ficha cuyos campos más importantes son:

- Nombre.
- Empresa y puesto actuales. Localización geográfica y sector.
- Empresa y puestos anteriores.
- Formación.
- Contactos.
- Sitio web.
- Usuario de Twitter.
- Recomendaciones de otros usuarios.
- Publicaciones.
- Grupos de LinkedIn a los que se está suscrito.

Los campos identificativos más comunes son obligatorios de rellenar, el resto es voluntario.

Mi experiencia es que cuanto más claro y completo es el perfil profesional detallado en LinkedIn son mayores las probabilidades de contactar con usuarios que tengan intereses laborales afines, bien por que los encontremos nosotros o bien por que ellos nos encuentren.

LinkedIn Tipo de cuenta: Básica | Actualizar cuenta

Inicio Perfil Contactos Grupos Empleos Buzón Empresas Más

EMC Documentum Viewer - Try it now...Pure HTML AJAX viewer to view, annotat

 Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga
 Consultor en Gestión documental en Odei, S. A.
 Bilbao Area, Spain | Information Technology and Services

Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga a través de Twitter
 infoodei Disponible la versión 1.1 de MoReq2010: <http://t.co/H9zp271f>
 ☆ Favorito ↻ Retuitear ↻ Responder • Ver toda la actividad • hace 17 días

Actual **Consultor / Jefe de proyectos en Odei, S. A.**
 Anterior Analista-Programador en Arrasate Sistemas, S. L.
 Formador autónomo en TIC en Tekel

Educación Universidad de Deusto
 Colegio San Viator

Recomendaciones 1 persona ha recomendado a Fernando

Contactos **164** contactos

Sitios web Blog
 Sitio web de la empresa

Twitter infoodei

Perfil público <http://es.linkedin.com/pub/fernando-fernández-de-aránguiz-urteaga/b/389/b4b>

 Compartir PDF Imprimir

3.2. Red de contactos

En LinkedIn, como en el resto de de las redes sociales, para que dos usuarios se conecten uno debe de invitar al otro y el segundo debe aceptar. De esta manera, invitando a usuarios y aceptando invitaciones de otros, vamos creando nuestro conjunto de contactos. Éstos, a su vez, tienen otros contactos y así indefinidamente.

En mi caso, la red de contactos de LinkedIn tiene una utilidad práctica muy importante: me permite seguir la actividad de mis contactos de una manera muy sencilla.

The screenshot shows the LinkedIn homepage for user Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga. At the top, there's a navigation bar with 'Inicio', 'Perfil', 'Contactos', 'Grupos', 'Empleos', 'Buzón', 'Empresas', and 'Más'. A search bar is on the right. Below the navigation is a section titled 'Demuestra tu experiencia respondiendo preguntas en LinkedIn' with a 'Compartir una actualización' box. The main feed shows several updates: José Manuel Sánchez Navarro (Kindle), Inaki Regidor (petition), Roberto Pérez Reizábal (contact), Peio Ruiz (contact), Hugo Zunzarren (comment), and José Manuel Sánchez Navarro (RSS). On the right, there's a 'Gente que podrías conocer' section with profiles of Beatriz García, Teresa Cardellach Giménez, and Esther Rivero. Below that are 'Ads by LinkedIn Members' for 'Firmware Over-the-Air' and 'Boost Your App Downloads'. At the bottom right, a box shows '¿Quién ha visto tu perfil?' with '9' views and '10' search appearances, and 'Tu red en LinkedIn' with '165' contacts.

lla ya que en la página inicial de LinkedIn se publica cronológicamente de cada uno de mis contactos:

- sus intervenciones en los debates
- sus suscripciones a nuevos grupos
- sus nuevos contactos
- sus publicaciones en su blogs o cuentas de Twitter.

3.3. Grupos de interés. Debates

Sin duda alguna, para mí, la funcionalidad más interesante de LinkedIn son los debates. Muy parecidos a los foros de Internet tradicionales.

Desde un punto de vista funcional, todas las redes sociales profesionales son similares. Lo que diferencia a unas de otras es el conjunto de personas que participa en ellas. En mi caso, dentro de LinkedIn he encontrado buenos profesionales que están trabajando en campos que son de mi interés como por ejemplo:

- la administración electrónica

- la gestión documental
- los sistemas de información para museos, bibliotecas y archivos
- la innovación.

Cada uno de estos campos tiene aspectos legales, técnicos, organizativos, económicos, etc. que resolver. Afortunadamente en los debates podemos encontrar abogados, informáticos, documentalistas, gestores, etc., que aportan una visión multidisciplinar para solucionar cada problema.

La siguiente imagen es una captura de la pantalla que muestra el listado de grupos a los que estoy suscrito.

Si entramos en el grupo «El desafío de los museos ante las nuevas tecnologías» accederemos a los debates de dicho grupo.

La siguiente imagen es una captura de la pantalla que muestra algunos debates de este grupo.

The screenshot shows a LinkedIn group page for 'El desafío de los Museos ante las Nuevas Tecnologías'. The page header includes the LinkedIn logo, account type 'Básica', and navigation links like 'Inicio', 'Perfil', 'Contactos', 'Grupos', 'Empleos', 'Buzón', 'Empresas', and 'Más'. The group name is 'El desafío de los Museos ante las Nuevas Tecnologías' with a 'mira!musei' logo. Below the name are tabs for 'Debates', 'Miembros', 'Promociones', 'Empleos', 'Búsqueda', and 'Más...'. A section titled 'Comienza un debate o comparte algo con el grupo...' features a profile picture and a 'Debate' button. The main content area, 'Debates más populares', lists two discussions. The first is 'Uso de los códigos QR en los museos' by Mireia Viladomiu, discussing QR code usage in museums and linking to an article on thinkipi.net. The second is 'Enhorabuena a todos. Hemos alcanzado los 1.000 miembros en el Grupo.' by Antonio Montero, celebrating the group's 1,000th member. Both posts show user avatars and comment counts.

El primero de ellos es un debate iniciado por mí sobre el tema de los códigos QR.

Si pinchamos en el enlace del título del debate accederemos a la pantalla donde se encuentran todas las intervenciones del debate.

The screenshot displays a LinkedIn discussion page. At the top, the title is "El desafío de los Museos ante las Nuevas Tecnologías". Below the title, there are navigation tabs: "Debates", "Miembros", "Promociones", "Empleos", "Búsqueda", and "Más...". The main post is titled "Uso de los códigos QR en los museos" and includes a link to a Thinkpep article and a Commons image. Below the post are interaction buttons: "Recomendar", "Comentar", "Dejar de seguir", "Marcar", and "Más". Three comments are visible, each with a user profile picture and name. The first comment is from IÑAKI IZARZUGAZA LIZARRAGA, the second from Diego Romón Moreno, and the third from Luis.Museo Arqueolog de Miquel Santed. A fourth comment by Jo Van Hove includes a video link. On the right side, a vertical list of all discussion posts is shown, with a dashed line indicating that the main screenshot is a zoomed-in view of this list.

En mi opinión, tras finalizar el debate, todos los profesionales que hemos participado tenemos más conocimiento que antes de empezarlo.

4. VALORACIÓN DE MI EXPERIENCIA

Sin duda alguna, LinkedIn me ha aportado información, conocimiento y sabiduría que he podido aportar a mi trabajo. No sabría cuantificar numéricamente el ratio entre el beneficio obtenido en relación al tiempo invertido. Intuitivamente creo que es positivo.

Además:

- Se aprende leyendo los debates.
- Se aprende preguntando.
- Se aprende aportando en los debates.

- Permite conocer a profesionales interesantes.
- Mejora la reputación profesional.
- Ofrece oportunidades laborales.

Por todo ello, recomiendo a los profesionales y a los estudiantes que intercambien sus experiencias y sus dudas en una red social.

5. NOTA

Las diapositivas utilizadas en la ponencia están accesibles en: <http://www.slideshare.net/OdeiPPT/redes-sociales-profesionales-linkedin-11817795>.

IX

Aplicaciones prácticas de los códigos QR

Fernando Fernández de Aránguiz Urteaga

Consultor de Gestión Documental de la empresa Odei, S.A.
Odei, S.A. enpresako Dokumentazioaren Kudeaketa-aholkularia

Resumen: Los códigos QR permiten poner hiperenlaces en los objetos físicos. Evitan que el usuario tenga que teclear en su dispositivo móvil para buscar información. Se pueden usar en publicidad, museos, bibliotecas, educación, etc. Crear un código QR es sencillo y gratuito.

Laburnena: QR kodeen aplikazio praktikoak. QR kodeei esker, hiperlink-ak ipintzen dira objektu fisikoetan eta erabiltzaileek ez dute teklean beharrik beren aparatu mugikorrean informazioa aurkitzeko. Erabil daitezke publizitatean, museoetan, liburutegietan, hezkuntzan... QR kode bat sortzea erraza eta debaldekoa da.

1. EJEMPLO BÁSICO

La imagen representa un código QR.

A simple vista no lo vemos pero, de manera codificada, contiene la URL del trailer de la película *Moby Dick*. Podemos pegar este código a la carátula del DVD que tenemos en nuestro videoclub. Cuando un cliente coja la caja del DVD, si dispone de un teléfono tipo *smartphone*, podrá escanear este código y, automáticamente, comenzará a ver el trailer de la película en su teléfono.

La siguiente imagen representa de manera esquemática este proceso.

2. ENTONCES, ¿QUÉ ES UN CÓDIGO QR?

QR significa *Quick Response Barcode*.

Según la Wikipedia, los códigos QR son un sistema para almacenar información en una matriz de puntos.

Hasta hace poco se necesitaba un dispositivo específico para leer los códigos de barras, QR, etc. Hoy en día, los teléfonos inteligentes (*smartphones*) pueden escanear con su cámara el QR e interpretarlo. Si además los teléfonos tienen Internet, los QR son una alternativa muy cómoda a teclear el texto de una URL.

Un código QR puede contener cualquier texto:

- Una frase.
- Información de contacto (vCard): nombre, compañía, teléfono, dirección postal, etc.
- Una dirección web (URL): sitio web, blog, Twitter, encuesta, etc.
- Una dirección de email.
- Parámetros de acceso a una red Wifi.
- Datos de un evento para un calendario (día y hora de comienzo/fin, nombre del evento...).
- Una geolocalización para verla en un mapa.

3. CASOS PRÁCTICOS

En los museos pueden aportar información complementaria a las tarjetas identificativas de las obras.

En la publicidad, los códigos QR pueden enlazar a una página web con más información sobre el producto o, incluso, dónde pueden ser adquiridos.

La sintaxis de la codificación de los códigos QR contiene redundancia de información, lo cual permite ciertas modificaciones sin que pierdan su funcionalidad. Este hecho es una oportunidad para dotarlos de diseño.

No sólo se pueden aplicar sobre el papel. En este ejemplo los vemos impresos en chocolate.

Esta es la aplicación práctica más elaborada que conozco: un supermercado virtual.

En la siguiente imagen vemos una tabla periódica de los elementos con códigos QR que permiten descargar ficheros de audio con locuciones de 7 minutos sobre las características de los elementos químicos.

QR coded Audio Periodic Table of the Elements*
 Versão 0.3. Bonifácio
 RQUIMTE, Chemistry Department, Faculdade de Ciências e Tecnologia,
 Universidade Nova de Lisboa, 2829-516 Capandim, Portugal
 Email: vbb@fc.tcnl.unl.pt

1																	18		
¹ H	² He											¹³ Al	¹⁴ Si	¹⁵ P	¹⁶ S	¹⁷ Cl	¹⁸ Ar		
³ Li	⁴ Be	³ Li	⁴ Be									¹³ Al	¹⁴ Si	¹⁵ P	¹⁶ S	¹⁷ Cl	¹⁸ Ar		
⁷ Na	⁸ Mg	⁷ Na	⁸ Mg									¹³ Al	¹⁴ Si	¹⁵ P	¹⁶ S	¹⁷ Cl	¹⁸ Ar		
¹¹ K	¹² Ca	¹¹ K	¹² Ca	¹³ Sc	¹⁴ Ti	¹⁵ V	¹⁶ Cr	¹⁷ Mn	¹⁸ Fe	¹⁹ Co	²⁰ Ni	²¹ Cu	²² Zn	²³ Ga	²⁴ Ge	²⁵ As	²⁶ Se	²⁷ Br	²⁸ Kr
¹⁹ K	²⁰ Ca	¹⁹ K	²⁰ Ca	²¹ Sc	²² Ti	²³ V	²⁴ Cr	²⁵ Mn	²⁶ Fe	²⁷ Co	²⁸ Ni	²⁹ Cu	³⁰ Zn	³¹ Ga	³² Ge	³³ As	³⁴ Se	³⁵ Br	³⁶ Kr
²⁷ Rb	²⁸ Sr	²⁷ Rb	²⁸ Sr	²⁹ Y	³⁰ Zr	³¹ Nb	³² Mo	³³ Tc	³⁴ Ru	³⁵ Rh	³⁶ Pd	³⁷ Ag	³⁸ Cd	³⁹ In	⁴⁰ Sn	⁴¹ Sb	⁴² Te	⁴³ I	⁴⁴ Xe
³⁷ Rb	³⁸ Sr	³⁷ Rb	³⁸ Sr	³⁹ Y	⁴⁰ Zr	⁴¹ Nb	⁴² Mo	⁴³ Tc	⁴⁴ Ru	⁴⁵ Rh	⁴⁶ Pd	⁴⁷ Ag	⁴⁸ Cd	⁴⁹ In	⁵⁰ Sn	⁵¹ Sb	⁵² Te	⁵³ I	⁵⁴ Xe
⁴⁵ Rb	⁴⁶ Sr	⁴⁵ Rb	⁴⁶ Sr	⁴⁷ Y	⁴⁸ Zr	⁴⁹ Nb	⁵⁰ Mo	⁵¹ Tc	⁵² Ru	⁵³ Rh	⁵⁴ Pd	⁵⁵ Ag	⁵⁶ Cd	⁵⁷ In	⁵⁸ Sn	⁵⁹ Sb	⁶⁰ Te	⁶¹ I	⁶² Xe
⁵³ Rb	⁵⁴ Sr	⁵³ Rb	⁵⁴ Sr	⁵⁵ Y	⁵⁶ Zr	⁵⁷ Nb	⁵⁸ Mo	⁵⁹ Tc	⁶⁰ Ru	⁶¹ Rh	⁶² Pd	⁶³ Ag	⁶⁴ Cd	⁶⁵ In	⁶⁶ Sn	⁶⁷ Sb	⁶⁸ Te	⁶⁹ I	⁷⁰ Xe
⁶³ Rb	⁶⁴ Sr	⁶³ Rb	⁶⁴ Sr	⁶⁵ Y	⁶⁶ Zr	⁶⁷ Nb	⁶⁸ Mo	⁶⁹ Tc	⁷⁰ Ru	⁷¹ Rh	⁷² Pd	⁷³ Ag	⁷⁴ Cd	⁷⁵ In	⁷⁶ Sn	⁷⁷ Sb	⁷⁸ Te	⁷⁹ I	⁸⁰ Xe
⁷¹ Rb	⁷² Sr	⁷¹ Rb	⁷² Sr	⁷³ Y	⁷⁴ Zr	⁷⁵ Nb	⁷⁶ Mo	⁷⁷ Tc	⁷⁸ Ru	⁷⁹ Rh	⁸⁰ Pd	⁸¹ Ag	⁸² Cd	⁸³ In	⁸⁴ Sn	⁸⁵ Sb	⁸⁶ Te	⁸⁷ I	⁸⁸ Xe
⁸⁷ Rb	⁸⁸ Sr	⁸⁷ Rb	⁸⁸ Sr	⁸⁹ Y	⁹⁰ Zr	⁹¹ Nb	⁹² Mo	⁹³ Tc	⁹⁴ Ru	⁹⁵ Rh	⁹⁶ Pd	⁹⁷ Ag	⁹⁸ Cd	⁹⁹ In	¹⁰⁰ Sn	¹⁰¹ Sb	¹⁰² Te	¹⁰³ I	¹⁰⁴ Xe
⁸⁷ Rb	⁸⁸ Sr	⁸⁷ Rb	⁸⁸ Sr	⁸⁹ Y	⁹⁰ Zr	⁹¹ Nb	⁹² Mo	⁹³ Tc	⁹⁴ Ru	⁹⁵ Rh	⁹⁶ Pd	⁹⁷ Ag	⁹⁸ Cd	⁹⁹ In	¹⁰⁰ Sn	¹⁰¹ Sb	¹⁰² Te	¹⁰³ I	¹⁰⁴ Xe
⁹⁵ Rb	⁹⁶ Sr	⁹⁵ Rb	⁹⁶ Sr	⁹⁷ Y	⁹⁸ Zr	⁹⁹ Nb	¹⁰⁰ Mo	¹⁰¹ Tc	¹⁰² Ru	¹⁰³ Rh	¹⁰⁴ Pd	¹⁰⁵ Ag	¹⁰⁶ Cd	¹⁰⁷ In	¹⁰⁸ Sn	¹⁰⁹ Sb	¹¹⁰ Te	¹¹¹ I	¹¹² Xe
⁹⁵ Rb	⁹⁶ Sr	⁹⁵ Rb	⁹⁶ Sr	⁹⁷ Y	⁹⁸ Zr	⁹⁹ Nb	¹⁰⁰ Mo	¹⁰¹ Tc	¹⁰² Ru	¹⁰³ Rh	¹⁰⁴ Pd	¹⁰⁵ Ag	¹⁰⁶ Cd	¹⁰⁷ In	¹⁰⁸ Sn	¹⁰⁹ Sb	¹¹⁰ Te	¹¹¹ I	¹¹² Xe
¹⁰³ Rb	¹⁰⁴ Sr	¹⁰³ Rb	¹⁰⁴ Sr	¹⁰⁵ Y	¹⁰⁶ Zr	¹⁰⁷ Nb	¹⁰⁸ Mo	¹⁰⁹ Tc	¹¹⁰ Ru	¹¹¹ Rh	¹¹² Pd	¹¹³ Ag	¹¹⁴ Cd	¹¹⁵ In	¹¹⁶ Sn	¹¹⁷ Sb	¹¹⁸ Te	¹¹⁹ I	¹²⁰ Xe
¹⁰³ Rb	¹⁰⁴ Sr	¹⁰³ Rb	¹⁰⁴ Sr	¹⁰⁵ Y	¹⁰⁶ Zr	¹⁰⁷ Nb	¹⁰⁸ Mo	¹⁰⁹ Tc	¹¹⁰ Ru	¹¹¹ Rh	¹¹² Pd	¹¹³ Ag	¹¹⁴ Cd	¹¹⁵ In	¹¹⁶ Sn	¹¹⁷ Sb	¹¹⁸ Te	¹¹⁹ I	¹²⁰ Xe
¹¹¹ Rb	¹¹² Sr	¹¹¹ Rb	¹¹² Sr	¹¹³ Y	¹¹⁴ Zr	¹¹⁵ Nb	¹¹⁶ Mo	¹¹⁷ Tc	¹¹⁸ Ru	¹¹⁹ Rh	¹²⁰ Pd	¹²¹ Ag	¹²² Cd	¹²³ In	¹²⁴ Sn	¹²⁵ Sb	¹²⁶ Te	¹²⁷ I	¹²⁸ Xe
¹¹¹ Rb	¹¹² Sr	¹¹¹ Rb	¹¹² Sr	¹¹³ Y	¹¹⁴ Zr	¹¹⁵ Nb	¹¹⁶ Mo	¹¹⁷ Tc	¹¹⁸ Ru	¹¹⁹ Rh	¹²⁰ Pd	¹²¹ Ag	¹²² Cd	¹²³ In	¹²⁴ Sn	¹²⁵ Sb	¹²⁶ Te	¹²⁷ I	¹²⁸ Xe
¹¹⁹ Rb	¹²⁰ Sr	¹¹⁹ Rb	¹²⁰ Sr	¹²¹ Y	¹²² Zr	¹²³ Nb	¹²⁴ Mo	¹²⁵ Tc	¹²⁶ Ru	¹²⁷ Rh	¹²⁸ Pd	¹²⁹ Ag	¹³⁰ Cd	¹³¹ In	¹³² Sn	¹³³ Sb	¹³⁴ Te	¹³⁵ I	¹³⁶ Xe
¹¹⁹ Rb	¹²⁰ Sr	¹¹⁹ Rb	¹²⁰ Sr	¹²¹ Y	¹²² Zr	¹²³ Nb	¹²⁴ Mo	¹²⁵ Tc	¹²⁶ Ru	¹²⁷ Rh	¹²⁸ Pd	¹²⁹ Ag	¹³⁰ Cd	¹³¹ In	¹³² Sn	¹³³ Sb	¹³⁴ Te	¹³⁵ I	¹³⁶ Xe

En este ejemplo, el código QR está perfectamente integrado en el logo del anunciante.

Como podemos deducir de los ejemplos, los códigos QR son muy útiles. Nuestra imaginación y nuestra creatividad pueden generar nuevos usos y diseños.

4. NOTA

Se puede encontrar más información en el documento utilizado en la ponencia:
<http://www.slideshare.net/OdeiPPT/cdigos-qr-aplicaciones-prcticas>

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILA
DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
UNIVERSIDADES E INVESTIGACIÓN

berria

KAZETARITZA SAILA
SERVICIOS DE JOURNALISMO
DEPARTMENT OF JOURNALISM

Odei
Servicios de Tecnologías
de la Información

2 0 0 9